

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΕ'

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1998

ΑΡΙΘ. 12

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου καὶ τῆς Συνοδείας Αὐτοῦ στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο

Τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ μεγάλη χαρὰ καὶ συγκίνησι παρακολούθησε ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ ραδιοτηλεοπτικὰ μέσα τὸ Χρονικὸν τῆς – ἀπὸ τὴν ἀνάληψι τῆς πηδαλιουχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος – «πρώτης εἰρηνικῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως» τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

κ. Χριστοδούλου καὶ τῆς ἐκλεκτῆς Συνοδείας Αὐτοῦ στὸ Σελτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο (13-17 Ἰουνίου 1998).

Τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ γεγονός, γιὰ τὸ ὁποῖο γίνεται ἐκτενὴς λόγος στὶς ἐπόμενες σελίδες, ὑπερακοντίζει ὁποιαδήποτε συμβατικὰ ἐθιμοτυπικὰ πλαίσια καὶ ἔχει γιὰ σύμπαντα τὸν Ὁρθόδοξον Ἑλληνισμόν ὑψίστην οὐσιαστικὴν σημασία καὶ σπουδαιότητα γιὰ πολλοὺς λόγους, οἱ κυριώτεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Ἡ εἰρηνικὴ ἐπίσκεψις τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῆς Συνοδείας Του στὴν Κωνσταντινούπολι ἐντάσσεται στὰ εὐρύτερα πλαίσια τῶν πυκνωθεισῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνταλλαγῶν εἰρηνικῶν ἐπισκέψεων μεταξὺ τῶν Προκαθημένων ἢ ἄλλων ἡγετικῶν στελεχῶν τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀναβίωσιν τῆς παλαιο-

χριστιανικῆς πράξεως κατὰ τὴν ὁποία, – ὡς ἐξιστορεῖ λ.χ. ὁ Adolph Harnack (Χάρνακ) στὸ γνωστὸ κλασικὸ ἔργο του «Ἱεραποστολὴ καὶ ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας – Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten» (Λειψία, 1924, σσ. 380-382–, ἡ σύσφιξις τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπιτυγχανόταν μὲ τὰ ταξίδια καὶ τὶς προσωπικὰς ἐπαφὰς ἐξεχουσῶν χριστιανικῶν προσωπικοτήτων. Τὰ ὅσα οἱ φιλοξενούντες καὶ φιλοξενούμενοι ἐξιστοροῦσαν καὶ ἢ μὲ αὐτοψίαν καὶ αὐτηκοῖαν ἀναπτυσσομένη ἐμπειρία τῆς ζωῆς, τῶν ἀγῶνων, τῶν προβλημάτων, τῶν ἀναγκῶν, τῶν πνευματικῶν ἐπιτευγμάτων καὶ τῶν τυχόν διαχριστιανικῶν ἐντάσεων ἀφύπνιζαν τὸ αἶσθημα τῆς ὁλότητος καὶ τῆς ἐνότητος, ἔφεραν ἐγγὺς τοὺς μακρὰν εὐρισκομένους, μετέβαλλαν τοὺς ἀγνώστους σὲ γνωστούς, πυροδοτοῦσαν καὶ ζωοποιοῦσαν αἰσθήματα ἀδελφικά, σφυρηλατοῦσαν ἀρρήκτους δεσμούς ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ καλλιεργοῦσαν τὴ συνείδησι ὅτι, ὅπως ἀναφέρεται στὸν «Ποιμένα» τοῦ Ἑρμά, ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ «μῖαν φρόνησιν ἔσχον καὶ ἓνα νοῦν, καὶ μῖα πίστις αὐτῶν ἐγένετο καὶ μῖα ἀγάπη» (Παραβ. ΙΧ, 17). Ἔτσι, κατὰ τὴν διατύπωσιν αὐτοῦ τοῦ εἰδωλολάτρου Κέλσου, ἐπιτεύχθηκε ὅ,τι αὐτὸς θεωροῦσε ὡς ἀπραγματοποίητον ὄνειρο καὶ οὐτοπίαν, δηλαδὴ «εἰς ἓνα συμφρονησαι (νὰ συμφωνήσουν) νόμον τοὺς τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην καὶ Λιβύην... ἄχρι περᾶτων νενεμημένους (μοιρασμένους κατοίκους)» (Ὁριγένους, Κατὰ Κέλσου VII, 72). Ὡς ἐτό-

νιζεν ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, ἡ Ἐκκλησία, ἀφοῦ παρέλαβε τὴν κοινὴν ὁμολογία τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, «καίπερ ἐν τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη, ἐπιμελῶς φυλάσσει, ὡς ἓνα οἶκον οἰκοῦσα. Καὶ ὁμοίως πιστεύει, ὡς μίαν ψυχὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσα καρδίαν, καὶ συμφῶνως ταῦτα κηρῦσσει καὶ διδάσκει καὶ παραδίδωσιν, ὡς ἐν στόμα κεκτημένη καὶ γὰρ αἱ κατὰ κόσμον διάλεκτοι ἀνόμοιαι, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως μία καὶ ἡ αὐτὴ» (Ἐλεγχος ψευδωνύμου γνώσεως, Α', 10,2). Ἡ ἐνότης αὐτὴ ἔλαμψεν ἀκριβῶς κατὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἱστορικὴν ἐπίσκεψι στὸ Φανάρι.

2. Ἡ οὐσιαστικὴ ἐνότης, ἐὰν χαρακτηρίζη τις σχέσεις ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πολὺ περισσότερον καὶ αὐτονοήτως εἶναι ὄντικόν γνώρισμα τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς θυγατρὸς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Γι' αὐτὸ ἡ ἔστω ἐκ τοῦ μακρόθεν βίωσις ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες πολλῶν πτυχῶν καὶ στιγμιότυπων τῆς εὐλογημένης ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου καὶ τῆς Συνοδείας Αὐτοῦ στὸ Φανάρι ἀφύπνισε καὶ ὑπενθύμισε ἀκόμη μίαν φορὰ τὴν πεμπτοσύνη τοῦ βιο-ψυχολογικοῦ γενετικοῦ κώδικος τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ πλέον ἐνδόμυχο ἀρχετυπικὸ στοιχεῖο τῶν ὑπαρξιακῶν συνειδητῶν ἢ ὑποσυνειδητῶν ἀναμνήσεών τους. Ἔτσι ἀναζωπυρήθηκε ἡ αὐτοσυνειδησία τους, ἡ ὁποία ὑπενθυμίζει τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ἕλληνες Χριστιανοί, ὅταν δέχθηκαν τὴν πνευματικὴ ζωὴ τους τὸ θεῖο ἐμβόλιο τῆς καλλιελαίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθαν ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος μετὰ τὴν φωτεινὴ στολὴ τῆς ἀναγεννήσεως, συνέσφιγξαν τὴν ἐνότητά τους καὶ —ιδίως μετὰ τὴν κατάπαυσι τῶν διωγμῶν καὶ τὴν ἰδρυσι τῆς Νέας Ρώμης— διαμόρφωσαν τὴν ταυτότητά τους ὑπὸ τις στοργικὰς ἐνοποιητικὰς καὶ ἑλληνοποιητικὰς πτέρυγες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν διατύπωσι τοῦ ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ Καρόλου Diehl (Ντήλ), «ἀπετέλεσε τὴν στερεὰ ἀμμοκονία, πού συνέδεε στερεῶς μεταξὺ τους τὰ διάφορα μέρη τῆς κολοσσιαίας οἰκοδομῆς», δηλαδὴ τῆς

Ἑλληνικῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

3. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος καὶ οἱ συνοδεύοντες Αὐτὸν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἑλλάδα «ἐπὶ πτερυγῶν ἀνέμων». Οἱ πνοὲς τῶν ἀνέμων αὐτῶν, πού τοὺς συνάδευσαν, ἔφεραν ἐπὶ πλέον εἰς τὴν Ἑλλάδα, μαζὶ μετὰ τὴν αἶθρα τοῦ Κερατίου, τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος, τὸ ἄρωμα τοῦ λιβανωτοῦ καὶ τὸν γλυκὺν ἀντίλαλο τῶν κωδῶνων καὶ τῶν κατασκευατικῶν ψαλμοδιῶν τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, τοὺς ἀλαλήτους στεναγμοὺς τοῦ Γένους, τὶς νοσταλγίαις τῶν Ὁμογενῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Νεολαίας τῆς Πόλης, τὶς πρὸς τὸ Βυζάντιον συνηρημέναις ἱερὰς μνῆμας καὶ τὰ ἐκ τοῦ βάθους τῶν αἰώνων «ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν» ἀκουόμενα μηνύματα τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως.

Εὐγλωττα δείγματα τῶν μηνυμάτων αὐτῶν ἐμφύχασαν τὶς γλαφυρὰς καὶ βαθυστόχαστες προσφωνήσεις, πού ἀντήλλαξαν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος καὶ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος. Οἱ προσφωνήσεις αὐτὲς ὑπενθύμισαν ὅτι οἱ Ἕλληνες συνεχῶς ἀντλοῦν ἐκ τοῦ ζῶντος ὕδατος τῆς πολυκρούνου πηγῆς τοῦ Φαναρίου, ἡ ὁποία, ὡς ἐτόνισεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος εἶναι ἡ «Εὐσεβῆς Πηγὴ» τοῦ γένους, ἡ ἀενάως ρέουσα ὕδωρ «ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. δ' 14). Ἐξαίρετος κρήνη τῆς πηγῆς αὐτῆς ὑπῆρξε λ.χ. ἡ «μεγαλάνυμος καὶ περιώνυμος Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης», γιὰ τὴν ὁποία ὁ Μακαριώτατος εἰς τὴν σχετικὴν προσφωνήσιν Του πρὸς τὸν Ἡγούμενον αὐτῆς Πανιερώτατο Μητροπολίτη Ἀγαθονικείας κ. Ἀπόστολο εἶπεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Ἐὰν ἠθέλομεν νὰ προσεγγίσωμεν ἔστω καὶ ἄκρω μόνῳ δακτύλῳ, τὴν ἱερὰν ἐν χρόνῳ πορείαν τῆς παλαιφάτου Σχολῆς τῆς Χάλκης, ἐπέλιπεν ἂν ἡμᾶς ὁ χρόνος διηγούμενος τὴν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἁγίαν Ὁρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν προσφορὰν τῆς. Καὶ τίνας θὰ ἔδει νὰ μνημονεύσωμεν πρῶτον; Τῆς στρατιᾶς ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν, παγκοίμως ἀνεγνωρισμένων ὡς κλεισάντων τοὺς θρόνους τῆς

Ἐκκλησίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαλάμπει, σοφία πρωτεύων καὶ συνέσει πνευματικῆ, ὁ θεία βουλὴ κατὰ τοὺς δυσχειμέρους τούτους χρόνους θεοσόφως περικοσμῶν τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὁ ὄντως θεοτίμητος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος; Ἡ τῆς δυσεξαριθμητοῦ πληθύος τῶν θεηγόρων ὀπλιτῶν παρατάξεως Κυρίου, τῶν ἀείποτε καὶ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἀγωνισαμένων, ἵνα περιθριγκώσουν τὸ ὀρθὸν φρόνημα καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀπὸ Κωνσταντίνου Τυπάλδου καὶ Ἰωάννου Παναγιωτίδου, ἀπὸ τοῦ Ἰακώβου Στεφανίδου, καὶ Μαξίμου Ρεπανέλλη, ἀπὸ τῶν ἀοιδίμων Ἀρχιεπισκόπων Ἀθηνῶν Χαλκιτῶν Γερμανοῦ Β' τοῦ Καλλιγᾶ, Χρυσάνθου Φιλιππίδου, Σπυριδῶνος Βλάχου καὶ Χρυσοστόμου Β' τοῦ Χατζησταύρου, μέχρι καὶ τῶν ἔτι μεθ' ἡμῶν ὄντων θεοσόφων ἱεραρχῶν στυλῶν Ὁρθοδοξίας, Ἰακώβου Κουκούζη, Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, Εὐαγγελίου Γαλάνη, Κωνσταντίνου Χαρισιάδη καὶ ἄλλων πολλῶν, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, τὸ πατρῶον σέβας καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἀνὰ τὸν κόσμον ὅλον διακρατούντων;».

Γενικώτερον οἱ πατριαρχικὲς καὶ ἀρχιεπισκοπικὲς προσφωνήσεις ὑπέμνησαν ὅτι στὴν Κωνσταντινούπολι ἀναβαπτίσθησαν πνευματικῶς καὶ ἀνέφλεξαν τὸν ἱεραποστολικὸ ζήλόν τους πολλοὶ παλαιότεροι καὶ νεώτεροι φωτιστὲς καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος.

4. Ἐπειτα στὴν Κωνσταντινούπολι ὄχι μόνον ἔγινε αἰσθητὴ ἢ προσωπικὴ φιλία τοῦ Παναγιωτάτου καὶ τοῦ Μακαριωτάτου, ἢ ὁποία ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλο στὴν ἀντιμέτωπιση μερικῶν προβλημάτων καὶ φούντωσε τὸ πῦρ τῆς πατροπαράδοτου ἀγάπης ποῦ φλογίζει καὶ θερμαίνει τὶς καρδιές τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται τοὺς ἑαυτοὺς τῶν νὰ εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένοι μετὰ τὴν Μητέρα Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ ἱερὸν αὐτὸ πῦρ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης καὶ ἐνότητος ὑπὸ τὴν πνοὴ τοῦ Ἁγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ἀναρριπίσθη κατ' ἐξοχὴν μετὰ τὴν εὐχαριστιακὴ κοινωνία, ἢ ὁποία πραγματοποιήθηκε τὴν 14ῃ Ἰουνίου ἐ.ἔ. κατὰ τὴν Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Συλλειτουργία

στὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναό. Μετὰ τὴν κοινὴ μετάληψι ἀπὸ τὸν ἴδιο Οὐράνιο Ἄρτο καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο Ποτήριον τῆς Ζωῆς τοῦ τιμίου Σώματος καὶ τοῦ ἀχράντου Αἵματος τοῦ Κυρίου, ἢ ὁποία προϋποθέτει τὴν ὑπάρχουσα δογματικὴ καὶ κανονικὴν ἐνότητα, διανοίγονται οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοὶ καὶ κατανοοῦμε καλύτερον τὸ Μυστήριον τῆς Μιάς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖο γίνεται ὁρατὸν κατ' ἐξοχὴν στίς εὐχαριστιακὰς συνάξεις ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Αὐτὲς συνηνωμένως στὴν ἰδίᾳ Ὁρθόδοξο πίστι, λατρεία καὶ κανονικὴ τάξι ὑπὸ τὴν συντονιστικὴν μέριμνα τοῦ πρώτου κατὰ τὴν τάξι Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀπαμβλύνουν τὶς ἐπουσιώδεις ἱστορικοκανονικὰς διαφορὰς καὶ κατευθύνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον μετὰ σταθερὰ βήματα πρὸς τὴν Μεγάλην Πανορθόδοξον Σύνοδον.

5. Τέλος θὰ πρέπει νὰ ἐπισημάνωμε ὅτι οἱ συνομιλίαι τῶν δύο ἐκκλησιαστικῶν Ἀντιπροσωπειῶν στὴν Κωνσταντινούπολι ὑπὸ τὴν φωτισμένη καθοδήγησι τῶν δύο χαρισματικῶν Προκαθημένων τῶν ἔθεσε τὰ θεμέλια μιᾶς μελλοντικῆς σταθερᾶς συνεργασίας γιὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμέτωπιση τῶν ἐπιπροσθούτων στὴν πανορθόδοξον διεκκλησιαστικὴν, παγκριστιανικὴν, διαθρησκειακὴν καὶ γενικῶς οἰκουμενικὴν ἐνότητα ἐμποδίων καὶ γιὰ τὸ νὰ καταστή ἢ Ὁρθόδοξια ἢ ψυχὴ τῆς Εὐρώπης καὶ ἢ πνευματικὴ ἐντελέχεια, ἢ ὁποία θὰ ἐμψυχώνει καὶ ζωογονῇ ὁλόκληρον τὸν πνευματικὸν ὀργανισμό τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θὰ τὴν κατευθύνῃ πρὸς τὴν ἀληθινὴν δικαιοσύνην, ἰσότητα, εἰρήνην καὶ γνησίαν πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν μέσα σὲ πλαίσια ἐξυγιάνσεως τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς ἀκεραιότητος τῆς Δημιουργίας. Εὐγλωττο ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι καὶ τὸ Ἀνακοινωθέν, τὸ ὁποῖο τὴν ἑσπέρα τῆς 15ῃς Ἰουνίου ἐ.ἔ. δόθηκε στὴ δημοσιότητα ἀπὸ τὶς Ἀρχιεραγματείες τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Στὸ Ἀνακοινωθέν αὐτό, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τονίζεται ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο «διετρανώθησαν ἅπαξ ἔτι τὸ ἀγαθὸν κλίμα

και αί στεναι ἀδελφικαι σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως και Ἑλλάδος. Ἐξήρθη ἐκατέρωθεν και ἐτονίσθη ἡ ἀναγκαιότης συνεργασίας αὐτῶν εἰς πάντας τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς και κοινωνικῆς ζωῆς κατὰ τοὺς συγχρόνους δυσχειμέρους καιροῦς».

Στῆ συνέχεια τὸ Ἀνακοινωθὲν αὐτὸ ἀναφέρει δειγματοληπτικῶς ζητήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα

«διεξήχθησαν και ἐπίσημοι συνομιλῖαι ἐπὶ διμεροῦς και διορθοδόξου ἐνδιαφέροντος. Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνονται:

α) Ἡ ἀπευθυνθεῖσα ἀδελφικὴ πρόσκλησις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη ὅπως ἐπισκεφθῆ ἐπισημῶς τὴν Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Κατόπιν ἀπὸ κοινοῦ συνεννοήσεως ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ ἐπίσκεψις αὕτη πραγματοποιηθῆ κατὰ τὴν μεταπασχάλιον περίοδον τοῦ προσεχοῦς ἔτους

β) Ἡ ἴδρυσις Γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Ἀθήναις πρὸς ἔτι περαιτέρω σύσφιγξιν και προώθησιν τῶν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀδελφικῶν σχέσεων, παρακολούθησιν δὲ και προαγωγὴν τῶν ἀνακυπτόντων και ἀπασχολούντων τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ζητημάτων

γ) Ἡ παρουσία τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῆ Εὐρωπαϊκῆ Ἐνώσει δι' αὐτοτελοῦς Ἀντιπροσωπείας, συνεργαζομένης μετὰ τῆς ἀντιστοίχου Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρὰ τῶ ἐν Βρυξέλλαις Γραφείῳ τῆς «Ἐπιτροπῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας παρὰ τῆ Εὐρωπαϊκῆ Ἐνώσει».

Αἱ ἐπὶ μέρος λεπτομέρειαι ἐπὶ τῶν κατ' ἀρχὴν ὡς ἄνω ἀποφασισθέντων καθορισθῆσονται ἐν τῷ πλαισίῳ συγκροτηθησομένης Ἐπιτροπῆς ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

δ) Ἡ συνεργασία τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ὁργανώσεως ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῷ ἰωβηλαίῳ τοῦ σωτηρίου ἔτους 2000.

ε) Αἱ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καθιε-

ρωμέναι και ὑφιστάμεναι διμερεῖς συνομιλῖαι κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα συνεχίζονται. Ἡ προσεχὴς φάσις τῶν διμερῶν τούτων συνομιλιῶν διεξαχθήσεται ἐν Ἀθήναις.

Τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εὐχεται ὅπως ἡ ἱστορικὴ ἐπίσκεψις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου στὴν Πρωτόθρονη Ἐκκλησία τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων σημάνη τὴν οὐσιαστικὴ ἀπαρχὴ νέας περιόδου τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον συστηματικῆς και ὀργανωμένης μεταδόσεως τοῦ σωτηριώδους μηνύματος τῆς Ὁρθοδοξίας και τῆς ἀναθερμάνσεως και ἀξιοποιήσεως τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων ὅλων τῶν ἐπὶ μέρος Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Μητρὸς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, γιὰ τὴν ὁποῖα ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος τόνισε τὰ ἐξῆς:

Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὑπάρχει «καύχημα μέγα τοῦ Γένους ἡμῶν», διότι ἐβάστασε τὸ βάρος ὀλοκλήρου τῆς μεγάλης θρησκευτικῆς και πολιτιστικῆς κληρονομίας ἡμῶν. Δι' ἀτρύτων πόνων και ἀλαλήτων στεναγμῶν διέσωσε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν και τὴν εὐαγγελικὴν γλῶσσαν και ἐκράτνη και ἐτόνωσε τὴν αὐτοσυνειδησίαν τοῦ Γένους ὡς Λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἰδίως κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας αὐτοῦ. Χάριν ταύτης τῆς ἀδιακόπου μητρικῆς στοργῆς κατέστη και δυνατὴ ἡ ἀνάκτησις τῶν θρησκευτικῶν και ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν ὑπ' αὐτὴν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν. Δικαίως ὁ σοφὸς προκάτοχος ἡμῶν Χρυσόστομος ὁ Παπαδόπουλος († 1938) ἔγραφεν ὅτι «ἡ Μητὴρ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ περιλαμπρὸν πνευματικὸν φάρον καταυγάζοντα τὴν οἰκουμένην» και ὁ ἐκάστοτε Πατριάρχης αὐτῆς εἶναι: «πατὴρ πατέρων πάντων τῶν Ὁρθοδόξων και ὁ συνεκτικὸς κρῖκος τῶν ἐπὶ μέρος Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἡ σεπτὴ αὐτῶν κορυφὴ» (Περιοδ. «Ἐκκλησία» 6.12.1936).

ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

29η Μαΐου 1453. Ἡ ἀποφράς ἡμέρα τῆς Ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Μεγάλη συμφορὰ διὰ τὸ Γένος. Κατελύθη ἡ χιλιετής Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία.

Ἐδημιουργήθη ὑπαρξιακὸν ζήτημα διὰ τὸ Ὁρθόδοξον Γένος. Ἡ Ἑλλάς καὶ ὅλα τὰ Βαλκάνια ἀποτελοῦσαν ἐνιαῖον «ἔθνος». Καὶ ἐνιαῖον ἐθνικὸν χώρον. Τὸ Ὁρθόδοξον Ἐ-

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ

θνος. Καὶ κέντρον τοῦ ἐνιαίου αὐτοῦ ἐθνικοῦ χώρου ἢ Κωνσταντινούπολις.

Μὲ τὴν Ἀλωσιν τῆς Κων/πόλεως ἀρχίζει ἡ διάβρωσις τῶν θεμελίων καὶ ἡ διάλυσις τοῦ εὐρυτέρου ἐκείνου «ἔθνους» τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν.

Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς των οἱ κατακτηταί, παρ' ὅλα τὰ προνόμια ποῦ ἐπεφύλαξαν εἰς τὴν ἐθναρχοῦσαν Ἐκκλησίαν μας, ἐμεθόδευσαν τὴν κατάλυσιν τῆς Ρωμηοσύνης.

Ἐξέλιπεν ὁ Αὐτοκράτωρ ὡς ἐπικεφαλῆς τοῦ «ἔθνους». Τὴν θέσιν του καταλαμβάνει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης· καὶ περιφερειακῶς οἱ κατὰ τόπους Ἱεράρχαι.

Εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον καὶ αἱ δύο αὐταὶ κεφαλαὶ τοῦ ἔθνους, συμπάρισταντο ἀμφοτέροι εἰς τὸν Ναόν — δεξιὰ ὁ βασιλεὺς, ζερεβὰ ὁ Πατριάρχης — καὶ ἐπολυχρονίζοντο μαζύ· «Τὸν δεσπότην (δηλ. τὸν Αὐτοκράτορα) καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν (δηλ. τὸν Πατριάρχην), Κύριε φύλαττε εἰς πολλὰ ἔτη» ἀμφοτέρους· τὸν ἐθνικὸν καὶ τὸν πνευματικὸν ἡγέτην.

Μετὰ τὴν Ἀλωσιν ὁ δεξιὸς θρόνος — τοῦ Αὐτοκράτορος — μένει κενός. Καὶ ἐγκαθιδρύεται ἐφεξῆς δεξιὰ ὁ Πατριάρχης. Καὶ ὁ λαὸς εὐχεται καὶ προσεύχεται νὰ στηριξῆ ὁ Θεὸς τὸ ἐνιαῖον πλέον πρόσωπον τῆς ἐθνικῆς καὶ πνευματικῆς του ἡγεσίας· τὸν ἕνα καὶ μόνον «Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν» τὸν ἀρ-

χηγὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐθναρχὴν συγχρόνως, τὸν Πατριάρχην, ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὸν Μητροπολίτην.

Εἶναι δὲ βέβαιον καὶ ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως (παρ' ὅλας τὰς αὐθαιρέτους καὶ ἀνιστορήτους ἀντιρρήσεις μερικῶν) ὅτι, κατὰ τὴν μακροαῖωνα δουλείαν τοῦ «ἔθνους», ἡ Ἐκκλησία ἐκράτησεν ὀρθιον καὶ ἀκαμπτον τὸ Γένος, μὲ πολλοὺς καὶ αἵματηρὰς θυσίας καὶ σφαγὰς τῶν λειτουργῶν τῆς, Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων, Ἱερέων καὶ Μοναχῶν, εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐπιβιώσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀγῶνος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν παλιγγενεσίαν.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ πρωταρχικὸν ἔργον καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ρόλος τῆς εἶναι πρωτίστως πνευματικός. Κύριον ἔργον τῆς εἶναι ἡ χειραγωγία τοῦ λαοῦ εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ διάπλασις κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τῆς δουλείας τοῦ ἔθνους, ὄχι μόνον ἡ Πατρίς, ἀλλὰ καὶ ἡ πίστις ἦτο «τὸ κινδυνευόμενον». Καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἔθνους τῶν Ὁρθοδόξων κατενόησεν ὅτι «καὶ τοῦτο ἔδει ποιῆσαι, κάκεινα μὴ ἀφιέναι». Καὶ δὲν ᾤκησε νὰ ἀναλάβῃ τὸ διπλοῦν ἔργον. Τὸν θρησκευτικὸν καὶ τὸν ἐθνικὸν εὐαγγελισμὸν τοῦ λαοῦ, τοῦ περιουσίου ἔθνους τῶν Ὁρθοδόξων. «Ἐαυτὴν ἐκένωσε ... καὶ ὁ Θεὸς αὐτὴν ὑπερύψωσεν» ὡς ἐθναρχοῦσαν.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κων/πόλεως, ἐμειώθη εἰς πολλοὺς ἡ δύναμις τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως. Καὶ ὑπέκυψαν εἰς ἀλλαξοπιστίες. Ἡ Ἐκκλησία ἀπέμεινεν ὡς ἡ ἰσχυροτέρα πνευματικὴ δύναμις τοῦ ἔθνους. Καὶ ἡ ἐμμονὴ τῆς εἰς τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν ἐκράτησε δεμένο τὸ Γένος μὲ τὰς ρίζας του. Καὶ ἐνεδυνάμωσε πολλοὺς, ἵνα μὴ ὑποκύβουν εἰς τὰς πιέσεις τοῦ κατακτητοῦ πρὸς ἀλλαξοπιστίαν, καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀλλαξοπιστήσαντας εἶδεν ἐτόιμους νὰ ἀνταλλάξουν τὴν δεινὴν ἔναντι

Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων θέσιν των μετὰ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ «νεομάρτυρος».

Κυρίως Νεομάρτυρες ἀποκαλοῦνται οἱ ἀθλήσαντες διὰ τὴν πίστιν των κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἡ μισαλλοδοξία καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς τῶν Τούρκων ὠδήγησε πολλοὺς χριστιανοὺς εἰς τὸ μαρτύριον, εἴτε διότι δὲν ἐνέδιδον εἰς τὰς πιέσεις τοῦ κατακτητοῦ νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν των, εἴτε διότι, ἐνῶ ἀλλαξοπίστησαν, ἀνεκάλεσαν τὴν προᾶξίν των μετανοήσαντες. Ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἄλλας ἀφορμὰς εὗρισκον οἱ Ἀγαρηνοί, διὰ νὰ ἐκβιάζον τοὺς Ὀρθοδόξους εἰς ἐξωμοσίαν καί, ἐν ἀρνήσει αὐτῶν, νὰ τοὺς ὀδηγοῦν εἰς τὸ μαρτύριον.

Ἡ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνώρισις τῶν Νεομαρτύρων ὡς ἁγίων ἐγένετο σπανίως, διότι θὰ ἐξέσπων μεγάλα ἀντίποινα τῶν Τούρκων. Ἡ συνείδησις ὁμως τοῦ λαοῦ τοὺς ἀνεγνώριζεν ἀνεπιφυλάκτως. Καὶ τοὺς περιέβαλε διὰ τιμῶν καὶ ἐορτῶν τῆς μνήμης των. Βαθμηδὸν δὲ καὶ ἱεραὶ ἀκολουθίαι πολλῶν νεομαρτύρων συνετάσσοντο (ὡς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ ἁγιορείτου κ.ἄ.), καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν ἐτιμῶντο εὐλαβῶς, καὶ εἰκόνας, ἀλλὰ καὶ Ναοὶ δι' αὐτοὺς ἐγίνοντο.

Ὑπὸ τὰ δεδομένα αὐτά, ἡ προοπτικὴ τοῦ ἔθνους, μετὰ τὴν Ἀλωσιν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλη, εἰ μὴ ἡ πορεία πρὸς τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν. Καί, ἐπομένως, ἦτο ἀνάγκη νὰ κινηθοῦν ὅλοι οἱ ἐθνικοὶ παράγοντες διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος. Τοῦτο ὁμως ἀπαιτοῦσε σοφὴν μεθόδευσιν καί, πρωτίτως, συγκεκαλυμμένην καὶ «ἀπόκρυφον» εἰς τὰ ὄμματα καὶ τὰ ὄργανα τοῦ ὀπωσδήποτε καχυπόπτου καὶ ἀγρύπνου κατακτητοῦ. Τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον εἶχε προηγηθῆ καὶ ἄλλη ἄλωσις τῆς Πόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων, τὸ 1204, ποὺ διήρκεσεν 27 ἔτη, μέχρι τοῦ 1231· καὶ ὑπῆρχον ὠρισμέναι ἐμπειρίαι ἱστορικῆς. Ἐπὶ πλέον δὲ οἱ ἐκβιασμοὶ τοῦ Πάπα εἰς τὰς ἐκκλήσεις τῶν Βυζαντινῶν, πρὸ τῆς Ἀλώσεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπειθάν ὅτι οἱ ἀγῶνες θὰ εἶναι σκληροὶ καὶ μακρο-

χρόνιοι (ἐκράτησαν πράγματι ἐπὶ 400 χρόνια)· καὶ πρὸ πάντων αὐτοδύναμοι, χωρὶς ἐξωθεν βοήθειαν, πέραν ἀπλῶν καὶ ἀβεβαίων ὑποσχέσεων, μετὰ ἀπαράδεκτα ἀνταλλάγματα εἰς βάρος τῆς πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος.

Οἱ σκλαβωμένοι ραγιαδες δὲν ἔμειναν βεβαίως μετὰ σταυρωμένα χέρια ἀπέναντι τοῦ Τούρκου δυνάστου. Ἀρκετὲς φορὲς προσπίθησαν νὰ ἐπαναστατήσουν, διὰ νὰ ἀναστήσουν τὸ δούλον ἔθνος. Ἐγένετο πρώτη ἐπανάστασις (Μανιατῶν καὶ Σλάβων, ἀποτυχημένη) μόλις τὸ 1480 – 27 χρόνια μετὰ τὴν Ἀλωσιν· δευτέρα, ἐξ ἴσου ἀποτυχημένη ἐπαναστατικὴ ἐξόρμησις, τὸ κίνημα τοῦ Ἀνδρέου Παλαιολόγου τὸ 1489. Ἄλλη τὸ 1585, Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἀργότερα ξεσήκωσε δύο φορὲς ἐπανάστασιν ὁ ἡρωϊκὸς ἐπίσκοπος Διονύσιος ὁ Σκυλόσοφος, τὸ 1600 καὶ τὸ 1611, καὶ κατέληξε, μετὰ πολλὰς ἀπωλείας, εἰς τὸν ἡρωϊκὸν θάνατόν του. Ἐπειτα τὰ λεγόμενα Ὀρλωφικὰ τὸ 1769, καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ Λάμπρου Κατσώνη τὸ 1788, εἶναι τὰ τελευταῖα ἐπαναστατικὰ σκιρτήματα πρὸ τοῦ μεγάλου καὶ νικηφόρου Ἀγῶνος τοῦ 1821.

Εἰς τὰ πλαίσια, τέλος, τῆς ὅλης ἀγωνιστικῆς πορείας τοῦ ἔθνους θὰ ἀναφέρωμεν τὴν «Φιλικὴν Ἐταιρείαν», ἀλλὰ καὶ τὸ «Κρυφὸ Σχολεῖο» διὰ τὴν μορφωτικὴν ὑποδομὴν τῶν νέων καὶ τὸ «Ταμεῖον τοῦ Ἐλέους» διὰ τὴν συγκεκαλυμμένην ἐνίσχυσιν τοῦ Ἀγῶνος. Καὶ θὰ ἀποτίσωμεν φόρον τιμῆς πρὸς τοὺς κληρικούς ἐθνικούς ἀγωνιστάς, τοὺς ἐπωνύμους καὶ τοὺς ἀνωνύμους παντὸς βαθμοῦ, ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου μέχρι τοῦ ἐσχάτου διακόνου καὶ μοναχοῦ, οἱ ὅποιοι, μετὰ τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν «συνείδησιν συμμαρτυροῦσαν καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων» (Ρωμ. 2,15) ἔδρασαν καὶ ἐθυσιάσθησαν διὰ τὸ ἔθνος, ἀποδειχθέντες ἄξιοι ὑπέρομαχοι αὐτοῦ. Μνησθεὶς Κύριος πάντων τῶν ἐθνικῶν ἀγωνιστῶν καὶ προμάχων τῆς ἐλευθερίας τοῦ Γένους, ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Ἡ δημηγορία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον ὁδοδείκτης τῆς σύγχρονης πορείας μας*

«*Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις παρωξύνετο τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου*» (Πράξ. ιζ' 16)
«*Στὶς Ἀθήνες ἐξεγείρετο τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου*»

Ἡ μεγαλάνυμος καὶ περιβλεπτος καὶ περιήκουστος πόλις τῶν Ἀθηνῶν

– Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, Σεπτὲ καὶ Πανάξιε Προκαθήμενε τῆς καθ' Ἑλλάδα Ἐκκλησίας,

Σεβασμιωτάτη καὶ θεοστήρικτος τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,

Τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. ΔΑΝΙΗΛ ΠΟΥΡΤΣΟΥΚΛΗ
Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

- Ἐντιμότετοι καὶ Ἐξοχώτατοι Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ τε Δήμαρχος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπαξάπαντες,
- Ἐλλογιμότετοι κ. Καθηγηταὶ τῆς ἔσωθεν σοφίας καὶ τῆς θύραθεν γνώσεως,
- Τιμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ συμπρεσβύτεροι,
- καὶ Χριστοῦ Διακονία
- Λαὲ τοῦ Θεοῦ, ἀδελφοί μου καὶ ἀδελφές μου,
τιμᾶ τὸν μεγάλο Παῦλο.

Αἱ κλειναὶ καὶ εὐσεβέστατοι Ἀθηναί τισιν τὸν Ἀπόστολο τοῦ Θεοῦ τὸν συμπήξαντα διὰ τοῦ κηρύγματός του τὴν πρώτην ἐνταῦθα χριστιανικὴν κοινότητα, ἣτις αὐξηθεῖσα ἐν Κυρίῳ προσέφερεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σεβάσιμες μορφές Ἱεραρχῶν, ἐνδόξους μάρτυρες καὶ νεομάρτυρες, ὁσίους καὶ ὁσίες πληθὺν ἡγιασμένων. Καὶ ἔκτοτε δίδει μαρτυρίαν πίστεως καὶ βίου ἀληθινοῦ κατὰ Θεόν.

Ἡ καθ' Ἑλλάδα ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τιμᾶ τὸν θεατὴν τῶν ἀρρήτων, τὸν Πρῶτον μετὰ τὸν Ἐνα, τὸ ἐκλεκτὸν σκεῦος τοῦ Θεοῦ. Καὶ κλίνει γόνυ εὐγνωμοσύνης στὸν Μέγα Διδάσκαλον.

Σήμερον οἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος, οἱ Φίλιπποι, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Βέροια, ἡ Κόρινθος, ἡ

Νικόπολις καὶ μετὰξὺ αὐτῶν προεξάρχουσαι αἱ πρωτόθρονοι Ἀθηναὶ ἀγάλονται καὶ καυχῶνται ἐν Κυρίῳ καὶ πλέκουν στέφανον ἐγκωμίων διότι ἔσχον τὸν ζηλωτὴν αὐτὸν ἱεραποστολικὸν ἄνδρα πατέρα τῶν πνευματικῶν, διότι τις ἐσόφισε κατὰ Θεόν, διότι τις ἤγαγεν εἰς θεογνωσίαν καὶ τις ἐνέταξε εἰς τὸ ζῶν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων.

Σήμερον Κορίνθιοι καὶ Θεσσαλονικεῖς καὶ Φιλιππησίοι πλέον χαίρονται καὶ πανηγυρίζουν ὡς λαβόντες γραπτῶς καὶ δι' ἐπιστολῶν τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας, τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν καὶ ζωὴν.

Σήμερον ἐδῶ καὶ ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη ὑποκλίνεται εὐλαβῶς εἰς τὸν θεμελιωτὴν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Αὐτοῦ τοῦ ὁποῖου ἡ ζωὴ, ἡ δρᾶσις καὶ τὸ κήρυγμα κατεκόσμησαν τὰ ἦθη τῶν, ἐξύψωσαν τὸν βίον τῶν, ἐνέπνευσαν τὶς τέχνες τῶν, ἔδωσαν ἀγίους καὶ μεγάλες φωτεινὰς μορφὰς οἰκουμένης ἀναγνωρίσεως.

Σ' αὐτοῦ τοῦ ἐργάτου τῆς οἰκουμένης τὴν μορφή ἐνώπιον ἱστάμεθα σήμερον ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ, ἐν ἐκκλησίᾳ πληθούσῃ ἐν μέσῳ λαοῦ βαρέος καὶ πυκάζοντος καταλαβόντος τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον τοῦ Ἀρείου Πάγου εἰς τὸν ὅποιον πρῶτον ἤχησαν οἱ σωτήριοι λόγοι τοῦ θεοπνεύστου καὶ θεοκήρυκος Ἀποστόλου Παύλου.

Προσκυνοῦμεν εἰς τὸν τόπον, ἐφ' οὗ ἔστησαν οἱ πόδες τοῦ εὐαγγελιζομένου τὴν εἰρήνην, τοῦ εὐαγγελιζομένου τὰ ἀγαθὰ, τοῦ εὐαγγελιζομένου τὴν καταλλαγὴν, τὴν δικαίωσιν, τὴν σωτηρίαν.

Καὶ πρῶτον χρέος ἔχομεν καὶ καθήκον νὰ μνημονεύσωμεν ἐκείνου.

Θά σκιαγραφῆσω λοιπὸν κατὰ τὸ ἐνόν μοι τὴν φωτεινὴν προσωπικότητα ἐκείνου ποῦ ἀνεμόρφωσε τὴν οἰκουμένην.

Ὁ θεσπέσιος αὐτὸς ἄνδρας ἦταν μία οἰκουμένην προσωπικότητα.

Ἐβραῖος τὸ γένος ἀνατεθραμμένος μὲ εὐσέβειαν, ζηλωτὴς ὑπάρχων ἐκ νεότητός του τῶν

* Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν Ἅγιον Ἀπόστολον Παῦλον, κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν εἰς τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως (29.6.1998).

πατρικῶν παραδόσεων. Καὶ ἐκαυχῆθη πολλάκις διὰ τὴν καταγωγὴν του καὶ τὴν εὐσεβῆ ἀνατροφὴν του.

Ἐβραῖος, ἀλλὰ μὲ παιδεῖα ἑλληνική. Καὶ ὑπῆρξε γνήσιος ἐκφραστὴς τοῦ πνεύματος τοῦ οἰκουμενικοῦ ἑλληνισμοῦ. Ὁμιλοῦσε τὴν ἀπτικὴν διάλεκτον καὶ τὴν ἔγραφεν καὶ ἦτο ἐφάμιλλος, ὡς παρατηρεῖ ἡ χρυσοῦ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, καὶ αὐτῶν τῶν ἀπτικῶν.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ κατενόησε περισσότερον παντὸς ἄλλου τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τὴν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐν ἣ «οὐκ ἔστι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔστι δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔστι ἄρσεν καὶ θῆλυ» πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ' 28). Αὐτὸς μὲ τὴν θεολογία του κατήγγησε πᾶσαν ἀφορητὴν διαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων, εἰσαγαγὼν τὸν καινόν, τὸν νέον ἐν Χριστῷ κτισθέντα καὶ ἀνακαινούμενον ἄνθρωπον.

Αὐτὸς ὅστις ἀπέδειξε τὸ μάταιον τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀτελέσφορον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἀγκάλιασε ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ διήνοιξε τὰς πύλας τῆς Ἐκκλησίας εἰς πάντα ἄνθρωπον διακηρύξας τὸ «δόξα καὶ τιμὴ καὶ εὐφροσύνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι» οὐ γὰρ ἐστὶ προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ» (Ρωμ. β' 10).

Ἦταν Ἐβραῖος. Ἦταν Ἕλλην. Ἦταν καὶ Ρωμαῖος πολίτης. Πολίτης τῆς ἀγερώχου Ρώμης, τῆς Ρώμης τοῦ ξίφους καὶ τῆς βίας, τῆς ἀποκτείναντος τοὺς ἁγίους. Καὶ ὅταν κάποτε παρέστη ἀνάγκη ἐπεκαλέσθη τὴν ιδιότητά του αὐτὴ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς δικαιώματά του. Ποτὲ δὲν ἀπεδέχθη τὸ φρόνημα τῆς ἀσεβοῦς καὶ ἐπηρμένης Ρώμης, τὰ ἀντίθετα ρωμαϊκὰ ἦθη, ἐπαληθεύων τὸν λόγον τοῦ Κυρίου διὰ τοὺς μαθητὰς Του «ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ» (Ἰωάν. ιγ' 15).

Εὐσεβής, πεπαιδευμένος λίαν, μὲ εὐρεῖς ὀρίζοντες, σύγχρονος τῆς ἐποχῆς του ἔζη ἐντὸς τοῦ κόσμου, ὅστις ἔζη τὴν ἀγωνία τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ἐνας τέτοιος κόσμος κουρασμένος καὶ ἐν συγχύσει ἦταν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι.

Καὶ ἦλθε πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ τοὺς φέρῃ τὸ εὐαγγέλιο τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, τὴν ἐν Χριστῷ ἐλπίδα, νὰ κηρύξῃ τὸν νόμον τῆς διὰ τῆς πί-

στεως δικαιώσεως τοῦ ἀνθρώπου, τὴν βεβαιότητα τῆς καταλλαγῆς.

Ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν δημηγορίαν του, αὐτὴν ἡ ὁποία ἠκούσθη ἐδῶ τὸ 52 μ.Χ. εἰς τὸν ἱερὸν αὐτὸν βράχον διέκρινα, ὅτι τρία τινὰ ἐκήρυξε εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἦσαν περιεργοὶ νὰ ἀκούσουν «τί ἂν θέλει ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν», ἀφοῦ αὐτοὶ «εἰς οὐδὲν ἕτερον ἠνυκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον» (Πράξ. ιζ' 18,21).

Ἐκ τούτων τῶν τριῶν πρῶτον εἶναι ἡ θεογνωσία.

Τὸ ὅτι «παρωξύνετο» τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τοῦ ὁποίου ἤρχισα τὴν ὀμιλίαν μου δηλοῖ, ὅτι ὁ θεῖος Ἀπόστολος εἶχεν ἐπαναστατήσει ἐσωτερικῶς, καθὼς παρατηροῦσε κατὰ τὶς προηγούμενες ἡμέρες περιφερόμενος εἰς τὴν πόλιν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν κάμει τὴν θρησκεία κοσμική. Δι' αὐτοὺς ἡ θρησκεία χρησίμευε ὡς στολίδι τῆς ἐπίγειας ζωῆς καὶ διὰ νὰ ἐξαγιαζέται ὁ πατριωτισμὸς των. Οἱ Ἀθηναῖοι ἤξεραν νὰ κάνουν τὴν θρησκεία ἀπολαυστικὴ καὶ ἐλκυστικὴ ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς καλοζωϊσμένους οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀπαιτητικώτεροι.

Εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτὴ ἀντετάχθη ὁ Παῦλος συνιστῶν μετάνοιαν. Ὁ σκοπὸς τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἶναι νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν μετάνοιᾳ εἰς τὸν Θεόν, νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ζωὴν.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους ὁ Παῦλος ὠμίλησε διὰ τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν Δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος κόσμου, ὁ ὅποιος εἶναι ὑπερβατικὸς ἀλλὰ «καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχων» (Πράξ. ιζ' 27).

Ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μία νοησιαρχία, μία ἐγκεφαλικὴ φιλοσοφικὴ διαδικασία, ἀλλὰ κοινωνία καὶ συμμετοχὴ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Θεοῦ.

Ἔτσι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατενόει ὁ Παῦλος τὴν θεογνωσίαν καὶ οὕτως τὴν ἐδίδαξε. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος εἶχε τελειῶς ταυτισθεὶ μὲ τὸν Θεόν. Ἐζη ἐν Χριστῷ δι' αὐτὸ καὶ εἶχε τελείαν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, τελείαν θεογνωσίαν. Αὐτὸ τὸ ἔνθεο βίωμα ἐξέφρασε εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν του γράφων «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. Ὁ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῆ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός

με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ» (Γαλ. β' 20).

Διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ζήσωμε τὴν ζωὴν τοῦ Θεοῦ. Ἡ θεογνωσία προϋποθέτει τήρησιν ἐντολῶν. Ἀκούσομεν τοῦ Κυρίου λέγοντος:

«Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστι ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν» (Ἰωάν. ιδ' 21).

Καὶ πάλιν· «Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» (Ἰωάν. ιδ' 23).

Ἄρα· ὅσοι ἀναζητοῦν τὸν Θεὸν μὲ πόθο καὶ εὐκρίνεια διὰ τὴν γνῶσιν πρέπει νὰ ἀγαπήσουν τὸν Θεὸν καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ. Νὰ τηρήσουν, νὰ ἐφαρμόσουν τὶς ἐντολές του καὶ τότε ὁ Θεὸς θὰ τοὺς ἀποκαλυφθῇ καὶ θὰ τὸν γνωρίσουν ἐν μέρει εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ «καθὼς ἐστι» (Α' Ἰωάν. γ' 2) εἰς τὴν μέλλουσαν.

Δεύτερον θέμα, ἡ υἰοθεσία.

Ὁ Παῦλος διὰ τὴν κηρύξιν τὴν ἄκραν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη διὰ τὴν υἰοθεσίας μας ὑπ' Αὐτοῦ ἐχρησιμοποίησε τοὺς στίχους κάποιων ποιητῶν τους· «τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν» (τοῦ Στωϊκοῦ Κλεάνθου, 300 π.Χ.).

Καταγόμεθα τοὺς εἶπε ἀπὸ τὸν Θεό. Καὶ ἐνοοῦσε αὐτὸ πού ἐγραψε εἰς τοὺς Γαλάτες· «ὅτι δὲ ἐστὲ υἱοὶ (τοῦ Θεοῦ) ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κράζον· ἀββᾶ, ὁ Πατήρ, ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός, εἰ δὲ υἱὸς καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Χριστοῦ».

Τί δὲ ἐστὶ υἰοθεσία μᾶς τὸ ἐξηγεῖ ἡ ποικίλη μῦθος τῆς ἡμετέρας αὐλῆς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης στὶς ὁμιλίες του εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὴν πραγματείαν του περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ χριστιανοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ ἀπόσταγμα τῆς ὀρίμου θεολογικῆς σκέψεως τοῦ μεγάλου Πατρὸς.

Υἰοθεσία σημαίνει, ὅτι ὅσα δικαιώματα ἔχει ὁ κατὰ φύσιν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ φημισκὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, τὰ ἴδια καὶ ἀπαράλλακτα καὶ ἀναφαίρετα δικαιώματα ἀποκτοῦν καὶ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ὅσα διατηρήσουν τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, τὴν κοι-

νωνίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸν χιτῶνα τῆς ψυχῆς των ἀμόλυντον καὶ ἀκηλίδωτον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Ἴδου λοιπὸν τί ὑψηλόρησε ὁ θειότατος κήρυξ πρὸς Ἀθηναίους καὶ πρὸς πάντας ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο καὶ παραμένομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν παρὰ τὸν κλύδωνα καὶ τὰ κύματα τὰ ὁποῖα δημιουργεῖ ὁ ἀλάστωρ. Παραμένοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατοχυρώνομε τὰ δικαιώματά μας διὰ λύτρωσιν καὶ σωτηρίαν, διὰ υἰοθεσίαν καὶ κληρονομίαν, διὰ δόξαν καὶ μακαριότητα.

Μέλος τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει υἱὸς τοῦ Θεοῦ, συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ, κληρονόμος τοῦ Θεοῦ.

Τρίτος ἄξονας στὴν ἀποστολικὴ ὁμιλία εἶναι ἡ *μετάνοια*. Ὁ Θεός, εἶπε ὁ Ἀπ. Παῦλος τοὺς Ἀθηναίους, «ὑπερεΐδε τοὺς χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑμῶν» (Πράξ. ιζ' 30). Παραμέρισε ὅσα κάνατε καὶ λέγατε καθ' ὃν χρόνον δὲν ἐγνωρίζατε, ἀλλὰ τώρα ποὺ ἐμάθατε, συνιστᾷ μετάνοια, μεταστροφή, ἀλλαγὴ φρονήματος καὶ ζωῆς. «Τὰ πρῶτα ἀπῆλθον» (Ἀποκ. ε' 5), ξεχάσατέ τα καὶ ἀκολουθήσατε τὸν νέον τρόπον ζωῆς.

Πέρασαν ἀπὸ τότε περίπου δύο χιλιάδες χρόνια, δύο χιλιάδες χριστιανισμοῦ. Ὅσοι ἔζησαν ἐν μετάνοιᾳ ἐξυψώθηκαν εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν τάξιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ.

Σήμερα ὁ κόσμος, οἱ ἄνθρωποι, ἐμεῖς ποιμένες καὶ ποιμνιον ἀκούσομεν τοῦ Παύλου κηρῦσσοντος τὴν μετάνοιαν καὶ ποιήσομεν κατὰ τὸν λόγον τῆς Γραφῆς «καρποὺς ἀξίους τῆς μετάνοιας».

Αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στηρίζουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μᾶς σήμερα. Θὰ κλείσωμεν δὲ τὴν ὁμιλίαν μας μὲ ὅσα ἡ Ἐκκλησία ἀπευθύνει εὐγνωμονοῦσα εἰς τὸν Παῦλον:

Ποία φυλακὴ οὐκ ἔσχε σε δέσμιον; Ποία δὲ Ἐκκλησία οὐκ ἔχει σε ρήτορα; Δαμασκὸς μέγα φρονεῖ ἐπὶ σοὶ Παῦλε· εἶδε γὰρ σε σκελισθέντα φωτί. Ρώμη σου τὸ αἷμα δεξαμένη, καὶ αὐτὴ κομπάζει, ἀλλ' ἡ Ταρσοὺς πλέον χαίρει, καὶ πόθω τιμᾷ σου τὰ σπάργανα. Ἀλλ' ὦ Παῦλε Ἀπόστολε, τὸ καύχημα τῆς οἰκουμένης, προφθάσας ἡμᾶς στηριξον».

Η ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΣΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ (13-17 ΙΟΥΝΙΟΥ 1998)

Δέν ήταν άπλώς μιá έθιμοτυπική επίσκεψη, με την ανάληψη τών καθηκόντων του νέου Προκαθημένου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος Μακ. Αρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, στη Μητέρα Μεγάλη του Χριστού Έκκλησία, άναγγελθείσα ήδη με τόν έπιβατήριο λόγο του κατά την ένθρουσή του στόν Καθεδρικό Ναό Άθηνών. Ούτε μόνο

Του κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Διευθυντή τής έφ. «Έκκλησιαστική Άλήθεια»
και Ειδικού Συμβούλου του Αρχιεπισκόπου

ένα ταξίδι που ήλθε νά συσφίξει έτι περισσότερο, νά έμβραθύνει και νά άναζωπυρώσει τίς άδελφικές σχέσεις ανάμεσα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και την Έκκλησία τής Ελλάδος. Άλλά ή άπαρχή μιás νέας κοινής πορείας έν θψει μάλιστα τής τρίτης χιλιετίας που άνατέλλει, κατά την όποία όπως τονίσθηκε και από τούς δύο Προκαθημένους, ή Όρθοδοξία όφείλει και έχει νά διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στα κοινωνικά και πολιτιστικά δρώμενα.

Ο Μακαριώτατος μετέβη στην Κωνσταντινούπολη άεροπορικώς τό πρωί του Σαββάτου 13 Ιουνίου 1998 με την πτήση τής Όλυμπιακής Άεροπορίας συνοδούμενος από τούς Σεβ. Μητροπολίτες Κορίνθου κ. Παντελεήμονα, Πατρών κ. Νικόδημο, Σεργών κ. Μάξιμο, Κίτρους κ. Άγαθόνικο, Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιο, Ίερισσού, Άρδαμερίου και Άγίου Όρους κ. Νικόδημο, Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας κ. Παντελήμονα, τόν Πανος. Άρχιγραμματέα τής Ίεράς Συνόδου Άρχιμ. π. Δανιήλ Πουρτσουκλή, τόν Έκπρόσωπο έπί του Τύπου Πανος. Άρχιμ. π. Ίγνάτιο Γεωργακόπουλο, τόν Πρωτοσύγκελλο τής Ί. Αρχιεπισκοπής Άθηνών Αιδ. Πρωτοπρεσβύτερο π. Θωμά Συνοδινό, τόν Άρχιδιάκονό του Ίερολογ. π. Διονύσιο Κατερίνα, τόν Γραμματέα τής Συνοδικής Έπιτροπής έπί τών Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων Αιδ. Πρωτοπρεσβύτερο π. Στέφανο Άβραμίδη και τόν Καθηγητή του Πανεπιστημίου Άθηνών κ. Βλάσιο Φειδά.

Τόν συνόδευσαν έπίσης ό Διευθυντής τής έφημ. «Έλευθερος Τύπος» κ. Γεώργιος Κύρτσος με τή σύζυγό του, ό Διευθυντής τής έφημ. «Έξουσία» κ. Μι-

χαήλ Άνδρουλιδάκης με τή σύζυγό του, ό Ειδικός Σύμβουλος τής έφημ. «Τό Βήμα» και Σύμβουλος Έκδόσεως τής έφημ. «Οικονομικός Ταχυδρόμος» κ. Ίωάννης Μαρίνος και ό Διευθυντής τής έφημερίδας τής Έκκλησίας τής Ελλάδος «Έκκλησιαστική Άλήθεια».

Στό Άεροδρόμιο του Έλληνικού τόν Μακαριώτατο κατευόδωσαν Έπίσκοποι και Κληρικοί τής Ί. Αρχιεπισκοπής Άθηνών, ένώ στο Άεροδρόμιο τής Κωνσταντινουπόλεως τόν ύποδέχθηκε πατριαρχική Άντιπροσωπεία με έπικεφαλής τόν Σεβ. Μητροπολίτη Γέροντα Χαλκηδόνας κ. Ίωακείμ. Με ταχύτατες διαδικασίες ό Αρχιεπίσκοπος μετέβη με τή συνοδεία του και έγκαταστάθηκε στο μεγάλο ξενοδοχείο «Χίλτον». Μετά από λίγη ώρα ξεκίνησε για τό ιστορικό και μαρτυρικό Φανάρι, όπου στις 11 π.μ. έψάλη στόν πανιέρο πατριαρχικό Ναό του Άγίου Γεωργίου Δοξολογία για την άφιξή του, κατά την όποία ό Μακαριώτατος χοροστάτησε από τόν Πατριαρχικό Θρόνο. Τόν σεπτό Προκαθημένο τής Έκκλησίας μας άνέμεναν πολλοί Όμογενείς και έξ Ελλάδος προσκυνητές, οι όποιοι του έπιφύλαξαν ύποδοχή και τόν έπευφήμισαν.

Ύποδοχή στην Αίθουσα του Θρόνου

Μετά τή Δοξολογία, ό Μακαριώτατος άνήλθε στην αίθουσα του Θρόνου όπου τόν άνέμενε ή Α. Θ. Π. ό Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, ή ύψηλή κορυφή τής Όρθοδοξίας με την περι αυτήν Άγία και Ίερά Σύνοδο. Η συνάντηση τών δύο έκκλησιαστικών ήγετών ήταν ιδιαίτερα έγκάρδια και ή άτμόσφαιρα που δημιουργήθηκε πανηγυρική μέσα στην απλότητα και ευγένεια που διακρίνει την παράδοση τής Μεγάλης του Χριστού Έκκλησίας. Προσφέρθηκε γλυκό του κουταλιού «μαστίχα» και καφές και ό Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος κάλωσόρισε τόν Μακ. Αρχιεπίσκοπο Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστόδουλο και τά μέλη τής συνοδείας με μιá πολύ ζεστή προσφώνηση, έκφράζοντας τά αισθήματα προσωπικής χαράς και συγκινήσεως για την επίσκεψη του Μακαριωτάτου, του νέου έμπνευσμένου Αρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος, που τυγχάνει παλαιός και άφοσιωμένος φίλος του ίδιου και του Πατριαρχείου.

Οί Προκαθήμενοι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Παναγ. κ.κ. Βαρθολομαῖος καί Μακ. κ.κ. Χριστόδουλος στό γραφεῖο τοῦ Ὀικουμενικοῦ Πατριάρχη.

Ἐπίσης ὁ Παναγιώτατος ἐξήρε τὴν προσωπικότητα τοῦ Μακαριωτάτου καὶ μὲ θεολογικὸ βᾶθος ἀναφέρθηκε στὸ «πρότυπο τῆς ζωῆς» τῆς Ἁγίας Τριάδος γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, καθὼς ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου συνέβη λίγες μέρες μετὰ τὴν γιορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

Τὸ πλήρες κείμενο τῆς προσφώνησης τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου ἔχει ὡς ἑξῆς:

*Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Χριστόδουλε,
Σελτὴ τῶν Ἱεραρχῶν χορεία καὶ λοιποὶ τίμιοι συνοδοὶ τῆς Α. Μακαριότητος,*

«Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλούτισθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει» (Α' Κορ. 1, 4-5).

Μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς ἡ Μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ὑποδέχεται σήμερον ἐπισήμως εἰς τὴν ἱεράν Καθέδραν αὐτῆς, τὸ ἱστορικὸν Φανάριον, τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, τὸν ἄρι ἀναδειχθέντα, θεῖα συνάρσει καὶ ψήφοις κανονικαῖς, Προκαθήμενον τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-

δος, πραγματοποιοῦντα τὴν πρώτην εἰρηνικὴν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς πηδαιουχίας αὐτῆς.

Ὑποδεχόμεθα τὴν στιγμὴν ταύτην οὐχὶ ἀπλῶς τὸν νέον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἀλλὰ παλαιὸν καὶ ἐπιστήθιον φίλον καὶ συνεργάτην ἐν τῷ γεωργίῳ τοῦ Κυρίου, ἄνδρα ἐκκλησιαστικὸν κεχαριτωμένον, μουσοτραφῆ, εὐπαιδευτὸν, πεπαρησιασμένον, σύγχρονον, μὲ εὐρεῖς ὀρίζοντας, μὲ εὐγενεῖς ὀραματισμοὺς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος, μὲ ἀγάπην πρὸς πάντας.

Ὅντως ἠύλογηθη παρὰ τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ ἡ ἀδελφὴ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἀποκτήσεως ἡγέτου καὶ πρωθιεράρχου τῆς περιωπῆς, τοῦ κύρους καὶ τοῦ βεληνεκοῦς τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, πολυφίλητε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ! Ὅντως ἠύλογηθημεν καὶ ἡ ἡμετέρα Μετριότης καὶ οἱ λοιποὶ Προκαθήμενοι τῶν κατὰ τόπους ἁγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅτι ἐν τῇ χορείᾳ ἡμῶν εἰσῆλθεν ἀδελφὸς τοιαύτης ἐγνωσμένης καὶ παγκοίνως ὁμολογουμένης ἀξίας, μεθ' οὗ δύνηθησόμεθα προαγαγεῖν τὴν πανορθόδοξον ἐνότητα καὶ συνεργασίαν καὶ δοῦναι τὴν μαρτυρίαν «τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος» (Α' Πέτρ. 3,15) τῷ κόσμῳ παντὶ κατὰ τοὺς παρόντας τεταραγμένους καὶ ἀπαιτητικούς καιρούς.

Μακαριώτατε,
 Ίερώτατοι άδελφοί Ίεράρχαι,
 άγαπητοί πατέρες και τέκνα,

Πάντοτε πάσα μήτηρ άγάλλεται συναντώσα τὰ έαυτής τέκνα, ιδιαίτέρως όμως ίκανοποιείται ή Μητήρ Έκκλησία όταν συναντᾶ τὰ έαυτής τέκνα άνδρωθέντα εις μέτρον ήλικίας του πληρώματος του Χριστού, ότε πλέον έναβρύνεται προβάλλουσα την άδελφικήν αυτών ύπόστασιν, ως την πλέον άρμόζουσαν δι' αυτά και ως εφελκύουσαν την της συνεργασίας και ουχι την της υπερβαθείσης ήδη παιδαγωγίας σχέσιν.

Η μητρική σχέσις είναι μεν γεγονόςς χρωματίζον όπωσδήποτε δι' ιδιαίτερας άγάτης την άμοιβαίαν κοινωνίαν, άλλ' ή ώριμότης της έν Χριστώ ήλικίας δίδει πλέον τον τόνον, και ούτως ή τελειότης της σχέσεως των τριών προσώπων της Άγίας Τριάδος, ήτις αποτελεί τὸ πρότυπον της πρὸς άλληλα σχέσεως όλων των προσώπων των ανθρώπινου γένους, έναργῶς βιοῦται και αυτοθρόως εκδηλοῦται έν τη άποδιδομένη άγάπη και στοργή, τη άπονεομένη δόξη και τιμή και τη πληροῦση τὰς καρδίας και την όλην ύπαρξιν αισθήσει της ταυτότητος του γένους και του αίματος και του πνεύματος.

Είναι συμβολικής σημασίας τὸ γεγονός ότι ή της Ύμετέρας περισπουδάστου και φίλης Μακαριότητος ειρηνική επίσκεψις συμβαίνει ολίγας ήμέρας μετά την έορτήν της Πεντηκοστής, καθ' ήν ή του Άγίου Πνεύματος έπιφοίτησις άπεκάλυψε δραστικῶς τῷ κόσμῳ της Άγίας Τριάδος την υπερφανᾶ δια την σωτηρίαν του κόσμου συνεργασίαν.

Τὸ πρότυπον της ζωής της Άγίας Τριάδος αποτελεί δια την Όρθόδοξον Έκκλησίαν τὸ άληθές πρότυπον, έν τη μιμήσει του όποιου επιδιώκεται και επιτυγχάνεται τὸ κατά την πλαστοουργίαν του ανθρώπου έντεθεν αυτῷ δυναμικὸν γίνεσθαι καθ' όμοίωσιν Θεοῦ. Όθεν, οὔτε άμφιβάλλεται οὔτε συμβουλής άντικείμενον καθίσταται μεταξύ των όντως όρθοδόξων τὸ αυτοθρόως τη όρθοδόξῳ ιδιότητι συνυπάρχον και συνενεργούμενον βίωμα της άμοιβαίας συνεργασίας, έν τη επιδιώξει της οικειώσεως του Άγιοτριαδικου τρόπου ύπάρξεως και συνακολούθως έν τη καθόλου ζωῇ των μελών της Έκκλησίας και των κατά τόπους επί μέρους Άγιωτάτων Όρθοδόξων Έκκλησιῶν.

Ταύτης της άρίστης συνεργασίας και συμποίας φρονημάτων προγευόμενοι σήμεραν της πραγματώσεως άγαλλόμεθα, ύποδεχόμενοι την Ύμετέραν λίαν ήμίν άγαπητήν και τετιμημένην Μακαριότητα έν τη σεπτή Καθέδρα της Μητρος Έκκλησίας και, εύχαριστοῦντες τῷ Κυρίῳ ήμῶν Ίησού Χριστῷ δια την δωρεάν ταύτην της Ύμετέρας ένταῦθα παρουσίας, προσδεχόμεθα Ύμᾶς άδελφικῶς και άσπαζόμεθα Ύμᾶς έν φιλήματι άγίῳ, άναφωνοῦντες τὸ καλῶς ήλθετε, και εύχόμενοι Ύμίν τε και έαυτοῖς την πλήρη πνευματικήν περιχώρησιν, εις δόξαν του ένούντος ή-

μᾶς έν Έαυτῷ και άλλήλοις Πατρός, και του άγιάζοντος ήμᾶς και προσάγοντος τῷ Πατρὶ Υίου, και του φωτίζοντος ήμᾶς και κατευθύνοντος τὰ διαβήματα ήμῶν Άγίου Πνεύματος. Άμήν.

Άμέσως μετά έλαβε τον λόγο ή Α. Μ. ό Άρχιεπίσκοπος Άθηνῶν και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστόδουλος, που μίλησε άνάλογα, ύπογραμμίζοντας τη σημασία της έπισκέψεώς του και διαδηλώνοντας τη βαθύτατη συγκίνηση που τον διακατείχε:

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Άφίχθημεν εις την Κωνσταντινούπολιν, την γεραράν και παλαίφατον έδραν της Μητρος Μεγάλης του Χριστου Έκκλησίας, της τροφου του εύσεβους ήμῶν Γένους, μετά των μελών της τιμίας συνοδείας ήμῶν, έμπλεοι αισθημάτων πνευματικής χαράς, άδελφικής άγάτης και βαθυτάτης συγκινήσεως.

Οί λόγοι είναι πολλοί. Τὸ ιστορικὸν παρελθὸν και ή Ίερότης του χώρου, οί δεσμοί οί όποιοι ύφίστανται πρὸ και μετά την Αυτοκεφαλίαν της Έκκλησίας ήμῶν μετά του Πρωτοθρόνου της Όρθοδοξίας Οίκουμενου Πατριαρχείου, έτι δὲ πλέον ή πρὸς τὸ πρόσωπον της Ύμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος και την προσφοράν αυτης πρὸς την καθόλου Όρθόδοξον Έκκλησίαν και την Οίκουμένην εκτίμησις και σεβασμός.

Παρακολουθοῦμεν, Παναγιώτατε, έν τη Έκκλησίᾳ της Ελλάδος, την πολυσχιδή δραστηριότητα και τὰς άόκνους προσπάθειάς Σας επ' αγαθῷ συμπάσης της Όρθοδοξίας και της Ανθρωπότητος ολοκληρου και σεμννόμεθα ως άδελφοί ειλικρινεῖς και όμαιμοι.

Ήλθομεν εδώ κατά πρώτον ως προσκνηταί των άγιων σκηνωμάτων της άμοιμήτου Πίστεως ήμῶν και των παντέρων σεβασμάτων των Πατέρων ήμῶν, άλλὰ και επιδιώκοντες και άποσκοποῦντες εις περαιτέρω σύσφιγξιν των σχέσεων μετά της Ύμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος και του κατ' Αυτήν πολιοῦ Οίκουμενου Θρόνου εις τε τον διεκκλησιαστικὸν χώρον και εις την τόσον άναγκαίαν σήμεραν Όρθόδοξον παρουσίαν και μαρτυρίαν εις τὰς έξελίξεις και την πορείαν του κόσμου.

Η Έκκλησία της Ελλάδος προσβλέπει εις άποδοτικότεραν, εύρύτεραν και βαθύτεραν συνεργασίαν μεθ' Ύμῶν και είναι έτοιμή νά άνταποκριθῆ εις τὰς προσκλήσεις και τὰς πρωτοβουλίας σας δι' ένα καλύτερον αύριον της Ανθρωπότητος. Αί όρθόδοξοι παρεμβάσεις δέν δίνουν μόνον λύσεις εις τὰ έπιμέρους προβλήματα που άπασχολοῦν τὰς συγχρόνους κοινωνίας, ως σύνολα ανθρώπινων προσώπων, άλλὰ και δημιουργοῦν προῦποθέσεις δια μίαν άσφαλή άντιμετάπισιν άναφρομένων νέων καταστάσεων.

Προσέτι, διακατέχουν ήμᾶς αισθήματα ίκανοποιήσεως, διότι έπιβεβαιοῦμεν και πραγματοποιοῦμεν έν-

*Ἀπὸ τὴ Δοξολογία στὸν Π. Ναὸ γιὰ τὴν ἄφιξη τοῦ Μακαριωτάτου.
Δίπλα του ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ.*

ταῦθα, ὅσα ἐξηγγελάμεν ἐν τῷ ἐπιβατηρίῳ λόγῳ κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν ἡμῶν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν, ἀνταποκρινόμενοι καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἐπιθυμίαν καὶ βούλησιν τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ εὐαγούς Κλήρου, τῶν Μοναχῶν καὶ Μοναζουσῶν, ὡς καὶ τοῦ περιουσίῳ λαοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅστις μετὰ δέους καὶ θαυμασμοῦ ἴσταται πρὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Δέξασθε, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὰς ἐγκαρδίους ἐκ μυχιῶν ἡμῶν προσήσεις καὶ εὐχὰς ὑπὲρ μακρομερεύσεως τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, τῆς περὶ Αὐτὴν Ἱεραρχίας, τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τῆς Ὁμογενείας ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Ὁ Παναγιώτατος προέβη στὴν αἴθουσα τῆς Παναγίας παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου στὴν προχείριση τοῦ καθηγητῆ Βλασίου Φειδᾶ σὲ Ἄρχοντα Διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας, σὲ ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς του στὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴν ἀκαδημαϊκὴ νεότητα.

Τὸ μεσημέρι ὁ Μακαριώτατος καὶ τὰ μέλη τῆς συνοδείας του παρακάθησαν σὲ ἀνεπίσημο γεῦμα στὰ Πατριαρχεῖα καὶ στὴ συνέχεια μετέβη στὴν Ἱ. Μονὴ Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκῆ (ποὺ λειτουργεῖ ἤδη ἀπὸ τῆ βυζαντινῆ περιόδο, ὅταν ὀνομαζόταν Ἱ. Μονὴ Βα-

λουκλίου), ὅπου τὸν ὑποδέχθηκε ὁ καθηγούμενός τῆς Ἐπίσκοπος Σασίμων κ. Γεννάδιος. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τέλεσε τρισάγιο στὸν τάφο τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Δημητρίου γιὰ τοὺς κοιμηθέντες Πατριάρχες τοῦ Γένους καὶ τὸ ἀπόγευμα δέχθηκε στὸ ξενοδοχεῖο «Χίλτον» ἀντεπίσκεψη τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου. Τὸ βράδυ ὁ Παναγιώτατος παρέθεσε δεῖπνο στὸν Μακαριώτατο καὶ τὰ μέλη τῆς συνοδείας του δεῖπνο στὸ μεγάλο ξενοδοχεῖο «Marinara» πάνω στὴν πλατεία Ταξίμ, τὴν κεντρικώτερη τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Συλλείτουργο στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ

Τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς 14 Ἰουνίου 1998 τελέσθηκε στὸν πανίερο Πατριαρχικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ποὺ ἀπὸ νωρὶς εἶχε κατακλυσθεῖ ἀπὸ πλῆθος πιστῶν, Συλλείτουργο τῶν δύο Προκαθημένων τοὺς ὁποῖους περιέβαλλαν οἱ Ἱεράρχες τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Στὶς καταβασίες χοροστάτησε ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸ Θρόνο ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος.

Στὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἐξεφώνησε τὴν ἀκόλουθη ἐπίσημη ὁμιλία γιὰ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Μακ. Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-

δος, στὸν ὁποῖο πρόσφερε εἰς ἀνάμνησιν σύνολο δύο ἐγκολπίων καὶ ἑνὸς ἐπιστηθίου Σταυροῦ.

Στῆ βαρυσήμαντη ὁμιλία τοῦ ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε στὸ ἀποστολικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ὑπογραμμίζοντας χαρακτηριστικὰ ὅτι ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι εὐθύνη μεταβιβάσεως τῆς θείας προσκλήσεως πρὸς τὸν λαό, μαρτυρίας καὶ ἐτοιμότητος στὸν «δεῖπνο τῆς βασιλείας», διακονίας καὶ καταλλαγῆς.

Ξεχωριστὴ ἀναφορὰ ἔκανε ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος στὴ σημασία πού ἀποδίδει ἡ Ἐκκλησία στὸ φυσικὸ περιβάλλον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνότητα καὶ εὐστάθεια τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ στὸν «ἐμβολιασμὸ» τοῦ εὐρωπαϊκοῦ καὶ τοῦ παγκοσμίου γίνεσθαι μὲ τὸ ὀρθόδοξο πνεῦμα καὶ κάλεσε τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴ φωτισμένη ἡγεσία τοῦ Μακαριωτάτου σὲ συνέχιση καὶ βελτίωση τῆς ὡς τώρα ἄριστης συνεργασίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ἡ ὁμιλία τοῦ Παναγιωτάτου ἦταν ἡ ἀκόλουθη:

*Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Χριστόδουλε,
Ἐκλεκτῆ τῶν Τεσσαρῶν ὁμήγουρις,
Λαὲ τοῦ Θεοῦ ἠγαπημένε,*

Ἡ Μήτηρ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ διτπῶς πανηγυρίζει καὶ ἀγάλλεται σήμερον.

Πάντοτε μὲν, ἀλλ' ἐξοχώτερον σήμερον, εὐφραίνεται «σὺν πᾶσι τοῖς Ἀγίοις», προσφέρουσα μετὰ πάντων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ λαμβάνουσα τὴν ἄνωθεν θείαν εὐλογίαν. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἐν αἴτιον τῆς ἀγαλλιάσεως αὐτῆς. Τὸ δὲ ἕτερον εἶναι ὅτι συνεύχεται καὶ συνδειπνεῖ ἐν τῷ ἐνοῦντι τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια μυστικῶ τούτῳ δεῖπνῳ μετὰ τοῦ ἄρτι ψήφοις κανονικαῖς ἀναδειχθέντος θεία συνάρει Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, τοῦ πεφιλημένου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν κυρίου Χριστοδούλου, τοῦ εἰρηνικῶς ἐπισκεπτομένου τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς πνευματικῆς ἐνότητος τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν κοινὴν ταύτην ἁγίαν ἱεουργίαν καὶ τράπεζαν.

Οὕτως, οἱ ἐν τῷ γίνεσθαι ἅγιοι, τὰ ἐν τῇ γῆ εἰσέτι μέλη τῶν δύο Ἀγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τιμῶσιν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς ἤδη τετελειωμένους καὶ ἐν οὐρανοῖς ἁγίους, καὶ οἱ κεκλημένοι εἰς ἐνότητα, ἐν ἐνότητι συνιεργαζόμενοι, τὴν ἑαυτῶν μετὰ πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἐνότητα βιοῦσι καὶ ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει διακηρύττουσιν.

Ὅντως ἡ ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ ἡμῶν ἐνότης ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οὐδέποτε ἔπαυσε, παρ' ὅλας τὰς ἱστορικὰς συγκυρίας τοῦ ἀπωτάτου παρελθόντος καὶ τὰς προσπαθείας τοῦ ἐ-

χθροῦ παντὸς καλοῦ, τοῦ ἀνθρωποκτόνου δηλονότι πονηροῦ πνεύματος, ὅπως προκαλέσῃ ζητήματα καὶ ψυχρὰν τὰς ἀείποτε θερμὰς καὶ ἀδελφικὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας.

Αἱ σχέσεις αὗται ἦσαν καὶ εἶναι καλαί, διότι στηρίζονται ἐπὶ τοῦ μόνου ἀρραγοῦς θεμελίου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, γνωριζομένου ἀμέσως καὶ ἐμπειρικῶς ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ὡς κεφαλῆς τοῦ σώματος τῆς Μιάς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας πάντες ἡμεῖς ἀποτελοῦμεν τὰ καθ' ἕκαστον μέλη. Τοῦτο τὸ γεγονός βιοῦντες ὡς ὀντολογικὴν πραγματικότητα δὲν ἔχομεν ἀτομικῶς ἕκαστος βλέψεις καὶ ἐπιδιώξεις, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν ὀλοκλήρωσιν, τὴν ἡμετέραν ὀντολογικὴν πληρότητα, βιοῦμεν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ ὅλου Σώματος, ἐν τῇ ἀγιότητι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐξ ἡμῶν σὺν Αὐτῷ ἁγίων, μεθ' ὧν χάριτι θείᾳ καὶ ἀπίρῳ συγκαταβάσει Αὐτοῦ, συναμωζόμεθα, οὐχὶ ἔνεκα τῶν ἀρετῶν ἡμῶν, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀγάπης Ἐκείνου, Ὅστις τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων Αὐτὸν ποιεῖ.

Ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀρρήτου φόβου, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀπίρῳ δέους διακατεχόμεθα, καὶ παρ' ὅλον ὅτι δὲν τολμῶμεν ὡς ὁ τελώνης ἄραι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν πρὸς Κύριον, αἰσθανόμεθα τὴν στοργικὴν Αὐτοῦ φωνήν, τὴν καλοῦσαν ἡμᾶς εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα, τὸ μυστικὸν καὶ ὑπερουράνιον, δι' ἐκείνων ἀκριβῶς τῶν λόγων, δι' ὧν καὶ ἡμεῖς, οἱ τὸ ἱερατεῖον Αὐτοῦ ἀποτελοῦντες, καλοῦμεν Ἐκείνον ὑποδύμενοι, πάντας τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ αὐτὸ ἐξάισιον δεῖπνον «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης».

Ἡ πρόσκλησις αὕτη δὲν ἀπευθύνεται ἐξ ἡμῶν αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν. Ἀπευθύνεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ πρὸς πάντας τοὺς πιστοὺς, διὸ καὶ μεγενθύνει τὸ δέος ἡμῶν, ὡς καλούντων ἅμα ἐξ ὀνόματος Ἐκείνου καὶ καλουμένων.

Τὸ ἔργον ἡμῶν εἶναι ἔργον ἀυξήσεως τῶν πιστῶν κατ' ἀριθμὸν, ἀλλὰ πρωτίστως εἶναι διακονία καταλλαγῆς (Β' Κορ. 5,18) τῶν πάντων πρὸς τὸν Πατέρα ἐν Χριστῷ, εἶναι τὸ ἔργον τοῦ δούλου τοῦ Κυρίου τοῦ δεῖπνου, Ὅστις Κύριος ἀπέστειλε τὸν δούλον Αὐτοῦ εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις «ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἐτοιμὰ ἐστί πάντα» (Λουκ. 14,17). Καὶ ὅταν εὐρισκώμεθα εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν ἵνα ἀπαγγέλλωμεν τῷ Κυρίῳ τὴν ἀρνησιν τῶν κατὰ πρότον κεκλημένων, τὸ ἔργον ἡμῶν συνίσταται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου ἐντολῆς: «ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ρύμας τῆς πόλεως, τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελεθεῖν ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου» (Λουκ. 14,21,23).

Ἡ πρόσκλησις τοῦ Κυρίου ἀπευθύνεται πρὸς ἅπαντας καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἔργον ἡμῶν εἶναι νὰ τὴν διαβιβάσωμεν πρὸς ἅπαντας. Διὸ καὶ διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας οὐ παύομεθα προσκαλεῖν καὶ παρακαλεῖν, ἐμπεριπατοῦντες τὴν ὑπ' οὐρανὸν καὶ ὁμιλοῦντες

Οί Προκαθήμενοι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μετὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Μακαριωτάτου κ.κ. Χριστοδούλου
στὴν αἴθουσα τοῦ Π. Θρόνου.

πρὸς ἰσχυροὺς καὶ ἀδυνάτους, πρὸς ὑγιεῖς καὶ ἀναπήρους, πρὸς πλουσίους καὶ πτωχοὺς, πρὸς βλέποντας καὶ πρὸς τυφλοὺς, πρὸς ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, περὶ τῆς μίας καὶ ὑπερφυοῦς προκλήσεως τοῦ Θεοῦ ὅπως μετὰ καταλλήλου ἐνδύματος συμμετάσχουν εἰς τὸ δεῖπνον τῆς βασιλείας Αὐτοῦ τὸ μέγα, τοῦ ὁποῦ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἀξιούμεθα γίνεσθαι τελειουργοὶ καὶ διάκονοι.

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ζῆ τὰ ἔσχατα ταυτοχρόνως μετὰ τῶν παρόντων. «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστὶ» (Λουκ. 17,21), καὶ τὸ δεῖπνον τῆς βασιλείας, τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ Ἀρνίου (Ἀποκ. 19,9), τὸ εὐτρεπιζόμενον διὰ τὴν μετὰ τοὺς ἔσχατους καιροὺς ἄχρονον περίοδον, ἥδη ἀπὸ τοῦδε παρατίθεται καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ζῶμεν ἐν Πνεύματι καὶ στοιχοῦμεν ἐν Πνεύματι (Γαλ. 5,25), εἰ καὶ σάρκα φοροῦντες. Τὴν ἐνδοκίμιον ἡμῶν ἀποστολὴν ἐπιτελοῦμεν ἐν ἐπιγνώσει τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθημεν (Ἐφεσ. 4,1). Πορευόμεθα ἐντὸς τοῦ κόσμου ἵνα ἀννψώσωμεν τὸν κόσμον. Ἀγωνιζόμεθα πρὸς βελτίωσιν τῶν γηίνων, ἵνα δι' αὐτῶν τὸ ἀπείκασμα τῶν ἐπουρανίων καταστήσωμεν προσιτὸν τοῖς ἄλλως μὴ δυναμένοις κατανοῆσαι τὴν ἐν Χριστῷ ὑπερφυᾷ ἀρμονίαν καὶ χάριν, τὴν διὰ τῆς στοιχίσεως πρὸς τὸν ἀναλλοίωτον καὶ ἀνόθευτον καὶ ὀρθοδόξως

κηρυττόμενον λόγον καὶ νόμον τοῦ Θεοῦ ἀπολαμβανομένην.

Ὁ πλοῦτος τῆς χάριτος, ὁ μόσχος ὁ πνευματικὸς εἶναι πολὺς καὶ ἀκένωτος καὶ ἐπαρκεῖ διὰ πάντα. Ἄν καὶ δὲν ὀμιλῶμεν πάντοτε περὶ αὐτοῦ, ἀποτελοῦντος τὴν ὄντως στερεωτάτην τροφήν, ἀλλὰ περιγάλακτος εὐπέπτου τοῖς μὴ δυναμένοις βαστάζειν τὴν πρὸς ἀφομοίωσιν τῆς στερεᾶς τροφῆς ἀπαιτουμένην ὠριμότητα, ὅμως εἰς ταύτην πάντοτε ἀποβλέπομεν, διότι αὕτη μόνη εἶναι ἡ ἐνοποιός, ἡ ἀναφέρουσα τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας πρὸς τὸν ἐν Ἐαυτῷ ἀνακεφαλαιοῦντα τὰ πάντα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐβίωσαν τὸ μῆνυμα τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ οἱ σήμερον ἐορταζόμενοι Ἅγιοι πάντες, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο βιοῖ τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς σύμπασα ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἡ εὐθύνη ἡμῶν εἶναι εὐθύνη μεταβίβασης τῆς θείας προσκλήσεως, μαρτυρίας περὶ τῆς ἐτοιμότητος τοῦ δεῖπνου, διακονίας καὶ καταλλαγῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Κυρίου τοῦ δεῖπνου.

Πολλοὶ ἀποστέλλουν προσκλήσεις. Πολλοὶ ὑπόσχονται εὐφρόσυνα δεῖπνα. Πολλοὶ ἐπαγγέλλονται σωτηρίαν. Ἄλλ' οὐκ ἐστὶν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία (Πράξ. 4,12) εἰ μὴ ἐν Χριστῷ, καὶ δὴ τῷ ἀκραιφνεῖ Χριστῷ, τῷ ὄντως Χριστῷ, καὶ οὐχὶ ἐν ὧτινι τινας

ἐμφανίζουν ὡς Χριστὸν δελεάζοντες τοὺς ἀπειροτέρους καὶ κατάγοντες αὐτοὺς εἰς δεῖπνα ἀπατηλὰ καὶ ψευδεπίγραφα.

Τὴν ἱερὰν ταύτην ἀποστολὴν αὐτῆς ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἀείποτε ἐκτελεῖ καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν σιωπῇ καὶ ἐν μαρτυρίῳ καὶ ἐν μαρτυρίᾳ καὶ ἐν τοῖς οἰκείοις τῆς πίστεως καὶ ἐν τοῖς προσιοῦσι τῇ πίστει καὶ ἐν τοῖς πόρῳ εἰσέτι ἀπέχουσιν αὐτῆς. Συνεργοὺς δὲ αὐτῆς ἐπικαλεῖται πρωτίστως τοὺς περιβάλλοντας αὐτὴν ὡς νέφος ἀγίους, οἱ ὅποιοι καὶ ἀποτελοῦν τὸ ὑπόδειγμα τῆς μιμήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς νίκης ἐπὶ τοῦ κόσμου τοῦ κακοῦ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ παραπεσόντος λίαν καλοῦ κόσμου τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν διχάζεται τὴν δημιουργίαν, δὲν δέχεται ἐν μόνον μέρος αὐτῆς, ἀπορρίπτουσα τὸ ἕτερον. Ἐνοποιεῖ τὴν δημιουργίαν, προσφέρουσα καὶ ἀναφέρουσα τὰ πάντα ἐν Χριστῷ τῷ ἀνακεφαλαιούντι ἐν ἑαυτῷ τὰ πάντα. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ τὸ ξενίζον τινὰς ἐνδιαφέρον αὐτῆς καὶ μάλιστα τῆς πρωτοθρόνου ταύτης καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας διὰ τὸ φυσικὸν καὶ τὸ ἀνθρώπινον περιβάλλον, τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς διὰ τὸν ἐμβολιασμὸν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ καὶ παγκοσμίου γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος. Τὸ ἀνύστακτον ἐνδιαφέρον αὐτῆς διὰ τὴν εὐστάθειαν τῶν Ἁγίων Ὁρθοδόξων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. Ἀλλὰ καὶ τὸ συνεχὲς καὶ ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον αὐτῆς διὰ τὴν ἐνότητα ὄλων τῶν φερόντων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, τῶν κατακερματισμένων, κρῖμασιν οἷς Κύριος οἶδεν, εἰς πλῆθος ὁμολογιῶν.

Εἰς τὰς προσπαθείας αὐτῆς ταύτας καὶ τὰς ἀπειραρίθμους συναφεῖς, πάντοτε ἔσχε πολύτιμον τὴν συμπαράστασιν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ μετὰ βεβαιότητος ἀναμένει τὴν ὑπὸ τὴν πεπνυμένην πρωθιεραρχικὴν διακονίαν τῆς Ὑμετέρας προσφιλοῦς καὶ περισπουδάστου ἡμῖν Μακαριότητος συνέχισιν καὶ περαιτέρω βελτίωσιν τῆς ἀχρι τοῦδε ἀρίστης συνεργασίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ὅθεν, αἰσθανόμεθα ὡς ἰδιαιτέραν εὐλογίαν τὸ γεγονός τῆς παρουσίας Ὑμῶν, Μακαριώτατε καὶ τιμιώτατε Ἀδελφέ, σημερον ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν «σὺν πᾶσι τοῖς Ἀγίοις», διὰ τῶν πρεσβειῶν τῶν ὁποίων, εἴθε νὰ κατευθύνῃ Κύριος ὁ Θεὸς τὴν διάνοιαν καὶ τὰς ἐνεργείας Ὑμῶν εἰς σοφὴν ἀείποτε οἰακοστροφίαν τῆς νοητῆς νηὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ἣν ἐτέθητε πλοηγὸς θεῖα συνάρσει. Ἀμήν.

Ἐκτενῶς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἀναφέρθηκε κατόπιν στοὺς πνευματικὸς δεσμοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Μητέρα Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἀναπτύσσοντας μετὰ ἐμπεριστατωμένο λόγο τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν πάνω σ' αὐτές, χωρὶς νὰ παραλείψει τὴν ἱστορικὴν διάστασιν ἀλλὰ καὶ τὰ συναισθήματα, ποὺ τὸν κατεῖχαν. Στὸν Παναγιώ-

τατο εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως ὁ Μακαριώτατος πρόσφερε πλήρη ἀρχιερατικὴ στολή. Ἀκολουθεῖ τὸ πλήρες κείμενο τῆς ὁμιλίας του:

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχᾳ κ. Βαρθολομαῖε,

Ἐλέῳ Θεοῦ, διὰ τῆς θεοτιμῆτου ψήφου τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατασταθέντες κανονικῶς ἐπὶ τὸ προεδρικὸν Σύνθρονον τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, κλεισθὲν ἀπὸ τοῦ οὐρανοβάμοнос Παύλου καὶ τοῦ ἀρεοπαγίτου Διονυσίου μέχρις ἡμῶν, διὰ χρυσοῦς διαδοχῆς ἐπιφανῶν Ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῆς Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «εὐαγγελισθέντων ἀγαθὰ»¹ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, ἰδοὺ σημερον ἡμεῖς, μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν καὶ Ὑπερτίμων, ἀφικόμεθα ἀπὸ τοῦ κλεινοῦ Ἄστεως εἰς τὴν αἰωνόβιον Πόλιν, ὅπου «ὁ πανευσεβῆς θεῖος θρόνος τῆς μεγάλης Ἱερουσλήμης»² καὶ ἡ πνευματικὴ μητρόπολις τῶν ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην Ὁρθοδόξων. Ἀνήλθομεν εἰς τὴν «μεγάλῃν πόλιν» μετὰ τὸ ἱερὸν παρελθόν, «τὴν πρώτην μετὰ τὴν πρώτην»³, ἀναλογιζόμενοι μετὰ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «πόσοι ἐπίσκοποι, πόσοι διδάσκαλοι ἦλθον ἐνταῦθα καὶ (ἐκ)παιδευθέντες, παρὰ τοῦ λαοῦ (αὐτῶν) ἀναχωροῦσι καὶ τὸν νόμον τὸν ἐμφυτον ἐντεῦθεν μεταφυτεύσαι παρασκευάζονται»⁴. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι φυσικὸν ἢ Κωνσταντινούπολις νὰ βασιλεύῃ διαιωνίως εἰς τὰς καρδίας τῶν Ὁρθοδόξων ὡς σήκνωμα θεϊκῆς δόξης, πέραν τῶν περιπετειῶν τῆς ἱστορίας συνεχῶς μεταλλασσομένην.

Ἢδη διήλθομεν τὰς καθαγιασμένας ὁδοὺς τοῦ Διπλοφαναρίου, ὅπου ἡ Ἀθηνοπόλις τῶν ὑστάτων χρόνων, ἀλλὰ καὶ τὴν «Πύλιν» δικαιοσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιομάτων τοῦ Γένους καὶ ἰστάμεθα πρὸ τῶν σεπτῶν βαθμίδων τοῦ πρεσβυτάτου καὶ ἀγιωτάτου Θρόνου τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὃν πίστει καὶ δυνάμει τοῦ Τιμίου Σταυροῦ κατηγλάισαν ἐνδοξοὶ ἀρχιθῦται. Παριστάμεθα ἐνταῦθα «κύκλωθεν (αὐτοῦ), στέφανος ἀδελφῶν, ὡς βλάστημα κέδρων ἐν Λιβάνῳ»⁵ καὶ ἀναμνησκόμεθα ἡμεῖς οἱ ποιμένες «τῶν φιλοθέων Χριστιανῶν τῆς ὀρθοδοξοῦσης γῆς τῆς Ἑλλάδος τῶν πνευματικῶν ὠδινῶν τῆς Ἁγίας Μητρὸς Ἐκκλησίας»⁶ καὶ τῶν πολυτίμων ὑποθηκῶν πρὸς ἡμᾶς τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν Ἀνθίμου Στ' καὶ Βασιλείου Γ', κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ «Ἱερωτάτου» Τόμου ἐν ἔτει 1850 καὶ τῆς τιμίας Πράξεως τοῦ 1928.

1. Ἦσ. νβ' 7.

2. Συμεῶν Θεσσαλονίκης.

3. Γρηγόριος Θεολόγος, εἰς Ε.Π. 36.280.

4. Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ε.Π. 56.120.

5. Σοφ. Σειράχ, ν' 12.

6. Ἐξ ἐγγράφων τοῦ Συνδικτικοῦ Τόμου 1860.

Στή Μονή του Μπαλουκλή. Ὁ Μακαριώτατος κ.κ. Χριστόδουλος προσκυνάει τὴν ἱ. εἰκόνα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως τῶ ὄντι ἀποτελεῖ Χριστογέννητον ἱερὸν θεσμὸν «κατ' ἐξοχὴν συσταθέντα ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ»⁷, οὕτως τὸ Τίμιον Αἷμα καὶ τὰ αἵματα τῶν Μαρτύρων καὶ Νεομαρτύρων τῆς πίστεως καθηγίασαν, ὥστε αἰωνίως «νὰ ζῆ ἐν αὐτῇ»⁸ ὁ Ἐσταυρωμένος καὶ Ἀναστάς Κύριος. Εἶναι ἡ πλέον ἐσταυρωμένη Ἐκκλησία ἐν Χριστῷ, διελθοῦσα κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, δόξης καὶ ἀτιμίας»⁹. Συσταυρωθεῖσα τῷ Κυρίῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐν δυνάμει ὑπερβαίνει τὰς στοργὰς τῆς ἐγκοσμίου Ἱστορίας, τὰς χθαμαλὰς ἐπιβουλὰς, τοὺς «κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις», τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν εὐεργετηθέντων, τὰς ἀδικίας τῶν ἐθνῶν, στερωῶς «κρατοῦσα τῆς ὁμολογίας»¹⁰. Πρὸς τοῦτο καὶ ἐμεγαλύνθη ἡ Καθέδρα τῆς ἱστορικῆς ταύτης μεγαλουπόλεως καὶ κοσμηθεῖσα διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Εἰρήνης καὶ Σοφίας, ἐστέφθη ὑπὸ τῶν Ἁγίων Πατέρων ὡς ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καταστάσα ἡ «Εὐσεβὴς Πηγὴ» τοῦ Γένους, ἡ ἀενάως ῥέουσα ὕδωρ «ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον»¹¹. Οἱ πίνοντες ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου πίστει κορμέννται καὶ ἀρχον-

τιοῦσι φιλογένειαν καὶ «τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχουσι γνήσιοι υἱοὶ τε καὶ μέτοχοι»¹².

Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ὑπάρχει «καύχημα μέγα τοῦ Γένους ἡμῶν»¹³, διότι ἐβάστασε τὸ βάρος ὀλοκλήρου τῆς μεγάλης θρησκευτικῆς καὶ πολιτιστικῆς κληρονομίας ἡμῶν. Δι' ἀτρώτων πόνων καὶ ἀλαλήτων στεναγμῶν διέσωσε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν εὐαγγελικὴν γλῶσσαν καὶ ἐκράτνησε καὶ ἐτόνωσε τὴν αὐτοσυνειδησίαν τοῦ Γένους ὡς Λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἰδίως κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας αὐτοῦ. Χάριν ταύτης τῆς ἀδιακόπου μητρικῆς στοργῆς κατέστη καὶ δυνατὴ ἡ ἀνάκτησις τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν ὑπ' αὐτὴν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Δικαίως ὁ σοφὸς προκάτοχος ἡμῶν Χρυσόστομος ὁ Παπαδόπουλος († 1938) ἔγραφεν ὅτι «ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ περιλαμπρὸν πνευματικὸν φάρον καταυγάζοντα τὴν οἰκουμένην» καὶ ὁ ἐκάστοτε Πατριάρχης αὐτῆς εἶναι: «πατὴρ πατέρων πάντων τῶν Ὀρθοδόξων καὶ ὁ συνεκτικὸς κρῖνος τῶν ἐπὶ μέρος Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἡ σεπτὴ αὐτῶν κορυφή»¹⁴.

Ὅντως τὸ Γένος ἐπεβίωσε διότι «ἐπισυνήχθη»¹⁵ ὑ-

7. Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ε.Π. 51.229.

8. Περβλ. Γαλ. β' 20.

9. Β' Κορ. στ' 8.

10. Ἐβρ. δ' 14.

11. Ἰωάν. δ' 14.

12. Πρακτικὰ Ζ' Οἰκ. Συνόδου, κεφ. 3.

13. Ἰουδίθ, ιε' 9.

14. Περιοδ. «Ἐκκλησία», τόμ. ΙΙ', Τευχ. 49/6.12.1980.

15. Περβλ. Ματθ. κγ' 37.

Γρισαίνο στους τάφους τῶν Πατριαρχῶν (Ι. Μονῆ Μπαλουκλή), ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο κ.κ. Χριστόδουλο ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Πατριάρχου Δημητρίου.

πὸ τὰς πτέρυγας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐνισχύθη τὸ ψυχικὸν ὁμοούσιον καὶ ἡ ἀνθεκτικότης τούτου ἐναντι πάσης ἐπιθετικῆς καὶ καταπιεστικῆς δοκιμασίας καὶ ἐπιβουλῆς. Ἡ διασφάλις τῆς βιωσιμότητος τοῦ ποιμνίου καὶ ἡ ἐν γένει πολιτιστικὴ προσφορὰ αὐτοῦ, εἶχε κοιτίδα καὶ ὀρητήριον τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ σύναξις περὶ τὸ Θυσιαστήριον καὶ τὸν Θρόνον τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων, κατέστησαν ἀπόρθητον τὸ ὁμοιογενὲς στοιχεῖον τοῦ Πληρώματος ἐν τῇ πίστει, οὐτινος ἐσμειυῆθη ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ πνευματικότης, τὸ ἦθος καὶ ἡ δραστηριότης κατὰ τὴν ἐκλεπτυσμένην πείραν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἡ πείρα αὕτη ἤνοιξε τοὺς οἰκουμενικοὺς καὶ διορθόδοξους ὀρίζοντας τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε ὄχι μόνον νὰ συναφθοῦν μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων δεσμοὶ ἀδελφικοί, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, παρὰ τὴν χορήγησιν τῆς αὐτοκεφαλίας καὶ αὐτονομίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ παρηγορίας διεκηρύχθη καὶ πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανοὺς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου νὰ ἐπανακτήσουν τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἐνότητα μετὰ τῆς Μιάς, Ἁγίας Ἐκκλησίας.

Ἡ Πρωτόθρονος Ἐκκλησία ἐκ παλαιοῦ ἔχει τὴν τιμὴν διότι ἑστερεώθη κατὰ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, «ἐπὶ προκαθεζομένης πόλεως τῆς Εὐρώπης»¹⁶

16. Γρηγόριος Θεολόγος, ἐπιστ. πρὸς Καισάριον, Ε.Π. 37.21-288.

καὶ συνεπῶς «ἐπομένη τοῖς ἁγίοις πατράσι» ἐγένετο φορεὺς τῆς ἀληθείας καὶ πρόμαχος τῶν δικαίων καὶ τῆς κανονικῆς ὑποστάσεως ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ Μέσης Ἀνατολῆς. Κατέχουσα τὴν κλεῖδα τοῦ Πανδέκτου τῆς ἱεροκανονικῆς Τάξεως, διηκόνησε «ἐν πνεύματι νιπτήρος» τὴν πανορθόδοξον ἐνότητα. Ὡς φιλόστοργος Μήτηρ ἐδίδαξε τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐσωτερικῆς συνοχῆς, τῆς ἀλληλοεξαρτήσεως, τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ, τῆς διευθετήσεως τῶν ἀναφωμένων προβλημάτων «ἐν Χριστῷ». Ὅτε δὲ καὶ ἐπέστη «ὁ καιρὸς», ἐσεβάσθη τὴν γεωγραφικὴν ἰδιαιτερότητα τῶν νεοπαγῶν κρατῶν καὶ «ἐπλάτυνε τὴν ἀγάπην»¹⁷, μητρικὴ προνοία. Κατένειμε τὰ ἱστορικὰ καὶ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν, δι' αὐτενεργὸν καὶ αὐτοτελεῆ «οἰκονομίαν» τῶν τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

Ἡ κατανομὴ αὕτη τῆς πατριαρχικῆς δικαιοδοσίας ἀσφαλῶς δὲν ἐγένετο πρὸς κατακερματισμὸν τοῦ ἐνιαίου καὶ ἀδιαιρέτου Σώματος τῆς Μιάς Ἐκκλησίας. Ὡς βᾶσις ἐτέθη ἡ συναρμογὴ πάντων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν εἰς «μίαν σύναξιν» πίστεως καὶ λατρείας καὶ ἠθικῆς, ἀλλὰ καὶ παραδόσεων, ἐν ἀδελφικῇ πάντοτε συμποίᾳ καὶ κοινωνίᾳ «τριαδικῆς» περιχωρήσεως. Πρωτογενὲς ἀρχέτυπον τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιχωρήσεως εἶναι ἡ ἐνότης τῆς Ἁγίας Τριά-

17. Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ε.Π. 61.289.

Ὁ Μακαριώτατος κ.κ. Χριστόδουλος χοροστατεῖ στὶς Καταβασίες κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

δος. Κατ' αὐτὴν ἀποκλείεται πᾶν εἶδος «ὑποτάξεως», ἐφ' ὅσον τὰ τρία Πρόσωπα εἶναι συγχρόνως «ἀσύγχυτα» καὶ «ἀδιαίρετα» καὶ συναποτελοῦν «μίαν δύναμιν, μίαν προσκύνησιν» τῆς μίας οὐσίας τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ μόνη ὑψισταμένη διαφορὰ πρὸς τὸ Μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἡ ἐκ λόγων ἱστορικῶν καὶ κανονικῶν τήρησις τῆς Τάξεως τῶν Θρόνων, κατὰ τὰ ἀπὸ αἰῶνων θεσπισθέντα ἀπὸ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους.

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, ἐν πνεύματι ἐθελοθυσίας καὶ ἐν μέσῳ ἐνεστώτων καταστάσεων, ἐξεχώρησε δεκάκα καὶ ἐξ αἰῶνων κληρονομίαν δεχομένη μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ὅτι: «οὗς ἡ χάρις συνήψεν, οὐ διότῃσι τόπος». Διὰ τὴν ἀποφυγὴν ὁμως τοῦ πειρασμοῦ, νὰ καταντήσουν αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι συμβατικοὶ θεσμοὶ ὑπηρετικοὶ τῶν σκοπιμοτήτων τοῦ ἐκάστοτε Καίσαρος, ἔθεσεν ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἐαυτοῦ θεσμίων «ἀρχὰς» καὶ «ὄρους» εἰς Τόμους καὶ Πράξεις διατελοῦντας ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς συνοδικῆς διαγνώμης ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ δεσμεύσεις αὗται ἱστορικῶς ἀποδει-

κνύονται προστατευτικαὶ ἐναντι τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας.

Ἡ «καλλίγονος Μήτηρ Ἐκκλησία, ὡς ἄμπελος εὐθινοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τοῦ οἴκου Κυρίου, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ συνοδικῶς ἀποφαινομένη ἀνηγόρευσε καὶ ἐκήρυξε τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν Ἀυτοκέφαλον καὶ τὴν ἐν αὐτῇ Σύνοδον ἀδελφὴν ἐν πνεύματι ἐαυτῆς τε καὶ πάσης ἄλλης ἀναμέρους Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»¹⁸, πρὸ ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν, τὴν 29ην Ἰουνίου 1850. Τὸ ἀρχικὸν τοῦτο καὶ «τιμαλφές καὶ ὄσιον δῶρον», κατὰ τὸν πρῶτον προκάτοχον ἡμῶν Νεόφυτον Ε' τὸν Μεταξᾶν († 1861), εἰ καὶ μετὰ τινος κατὰ ἀλήθειαν παιδαγωγικῆς φειδοῦς, ἐνεκα τῶν εἰδικῶν ἱστοριοεκκλησιαστικῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς παρὰ τῆς φιλοσόφου Μητροῦς Ἐκκλησίας τότε προσφερθέν, συνεπληρώθη μεταγενεστέρως διὰ τῆς Πράξεως τοῦ ἔτους 1928 καὶ τινων ἄλλων πρὸς καὶ μετ' αὐτὴν, ἵνα μεγαλύνηται ἡ ὁμοίωσις καὶ ὁμόλογος καὶ ὁμογενὴς Ἐκκλησία ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐδάφους, «περιχωροῦσα ἐν ἀλλήλοις» καὶ ἀντιδίδουσα εὐεργετικὴν ποιμαντικὴν φροντίδα εἰς τὸ σύνολον τοῦ χριστεπωνύμου λαοῦ. Ὡς ἐκ τούτου οἱ διατελέσαντες Πρόεδροι Ἀθηνῶν στερεῶς ἐτίμησαν τὰ συνομολογηθέντα μέχρι καὶ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ διακηρύξαντος ἐν τῷ ἐνθρονιστηρίῳ αὐτοῦ λόγῳ ὅτι: «ἐν εὐλαβείᾳ εὐλαβησόμεθα τὰ ἱερὰ κείμενα τοῦ Τόμου τοῦ 1850 καὶ τῆς Πράξεως τοῦ 1928 καὶ ἀνυστάκτῳ ὁματι μεριμνήσομεν διὰ τὴν ἀκλινὴ ἐφαρμογὴν αὐτῶν», ὅπερ καὶ εἰσηγήθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν δεκάτην ἐβδόμην μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1974, ὅτε καὶ ἀπεφασίσθη ἡ διὰ νόμου κατοχύρωσις τούτων τῶν ἱερῶν καταστατικῶν κειμένων, περιληφθέντων τελικῶς ἐν τῷ Συντάγματι τῆς Χώρας. Ἐκτοτε ἡ εὐθύνη πιστότητος καὶ σεβασμοῦ πρὸς αὐτὰ ἀνετέθη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν ἀπάντων τῶν εὐλογηθέντων καὶ εἶναι ἀνεπίτρεπτον νὰ ἐκφέρωνται ὑποκειμενικαὶ καὶ ἀνέριστοι γνώμαι ἐπὶ ἱερωτάτων καὶ τιμιωτάτων ἐκκλησιαστικῶν κειμένων καὶ πράξεων ἀνευ σοβαρῶν λόγων.

Οἱ δεσμοὶ πίστεως καὶ αἵματος φέρουν σημερον ἐγγύτατα τὰς δύο Ἐκκλησίας εἰς μίαν πλέον ἀδελφικὴν ὄντοτητα διασφαλίζουσαν τὴν ἐνότητα συνειδήσεως ὄλων τῶν Χριστιανῶν, εἴτε ἀνήκουν εἰς τὸ Κλίμα τοῦ Θρόνου, εἴτε εἰς τὸ τοῦ αὐτοκεφάλου. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ: «ἐν ἔσμεν οἱ πάντες σχέσει καὶ διαθήσει τῇ κατ' ἀγάπην ταυτοβουλία καὶ συναίνεσει τῇ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»¹⁹. Διὰ τὸ πάντιμον Γένος ἡμῶν, ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ εἶναι πηγὴ ζωτικῶν ἐμπνεύσεων καὶ ἀκραιφνῆς τῆς Ὀρθοδοξίας κέντρον.

Διὸ καὶ ἡμεῖς σημερον ταπεινοὶ προσκνηνηταὶ τῶν ἱερῶν σκηνωμάτων τούτων, ἀπεκδεχόμεθα, κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην ὥραν, τὰς ἐντεῦθεν ἀπορροεούσας εὐ-

18. Ἐξ ἐγγράφων τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου 1850.

19. Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Ε.Π. 74.556.

λογίας, πρὸς ἐνίσχυσιν ἡμῶν εἰς τὴν ἄρτι ἀναληφθεῖσαν ὑψηλὴν διακονίαν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, οὐτινος Πατὴρ καὶ Ἐπίσκοπος καὶ Διδάσκαλος Πνευματικὸς καὶ Κυβερνήτης ἐν Χριστῷ καὶ Φύλαξ ὄτρογος τῆς ἀμωμῆτου Πίστεως καὶ Ὑπερασπιστὴς πάσης δικαιοσύνης καὶ Φίλος τῶν ἀδυνάτων καὶ Πρόμαχος τῶν παραδόσεων, μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς περικλεοῦς Ἱεραρχίας, κατεστάθμεν, καὶ ἤδη τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον θέντες, εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς ἀγάπης καὶ εὐνοίας τοῦ Θεοῦ ἑαυτοὺς ῥίψαντες, καὶ εὐ πάσχοντες, τὰς Ὑμετέρας θεοπειθεῖς εὐχὰς ἐξαιτούμεθα ἐπὶ ἐπιτυχεῖ τῶν λεπτῶν πνευματικῶν ἡμῶν καθηκόντων ἐκπληρώσει.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Μεταφέροντες εἰς τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα τὰς προσήσεις τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ ὑποβάλλοντες προφρόνως σέβη καὶ μετάνοιαν τῇ Ὑμετέρᾳ θεοτιμῆτῳ Κορυφῇ, Σᾶς ἀπειθύνομεν, ἐπισήμως ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης, ἐγκάρδιον πρόσκλησιν πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῆς, ὄψεσθε τοῦτο Ὑμεῖς ἀποφασίσθε. Οἱ πάντες ἐν τῇ Πατρίδι Σᾶς ἀναμένουν μετ' ἀδημονίαν. Προσωπικῶς αἰσθανόμεθα ἰδιαιτέραν χαρὰν καὶ τιμὴν, διότι εἰς ἡμᾶς ἐξεπληρώθη τὸ προνόμιον νὰ πράξωμεν τοῦτο ἐκ προσώπου συμπάσης τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετ' αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ τιμῆς ἐξειδιασμένης.

Εἰς ἔκφρασιν δὲ τῶν αἰσθημάτων ἡμῶν τούτων, καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐνταῦθα πρώτης ἐπισκέψεως ἡμῶν ὡς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, παρακαλοῦμεν ὁμως δεχθῆτε. Παναγιώτατε, τὴν πλήρη ταύτην ἀρχιερατικὴν στολήν, κεντηθεῖσαν διὰ χειρῶν εὐσεβῶν μοναζουσῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἵνα ταύτην περιβαλλόμενος ἱεραουργῆτε τὸ Μυστήριον τῆς εὐσεβείας ἡμῶν, ἀγιάζητε καὶ εὐλογήτε τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, δέησθε καὶ ἀνεπέμπητε εὐχὰς ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ὑπὲρ εὐσταθείας τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν ἀπὸ ταύτης τῆς Πατριαρχικῆς Ὑμῶν Καθέδρας.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἡ πανοθενουργὸς Χάρις τοῦ Θεοῦ «ἡμᾶς συνήγαγεν» εἰς τὴν «ἐγκλειστραν» ταύτην τοῦ περιφανοῦς Φαναρίου, ἵνα ὁμολογήσωμεν «ὁμοθυμαδὸν» τὴν αὐτοσυνειδησίαν, τὴν ἐνότητα, τὴν πνευματικὴν θωράκισιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν καὶ ἐκφράσωμεν «ἐν καιναῖς γλώσσαις» καὶ πλησμονῇ ἐνοράσεως τὴν πρὸς ἡμᾶς μεγάλην «δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ»²⁰. Τὸ Γένος τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων Χάριτι καὶ ἐλέει Θεοῦ διαφυλαχθέν εἰς τὴν ἀρχαίαν κοιτίδα αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου ἕως τοῦ Λυβικοῦ πελάγους εἶναι καὶ θὰ παραμείνη καὶ εἰς τὸ μέλλον, ὅπερ ὑπῆρξε καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, σταθερὸς καὶ ἀμετακίνητος παράγων εἰρήνης, εὐδοκίας, εὐσταθείας, κοινωνίας, οἰκοδομῆς καὶ «εἴ τινος ἄλλης ἀρετῆς καὶ εἴ τινος ἄλλου ἐπαί-

νου»²¹, εἰς εὐκλειαν τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Στῆ Θ. Λειτουργία παρέστησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἀγκυρα κ. Νεζερίτης, ὁ Γεν. Πρόξενος στὴν Κωνσταντινούπολη κ. Ζύδας, ἡ Πρόξενος, ὁ Μ. Λογοθέτης καὶ Μ. Εὐεργέτης τοῦ Πατριαρχείου κ. Παν. Ἀγγελόπουλος, ὄφφικιάλιοι τοῦ Π. Θρόνου μετ' ἐπικεφαλῆς τὸν Πρόεδρο τῆς Ἀδελφότητὸς τῶν Ἀρχοντα Μ. Ὑπομνηματογράφου κ. Ἰ. Ν. Παπαμιχαλάκη, Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, οἱ παροικιακοὶ ταγοί, οἱ μαθητὲς τῶν ἑλληνικῶν σχολείων μετ' οὓς διδασκάλους τῶν, ὁμογενεῖς καὶ πολλοὶ ἐξ Ἑλλάδος προσκυνητῆς.

Τὸ ἐπίσημο γεῦμα

Τὸ μεσημέρι ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος παρέθεσε ἐπίσημο γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου στὸ ἐκλεκτὸ ἐστιατόριο τῆς Κωνσταντινουπόλεως «Beyti», στὸ ὁποῖο παρακάθησαν οἱ Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὰ μέλη τῆς Πατριαρχικῆς αὐλῆς καὶ τῆς συνοδείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἀγκυρα κ. Νεζερίτης, ὁ Γεν. Πρόξενος στὴν Κωνσταντινούπολη κ. Ζύδας καὶ ἡ Πρόξενος. Τὸν σεπτὸ Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας μας προσήλθαν καὶ χαϊρέτησαν οἱ ὄφφικιάλιοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ποὺ βρίσκονταν στὴν Πόλη γιὰ τὴν ἐτήσια ἐορτὴ τῆς Ἀδελφότητὸς τους «Παναγία ἡ Παμμακάριστος» καὶ γευματίζαν σὲ ἄλλο διαμέρισμα τοῦ ἐστιατορίου. Στὸ πέρασ τοῦ γεύματος ὁ Παναγιώτατος ἔκανε τὴν ἀκόλουθη πρόποση κατὰ τὴν ὁποία ἀναφέρθηκε στὶς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ στὸ μητρικὸ ἐνδιαφέρον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος:

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ ἐν Κυρίῳ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ κύριε Χριστόδουλε,

Σεπτῇ τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,

Ἀγαπητοὶ συνδαιτυμόνες,

«Τοῖς πᾶσιν χρόνος, καὶ καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν οὐρανόν», εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής (3,1). «Καιρὸς τοῦ φυτεῦσαι καὶ καιρὸς τοῦ ἐκτίλει πεφυτευμένον, καιρὸς τοῦ κλαῦσαι καὶ καιρὸς τοῦ γελᾶσαι, καιρὸς τοῦ σιγᾶν καὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν» (Ἐκκλ. 3,2,4,7). Καὶ νῦν ἤδη ἰδοὺ καιρὸς κατὰλληλος τοῦ φυτεῦσαι νέον δένδρον ἀγαστῆς συνεργασίας εἰς ποικίλα θέματα μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, καιρὸς τοῦ χαρῆσαι ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τῆς λίαν ἡμῖν ἀγαπητῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, καὶ τοῦ λαλήσαι λόγους εὐχαριστίας πρὸς τὸν Κύριον, ἐπὶ πᾶσιν οἷς παρέχει ἡ

20. Ἰακ. α' 4.

21. Φιλιπ. δ' 8-9.

Συλλειτουργία στὸν Π. Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, στὸ ὁποῖο προεξάρχουν οἱ δύο Προκαθήμενοι Παναγ. κ.κ. Βαρθολομαῖος καὶ Μακαρ. κ.κ. Χριστόδουλος.

μὴν ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ λόγους ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς Ὑμᾶς, τιμιώτατε ἀδελφεῖ καὶ συλλειτουργοῦ κύριε Χριστόδουλε, ἐπὶ τῇ εἰρηνικῇ Ὑμῶν ἐπισκέψει ἐνταῦθα, ἐπισκέψει ἐπανεπιβεβαιούση τοὺς ἀρρήκτους δεσμοὺς αἵματος καὶ πνεύματος, οἱ ὅποιοι συνδέουν τὰς δύο ἀδελφὰς ἤδη Ἐκκλησίας.

Δὲν ἔχει εἰμῆ βραχὺς παρέλθει χρόνος ἀπὸ τῆς σιγμῆς καθ' ἣν ἀπὸ κοινοῦ συμμετέσχομεν εἰς τὴν τρέφουσαν τὸ πνεῦμα οὐρανίαν ἐκείνην καὶ ἁγίαν Τράπεζαν, πρὸς ἣν ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι, καὶ ἤδη περιχαρεῖς καὶ ἴσως εἰσέτι μετάρσιοι μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, μετέχομεν καὶ τῆς τρεφούσης τὸ σῶμα ἐπιγείου ταύτης καὶ εὐχύμου τραπέζης, ἐπιβεβαιούντες οὕτω ὅτι οὐδὲν χωρίζει ἡμᾶς οὔτε ἐν οὐρανῷ οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ ὑγιῶς σκεπτομένη μήτηρ ἀποβλέπει μετὰ προσμονῆς εὐχαρίστου τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνηλικίωσιν τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ χαίρει ἐπὶ πάσῃ ἀκονομένη προόδῳ αὐτῶν. Εἶναι βεβαίως πάντοτε πρόθυμος νὰ ἐκταμεύσῃ τὴν ἀποτεθησαυρισμένην ἐν τῇ πολιᾷ αὐτῆς ἡλικία πείραν ὑπὲρ τῶν ἐπιθυμούντων ὅπως χρησιμοποήσουν αὐτὴν τέκνων τῆς, ἀλλ' οὐδέποτε διανοεῖται νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν ἴδιον τρόπον σκέψεως εἰς αὐτὰ καὶ δι' αὐτὸ διακριτικῶς μετὰ μητρικῆς στοργῆς καὶ ἰκανοποίησεως παρακολουθεῖ τὴν ἀνέλιξιν καὶ πρόδον

αὐτῶν καὶ μόνον ὡσάκις κίνδυνος σοβαρὸς ἐπαπειλεῖ αὐτὰ ὑποδεικνύει τοῦ κινδύνου τὴν προέλευσιν καί, εἰ δέη, τὰ πρὸς προφύλαξιν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὰ πρὸς ἀποτροπὴν αὐτοῦ μέσα.

Μεθ' οἷας δὲ μερίμνης τοῦ ἐπικρατήσαι ἐν παντὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ ὑποδεικνύει εἰς ἑαυτὴν τοῦ τιμίου γήρατος τὴν σύνεσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνίοτε δυσκίνητον, μετὰ τῆς αὐτῆς διακριτικῆς λεπτότητος ὑποσημαίνει καὶ τῆς νεότητος τὸ ὀρηκτικὸν καὶ τολμηρὸν, ὅπερ, ἔστιν ὅτε, ἀκαίρως ἐκδηλούμενον, ζημίαν ἐπάγει, ἀντὶ ὠφελείας, τοῖς δρώσιν ὑπὲρ ὃ δεῖ.

Προκειμένου περὶ ὑπεραιωνοβίων σωμάτων μετ' ἐναλλασσομένων μελῶν, ἢ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ πείρα, ἢ ἀποφαινομένη περὶ τοῦ ἀρμόζοντος παντὶ πράγματι καιροῦ, παραδίδεται ζωσα ἀπὸ μέλους εἰς μέλος, ὥστε πᾶς προσιῶν τῷ σώματι, ἐγκεντριζόμενος εἰς αὐτό, δέχεται τῶν χυμῶν τοῦ ἀειθαλοῦς μὲν, προβεβηκότος τῇ ἡλικίᾳ δέ, δένδρου τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ σώματι κυκλοφορίαν καὶ τὴν ἐκ τούτου προσομοίωσιν τῶν ἐξ αὐτοῦ καρπῶν πρὸς τοὺς τῆς ζωῆς παραδόσεως, ὡς βεβαίως οὗτοι ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ καταβολῶν ἐπηρεάζονται. Τοῦτο εἶναι τὸ ἀγαθὸν ἀποτελεσμα τῆς συγγενείας τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἵματος, διότι ἄνευ αὐτῆς οἱ ζωτικοὶ χυμοὶ τῆς παραδόσεως

Συλλείτουργο στὸν Π. Ναό. Ὁ Μακαριώτατος κ.κ. Χριστόδουλος δέεται ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

δὲν κυκλοφοροῦν καὶ ἡ διαφοροποίησις τῶν καρπῶν εἶναι ἀναπόφευκτος, ὡς παρατηρεῖται ἀλλαγῶν, καὶ οὕτω ἡ παράδοσις ὀντολογικῶς ἀπόλλυται.

Χάριτας καὶ εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν τῷ Κυρίῳ διότι διατηρεῖ ἀμφοτέρως τὰς Ἐκκλησίας, τὴν τε τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος, συνδεδεμένους ἀρρήκτως εἰς τὸ ἐνιαῖον σῶμα τῆς Μιάς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ρέη καὶ εἰς τὰ μέλη αὐτῶν ὁ ζωογόνος χυμὸς τῆς ἀποστολικῆς καὶ πατερικῆς παραδόσεως τοῦ ὁποῦ ἀναγνωρίζοντες τὴν ζωοπάρουχον σπουδαιότητα, ὀφείλομεν νὰ διατηρήσωμεν ἀνοικτοὺς τοὺς αὐλοὺς καὶ συνδεδεμένους τοὺς ἀγωγοὺς κυκλοφορίας, ἵνα διοχετευθῆται δι' αὐτῶν ἡμῖν ἡ θεία ζωή, ἡ θεία σύνεσις καὶ σοφία, ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη καὶ ἀδελφωσύνη καὶ ἡ ἐν Αὐτῷ συνταύτισις καὶ ἐνότης, ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ τὸ κριτήριον τῆς πρὸς Αὐτὸν πιστότητος.

Τῆς προτεραιότητος τῆς ἐνότητος ἔχοντες πλήρη συνείδησιν ἐκ τε τῆς διδασκαλίας καὶ ἐκ τῆς πείρας, ἀλλὰ καὶ τῆς πρωταρχικῆς τοῦ ἐχθροῦ ἐπιδιώξεως ὅπως ταύτην καταλύσῃ γινώσκον καθ' ἑκάστην λαμβάνοντες, ἐγείρομεν τὸ κύπελλον ἵνα ὑπὲρ τῆς ἀδιασπάρ-

στου ἐνότητος ἡμῶν μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ δι' Αὐτοῦ μετ' ἀλλήλων προπίωμεν καὶ ἵνα ἐκθύμως εὐχηθῶμεν Ὑμῖν, Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Χριστόδουλε, τὸ ὡς εὐ παρέστητε ἐν μέσῳ ἡμῶν, αἰσθανομένων τοὺς ἀρρήκτους τοῦ φιλοχρίστου Γένους δεσμοὺς καὶ εὐχομένων ὑπὲρ τοῦ ἀδιασπάρστου αὐτῶν, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀπόφασιν ἔχομεν ὅπως ἐμμείνωμεν ἀγωνιζόμενοι, εὐχαίς τῶν Ἁγίων Πάντων».

Κατόπιν τὸν λόγο ἔλαβε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, ποὺ ἔκανε τὴν παρακάτω πρόποση, ἐξαίροντας τὴν προσωπικότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ σκιαγραφώντας τὴν πληθωρικὴ πραγματικότητα καὶ τὴν πολυσχιδὴ προσφορὰ τοῦ πρὸς τὸ Γένος, τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴν Ἀνθρωπότητα:

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Εὐρισκόμενοι κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἰς τὴν Βασιλεύουσαν καὶ γεύομενοι τῶν αἰσθημάτων περισσοῦς ἀγάπης καὶ τῶν τόσων ἐπιδαφιλεύσεων, δι' ὧν αὐτὴ ἐκδηλοῦται πρὸς τε τὸ πρόσωπον τῆς ἡμῶν Μετριότητος ὡς καὶ πρὸς τὰ μέλη τῆς συνοδείας ἡμῶν ἀποτελουμένης ἐξ Ἀρχιερέων, Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν μελῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιοπάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γνωρίζομεν ὅτι ταῦτα δὲ προέρχονται ἀπλῶς ἐκ τῆς διακρινοῦσης Ὑμᾶς εὐγενείας, ἀλλὰ ὅτι ἀδελφικῶν δεσμῶν σφυρηλατηθέντων ἀπ' αἰῶνων, τόσον πρὸ ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν Αὐτοκεφαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, εἶναι αἰσθητὰ ἐκφράσεις.

Πρὸ ὀλίγου, ὁμοῦ τελέσαντες τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν καὶ κοινωνήσαντες Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν κατὰ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, διεδηλώσαμεν ἐμπράκτως τὴν ἐνότητα τῆς Πίστεως. Νῦν δὲ παρακαθήμενοι μεθ' Ὑμῶν καὶ τῶν ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν τῶν συγκροτούντων τὴν περὶ Ὑμᾶς Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, εἰς τὴν ὑλικὴν ταύτην τράπεζαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς Εὐχαριστιακῆς, ἀπολαμβάνοντες τῆς ἀβραμιαίας φιλοξενίας, ἦν μᾶς ἐπεφυλάξατε, οὐδόλως λημονοῦμεν ὅτι εὐρισκόμεθα ἐν τῇ μαρτυρικῇ ταύτῃ Καθέδρᾳ τοῦ Γένους ἡμῶν, ἥτις ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελῇ τὴν βάσιν τῶν ὀραματισμῶν ἡμῶν καὶ τὸν ἀφθιτον πλοῦτον τῆς ἐν Κυρίῳ καυχῆσεως ἡμῶν.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ σκέψις ἡμῶν ἀνατρέχει εἰς τὰς συνελθούσας ἐνταῦθα Οἰκουμενικὰς Συνόδους, τὰς καθορισάσας ἐπακριβῶς τὰ τοῦ δόγματος τῆς ἀμωμῆτου Πίστεώς μας, εἰς τοὺς σπουδαίους συγγραφεῖς τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, τοὺς ὑψηλοπνοοὺς Ὑμνογράφους, τοὺς κλεινοὺς Πατριάρχους, τοὺς εὐεργετήσαντας τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἀλλὰ καὶ μεριμνήσαντας ὑπὲρ πασῶν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, τοὺς λαμπροὺς ἐκπροσώπους τῆς Βυζαντινῆς Ἀγιογραφίας καὶ διὰ καὶ τῆς περιωνύμου σχολῆς τῆς Κων-

Συλλείτουργο στὸν Π. Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Διακρίνονται ἀριστερά τῶν δύο Προκαθημένων στὸ ἱερό οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Ἰμβρου καὶ Γενέδου κ. Φώτιος, Γέρον Ἐφέσου κ. Χρυσόστομος, Κορίνθου κ. Παντελεήμων καὶ Πατρῶν κ. Νικόδημος.

σαντινουπόλεως, τοὺς Διδασκάλους τοῦ Γένους καὶ τοὺς λαϊκοὺς Διδάχους τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου καὶ εἰς τὰς μεγάλας ἐκεῖνας μορφὰς τῶν Πατέρων ἡμῶν, εἰς οὓς ὀφειλομεν τὴν ταυτότητα, τὴν πνευματικὴν συνείδησιν καὶ ὑπόστασιν ἡμῶν.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν σημερινὴν ὑπὸ τὴν Ὑμετέραν πεφωτισμένην οἰακοστροφίαν πολυμερῆ, ἐλίπονον καὶ δυναμικὴν παρουσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον μνημονεύσωμεν; Τὴν πατρικὴν καὶ ἀνύστακτον μέριμναν Ὑμῶν διὰ τὴν Ὁμογένειαν, τὴν ἰδρῶσιν νέων Ἱερῶν Μητροπόλεων, ἐνθα αἱ ἀνάγκαι διαπομιάνσεως τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ἐπέβαλον τοῦτο ἰδίως εἰς τὴν ἀμερικανικὴν ἥπειρον, τὴν κατὰ τὴν ἀσιατικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολῆς, τὴν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑνώσει παρουσίαν καὶ μαρτυρίαν Ὑμῶν προσλαβοῦσαν ἱστορικὰς διαστάσεις, τὴν περιφρούρησιν, προμάχησιν καὶ προάσπισιν τῆς Πίστεως ἡμῶν, τὴν θαυμαστὴν ἐκδοτικὴν δραστηριότητα μὲ τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τῶν περιοδικῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν κυκλοφορίαν μνημειωδῶν αὐτοτελῶν ἔργων, τὴν συνέχισιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν πρωτοβουλιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου διὰ τὴν προστασίαν τοῦ περιβάλλοντος μὲ διοργανώσεις παγκοσμίου ἐμβελείας ὡς ὁ Περίπλους τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἢ τὸ ἐν πλῆθι Διεθνῆς Οἰκολογικὸν

Συνέδριον τοῦ ἔτους τῆς Ἀποκαλύψεως (1995), τὰς ἀνὰ τὸν κόσμον ποιμαντικὰς ἐπισκέψεις Ὑμῶν, τὰς διορθοδόξους πρωτοβουλίας, καὶ τὰς τοιαύτας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς, τὰς Διασκέψεις τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν;

Ἄλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον στρέφεται ἡ σκέψις ἡμῶν, ἀποβλεπόντων εἰς τὴν μετὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας στενὴν συνεργασίαν καὶ συμπόρευσιν, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὴν περαιτέρω ἐνδυνάμωσιν τῶν ὑφισταμένων ἤδη μεταξὺ τῶν δύο ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν δεσμῶν καὶ σχέσεων, προκειμένου ἵνα τὸ παράδειγμα τοῦτο πρὸς πάντα ἔτερον ἐν Χριστῷ Ἀδελφὸν καὶ πρὸς πᾶσαν ἄλλην Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν προβληθῇ καὶ διηνεκῶς προβάλληται πρὸς ἀξιοχρεω μίμησιν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐνότητος τῆς ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην Ὁρθοδοξίας. Εἰς τοῦτο θὰ συμβάλῃ τὰ μέγιστα ἢ ἐν Ἑλλάδι ἀναμενομένη ἔλευσις τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον τῆς ὁποίας ὀλόκληρος ὁ Ἕλληνικὸς Λαὸς τρέφει διακεκριμένα αἰσθήματα εὐλαβείας πρὸς τὴν μορφὴν καὶ ἐκτιμήσεως πρὸς τὴν πνευματικὴν σας προσφορὰν, οἰκουμενικὴν καὶ παγκόσμιον ἀκτινοβολίαν.

Προδιατιθέμενοι ὅθεν ἠδέως περὶ τῆς ἐλεύσεως Ὑμῶν εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἅγιοι Ἀδελφοί, Ἐντιμολογίωτατοι Ἀρχοντες καὶ λοιποὶ Ἐντιμώτατοι συνδαιτημόνες, θὰ ἠθέλαμε νὰ ἐπαναλάβωμε μετὰ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου: «Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης» ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεύμα (ἐσμεν), καθὼς ἐκλήθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν» (Πρὸς Ἐφεσίους 4, 3-4). Καὶ ὑφούντες καὶ ἡμεῖς τὸ κύπελλον, νὰ εὐχρηθῶμεν ὑπὲρ ὑγείας, μακροημερεύσεως καὶ πάσης ἀπὸ Θεοῦ εὐλογητῆς ἰσχύος τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, τῆς περὶ Αὐτὴν Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου καὶ σύμπαντος τοῦ εὐαγοῦς Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ περιουσιοῦ λαοῦ τοῦ ὑπὸ τὴν γεραρὰν καὶ δεξιὰν ποδηγεσίαν Ὑμῶν, διατελοῦντες,

Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα!

Στὴν Ἱ. Μονὴ Ἁγίας Τριάδος Χάλκης

Μετὰ τὸ ἐπίσημο γεῦμα ὁ Μακαριώτατος μὲ τὰ μέλη τῆς συνοδείας του μετέβη μὲ τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχον κ. Βαρθολομαῖο στὴν Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Τριάδος στὸν Λόφο τῆς Ἑλπίδος στὴ νῆσο Χάλκη, ὅπου λειτουργοῦσε ἕως τὸ 1971 ἡ περιώνυμη Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία ἔκτοτε παραμένει κλειστή. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἀναρρησιῶς του στὸν πρώτο τῆς Ὁρθοδόξιας Π. Θρόνο ὁ Παναγιώτατος καταβάλλει συνεχεῖς προσπάθειες γιὰ τὴ λειτουργία της καὶ παραμένει τὸ αἶτημα ἐκκρεμὲς γιὰ τὴ λειτουργία μᾶς σχολῆς ἐκκλησιαστικῆς, ποὺ ἀνάιτια δὲν λειτουργεῖ, ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες, ποὺ ἡ καθεμία ἔχει καὶ σχολῆς καὶ σεμινάρια γιὰ τὴν κατάρτιση τῶν στελεχῶν της.

Τὸν Μακαριώτατο ὑποδέχθηκε στὴν Ἱ. Μονὴ ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀγαθονικείας κ. Ἀπόστολος, Καθηγούμενός της, ποὺ τὸν ὀδήγησε στὸ κατανυκτικὸ παρεκκλήσιο τοῦ μοναστηριοῦ μὲ τὸ θαυμάσιο ξυλόγλυπτο τέμπλο καὶ τὶς ὠραιότατες εἰκόνες, ὅπου χοροστάτησε κατὰ τὸν ἑσπερινό, τὸν ὁποῖο παρακολούθησαν καὶ τὰ μέλη τοῦ Ε' Θερινοῦ Οἰκολογικοῦ Σεμιναρίου Χάλκης, ποὺ θὰ ἄρχιζε μετὰ ἀπὸ λίγο τὶς ἐργασίες του στὶς ἐγκαταστάσεις τῆς μονῆς.

Προσφωνώντας τὸν Μακαριώτατο ὁ Πανιερώτατος Καθηγούμενος κ. Ἀπόστολος ἀναφέρθηκε στὶς ἡγετικὲς προσωπικότητες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ποὺ σπουδάσαν στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, χαρακτηρίζοντας ὡς «ἀντίδωρο» τὴν ἐπίσκεψή του:

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Χριστόδουλε!

«Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὴν εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθὰ».

Μετ' αἰσθημάτων ἰδιαζούσης τιμῆς, προσήκοντος σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ἐν Κυρίῳ ὑποδεχόμεθα, σήμερον, τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα μετὰ τῆς τιμίας

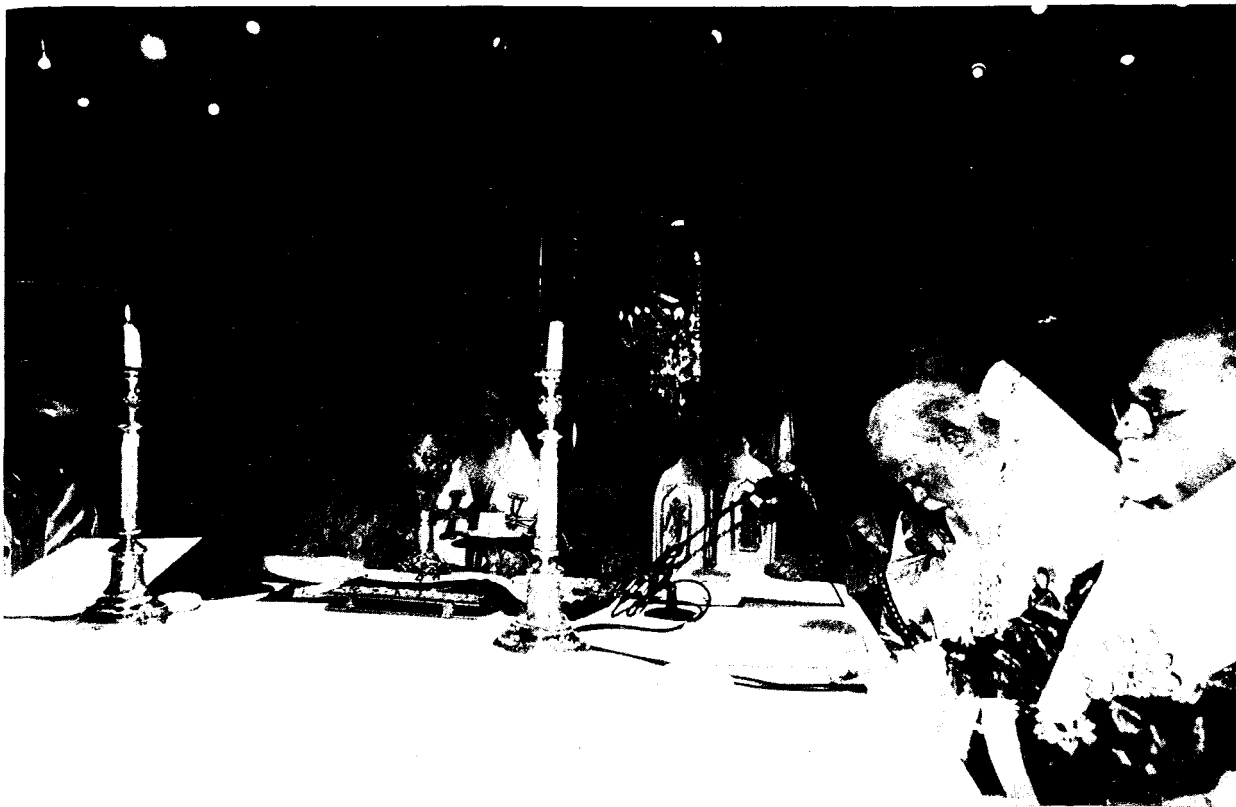
συνοδείας Αὐτῆς εἰς τοὺς χώρους καὶ τὰς αὐλὰς τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς ταύτης.

Ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, ὀλίγον μετὰ τὴν ἐπ' αἰσίσις ἀνάρρησιν Αὐτῆς ἐπὶ τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον τοῦ κλινοῦ ἄστεως τῶν Ἀθηνῶν, πραγματοποιοῦσα τὴν ὑπὸ τῆς κανονικῆς τάξεως καὶ τῆς παραδόσεως προβλεπομένην πρώτην ἐπίσκεψιν Αὐτῆς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριαρχεῖον, ἐν τῷ πνεύματι διακονίας τῆς ἐνότητος τοῦ ἱεροῦ θεομοῦ τοῦ συστήματος τῶν Ἀγιοτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εὐρίσκεται κατ' αὐτὰς εἰς τοὺς κόλπους τῆς γνωρίμου Αὐτῆς μητροικῆς ἀγκάλης τῆς Πρωτοθρόνου Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πλησίον τῆς θεομουροῦ ἀγάπης τοῦ δεξιοῦ οἰακοστροφῶν αὐτῆς, τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἡμῶν κ.κ. Βαρθολομαίου, πρὸς σφυρηλάτησιν τῶν ἀρρηκτῶν δεσμῶν μεταξὺ τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Προέκτασιν τῆς ἱερᾶς αὐλῆς τοῦ Φαναρίου καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ἐν αὐτῷ πρώτου καὶ μεγάλου μοναστηριοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς ἀποτελοῦσα ἡ Ἱερά καὶ περίπυστος Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ αὕτη, χαίρει χαρὰν μεγάλην, ὑποδεχομένη, σήμερον, τὴν εὐαγγελιζομένην τὴν εἰρήνην καὶ ἀγαθὰ Ὑμετέραν Μακαριότητα εἰς τὸν λόφον τοῦτον τῆς Ἑλπίδος, τὸν ἐπιτεφόμενον ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ καθιδρύματος τούτου, τοῦ ἀπὸ αἰῶνων ἀποτελοῦντος θεοφρουρητοῦ τῆς Ἀγίας Τριάδος κατοικητήριον, τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου καθίδρυμα, τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης παλάδιον καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους ἀγλαΐσμα.

Ἀλλὰ τὴν ἐπίσκεψιν Ὑμῶν ταύτην, Μακαριώτατε, θεωροῦμεν καὶ ὡς ἐκδήλωσιν καὶ ἀπότισιν φόρου τιμῆς ἀπὸ μέρους τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν ἐπὶ σειρὰν δεκαετιῶν λειτουργήσαν ἐνταῦθα Χαλκίτιδα Ἱεράν Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ ἐκτιμῶμεν ὡς ἀντίδωρον διὰ τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἐνταῦθα μορφωθέντων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν Θεολόγων, τῶν διακονησάντων καὶ εἰσέτι διακονούντων ἐπαξίως τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον καὶ τὴν καθηγητικὴν ἔδραν ἐν Ἑλλάδι, ἐν οἷς καὶ οἱ Προκάτοχοι τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, μακαριστοὶ ἀπὸ Κεφαλληνίας Γερμανὸς Β' ὁ Καλλιγᾶς, ἀπὸ Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος ὁ Φιλίππιδης, ἀπὸ Ἰωαννίνων Σπυρίδων ὁ Βλάχος καὶ ἀπὸ Φιλίππων Χρυσόστομος Β' ὁ Χατζησταύρου, ὡς καὶ οἱ ἐκ τῆς τιμίας συνοδείας Αὐτῆς ὁμογάλακτοι ἀδελφοί, Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος, Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὄρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Νικόδημος καὶ Σεργῶν καὶ Νιγρίτης κ. Μάξιμος.

Πιστεύομεν δὲν ὅτι, ὅταν ἔλθῃ καὶ πάλιν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ὁ παντελόπτης Θεὸς ἐπιτρέψῃ νὰ στεφθοῦν ὑπὸ ἐπιτυχίας αἱ πρὸς ἐπαναλειτουργίαν

Ἡ Θ. Εὐχαριστία κατὰ τὸ Συλλειτουργοῦ στὸν Π. Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Διακρίνονται ἀπὸ ἀριστερὰ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Ἐφέσου κ. Χρυσόστομος, οἱ δύο Προκαθήμενοι καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Κορίνθου κ. Παντελεήμων, Πατρῶν κ. Νικόδημος καὶ Λέγκων κ. Κωνσταντίνος.

τῆς Σχολῆς ἄοκνοι προσπάθειαι τοῦ Παναγιωτάτου, ἐκ νέου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ σπεύσῃ νὰ τροφοδοτήσῃ τὸ ἱερὸν τοῦτο κατεργαστήριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας μὲ ἔμπυχον ὕλικόν, πρὸς συνέχισιν τῆς μακρᾶς καὶ λαμπρᾶς παραδόσεως ταύτης.

Μετὰ τοιούτων αἰσθημάτων ὑποδεχόμενοι τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ἀπευθύνομεν Αὐτῇ καὶ τῇ τιμῇ συνοδείᾳ Αὐτῆς ἀπὸ καρδίας τὸ «ὡς εὖ παρέστητε» καὶ εὐχόμεθα ταπεινῶς ὅπως ὁ Ἀρχιποίμην Χριστὸς χαρίζηται Αὐτῇ ἔτη ὡς πλείστα ἀγλαοκάρπου Ἀρχιεπισκοπείας, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ λογικοῦ Ποιμνίου Αὐτῆς καὶ εἰς δόξαν Θεοῦ.

Εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου, ὁ Πανιερώτατος τοῦ πρόσφερε εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου καὶ ἰδρυτῆ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Στὸν Καθηγούμενο τῆς Ἱ. Μονῆς ὁ Μακαριώτατος ἀπάντησε μὲ τούτα τὰ λόγια, τονίζοντας τὴν ἀνάγκη ἐπαναλειτουργίας τῆς Σχολῆς καὶ ἀναφερόμενος σὲ μεγάλες ἐκκλησιαστικὲς μορφὲς Καθηγητῶν, ἀλλὰ καὶ μαθητῶν τῆς:

Πανιερώτατε Μητροπολίτα Ἀγαθονικεῖας κ. Ἀπόστολε,

Ἠγούμενε τῆς Ἱερᾶς καὶ περιτύστου Μονῆς Ἁγίας Τριάδος Χάλκης.

Ρίγη βαθείας συγκινήσεως δονοῦν καὶ συνέχουν τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὴν στιγμὴν αὐτὴν, ποῦ ἐστῶτές εἰσιν οἱ πόδες ἡμῶν εἰς τὸν ἱερὸν αὐτὸν χώρον τῆς alma mater, τῆς Μητέρας καὶ Τροφῆς τῶν μεγαλοπνῶν ἐκείνων προσωπικοτήτων ποῦ ἐκλείσαν καὶ κλείζουν τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Καὶ αἰσθήματα ἱερὰ πλημμυρίζουν τὴν ἡμετέραν καρδίαν ἐπὶ τῇ θεοπρεπεῖ ταύτῃ συγκυρίᾳ τῆς ἀφίξεως ἡμῶν ἐνταῦθα ὡς προσκνητῶν τῶν ἱερῶν τούτων σεβασμάτων τοῦ Γένους ἡμῶν καὶ τῆς εὐλογητῆς συγκλήσεως ἐν αὐτοῖς Συνάξεως ἐπιφανοῦς καὶ μεγάλης, εἰς τὴν μελέτην τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος καὶ τὸν περὶ Δημιουργίας προβληματισμὸν ἀφιερωμένης.

Ἡ μεγαλάνυμος καὶ περιώνυμος Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης εἶναι εἰκὼν καὶ σφραγὶς ἰσότυπος τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Ἐγεννήθη εἰς μίαν ταπεινὴν φάτιν, εἰς τὴν μόλις ἀνακαινισθεῖσαν τότε, τὸ 1844, Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος. Καὶ ἐλειτούργησε τὸ πρῶτον εἰς πενιχρὰ ξύλινα παραπήγματα. Ἀπομιμουμένη καὶ αὐτὴ τὴν πτωχείαν τοῦ δι' ἡ-

Η Θ. Εὐχαριστία στὸν Π. Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Μακαριώτατος κ.κ. Χριστόδουλος μεταλαμβάνει. Δίπλα του ὁ Παναγιώτατος κ.κ. Βαρθολομαῖος.

μᾶς πωχεύσαντος. Μὲ τὸν ἄριστον καὶ ὄντως τέλειον - ὀρθόδοξον συνδυασμὸν ἐν τῇ Μονῇ ἀληθοῦς λειτουργικῆς ζωῆς καὶ ἀκραιφνοῦς ὀρθοδόξου θεολογίας. Ἄλλ' ὅπως τότε, ἡ ἀκτινοβολία ζωῆς καὶ ἀκραιφνοῦς ὀρθοδόξου θεολογίας. Ἄλλ' ὅπως τότε ἡ ἀκτινοβολία τῆς θεϊκῆς τοῦ ἐν σπαργάνοις εἰλιμένου καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακειμένου μετέβαλε τὸν σταῦλον εἰς οὐρανὸν καὶ θρόνον, οὕτω πῶς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀκτινοβολία τῶν ἐν τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ τῆς ἱεράς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας θεραπεινίδι διαπαιδαγωγηθέντων κολοσσῶν μορφώσεως, θεολογικῆς σοφίας καὶ ἀκραιφνοῦς ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, συνώθησαν τὰ φιλομήτορα τέκνα τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας ἐν οἷς ἐπρώτευσεν ὁ αἰδίδιμος Παῦλος Σκυλίτσης, νὰ τὴν καταστήσουν καὶ ἐξωτερικῶς περιάκουστον, ἀξιόγαστον καὶ ἐπίσηλον, κατὰ κυριολεξίαν καὶ μεταφορικῶς πόλιν τοῦ Θεοῦ ἐπ' ὄρους κειμένην.

Ἐὰν ἠθέλομεν νὰ προσεγγίσωμεν ἔστω καὶ ἄκρῳ μόνῳ δακτύλῳ, τὴν ἱεράν ἐν χρόνῳ πορείαν τῆς παλαιφάτου Σχολῆς τῆς Χάλκης, ἐπέλιπεν ἂν ἡμᾶς ὁ χρόνος διηγουμένους τὴν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἁγίαν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν προσφορὰν τῆς. Καὶ τίνος θὰ ἔδει νὰ μνημονεύσωμεν πρῶτον; Τῆς στρατιᾶς ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν, παγκοίνως ἀνεγνωρισμένων ὡς κλεισάντων τοὺς θρόνους τῆς Ἀνατολῆς,

μεταξὺ τῶν ὁποίων διαλάμπει, σοφία πρωτεύων καὶ συνέσει πνευματικῆ, ὁ θεία βουλή κατὰ τοὺς δυσχειμέρους τούτους χρόνους θεοσόφως περικοσμῶν τὴν Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὁ ὄντως θεοτίμητος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος; Ἡ τῆς δυσεξαριθμητοῦ πληθύος τῶν θεηγόρων ὀπλιτῶν παρατάξεως Κυρίου, τῶν ἀείποτε καὶ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἀγωνισαμένων, ἵνα περιθριγκώσουν τὸ ὀρθὸν φρόνημα καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀπὸ Κωνσταντίνου Τυπάλδου καὶ Ἰωάννου Παναγιωτίδου, ἀπὸ τοῦ Ἰακώβου Στεφανίδου, καὶ Μαξίμου Ρεπανέλλη, ἀπὸ τῶν αἰοιδίμων Ἀρχιεπισκόπων Ἀθηνῶν Χαλκιδῶν Γερμανοῦ Β' τοῦ Καλλιγᾶ, Χρυσάνθου Φιλιππίδου, Σπυρίδωνος Βλάχου καὶ Χρυσοστόμου Β' τοῦ Χατζησταύρου, μέχρι καὶ τῶν ἐτι μεθ' ἡμῶν ὄντων θεοσόφων ἱεραρχῶν στύλων Ὀρθοδοξίας, Ἰακώβου Κουκούζη, Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου, Εὐαγγέλου Γαλάνη, Κωνσταντίνου Χαρισιάδη καὶ ἄλλων πολλῶν, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, τὸ πατρῶον σέβας καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἀνὰ τὸν κόσμον ὅλον διακρατούντων;

Ἄλλ' οὐδεὶς ὁ ταῦτα ἀγνοῶν. Καὶ οὐδεὶς ὁ τούτους μὴ ἀξιοχρῆως περὶ πλείστου ποιούμενος καὶ βαθύτατα τιμῶν.

Κλίνω εὐλαβῶς τὸ γόνυ ἐνώπιον ἐκείνου ποῦ ἐν-

Όμιλία της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου στην Ώραία Πύλη. Διαρκούν οι Σεβ. Μητροπολίτες Κορίνθου κ. Παντελεήμων, Σεβαστείας κ. Δημήτριος, Ίερισσού κ. Νικόδημος.

σαρκώνει ή μεγαλώνυμος Θεολογική Σχολή.

Δικαίως, Παναγιώτατε Δέσποτα, έχετε στρέψει την προσοχήν και τας προσπαθείας Σας εις την έπαυλαιουργίαν της Σχολής ταύτης. Είς τὸ ὕψηλόν Ὑμῶν ἐγχείρημα τοῦτο, θά εὔρητε τὴν ἡμῶν Μετριότητα ἐνθερμον συμπαραστάτην. Πεποιθάμεν γάρ, ὅτι ὅπως ἐξελέλυθε νόμος, ὁ ὄντως νόμος, ἡ γλωσσοπυροσόμορφος Πνεύματος χάρις, οὕτω και ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦτου τόπου θά ἐξέλθῃ και πάλιν φῶς φωτίζον και στηρίζον και ἀγιάζον.

Προχώρει, Παναγιώτατε. Ἐπ' ὄρος ὕψηλόν ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος ἀγαθά. Ὑψωσον ἐν ἰσχυί τὴν φωνήν Σου (Ήσ. 40. 9).

Πολλῶν ἀγαθῶν ἄρξεται ἡ ἡμέρα ἐκείνη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας. Είς τιμὴν Ὑμῶν, τῶν προτοστατούντων. Και εἰς ἔπαινον τῆς δόξης τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ Ἠγαπημένῳ ἐν ἸϚ ζῶμεν και δι' Ὀν ζῶμεν, Ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Τὴν θείαν ταύτην και πάντιμον τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους σκηνήν, τὴν τε Ἱερὰν τῆς Παναγίας Τριάδος Μονὴν και τὴν ἐν αὐτῇ γεραρὰν τῆς Χάλκης Θεολογικὴν Σχολὴν προσκυνητικῶς σήμερον ἀσπαζόμενοι, πρὸς ὑμᾶς περισπούδαστε Ἀδελφε Ἄγιε Ἀγαθονικείας κ. Ἀπόστολε τὴν σκέψιν στρέφοντες, τὴν

παρὰ Κυρίου ἐνίσχυσιν ἐπικαλούμεθα και κραταίωσιν και ἐπιστηριγμόν, πρὸς ἀταλάντευτον ἐκπλήρωσιν τῆς ἱεράς ὑμῶν ἀποστολῆς και συνέχισιν τῆς λαμπρᾶς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦτου τῆς Ἐλπίδος, ἕως οὗ και πάλιν φωσφόρος ἀνατείλῃ και διάχνητον φῶς, διαλάμψη ἡμέρας εὐκλεοῦς, εἰς δόξαν τοῦ Πατρὸς και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς Τρισυποστάτου Θεότητος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν!».

Στὴ συνέχεια ἄρχισαν στὴ Σχολὴ οἱ ἐργασίες τοῦ Ε' Θερινοῦ Οἰκολογικοῦ Σεμιναρίου Χάλκης, ποὺ καθιερώθηκε με πρωτοβουλία τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου και ὅπως ὁ ἴδιος τόνισε στὸν χαιρετισμὸ του εἶναι πιά θεσμὸς. Τὸ θέμα τοῦ παρόντος Σεμιναρίου ἦταν ἡ σχέση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος πρὸς τὴν φτώχεια, τὸ ὁποῖο ὁ Παναγιώτατος σκιαγράφησε προβαίνοντας σὲ καιρίες παρατηρήσεις:

Ἐχουν παρέλθει ἤδη τέσσαρα ἔτη ἀπ' ἧς τὴ πρωτοβουλία τῆς Μητρὸς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἤρχισαν λειτουργοῦντα ἐν τῇ παλαιφάτῳ ταύτῃ Ἱερᾷ Μονῇ τὰ θερινὰ Οἰκολογικὰ Σεμινάρια, τὸ πέμπτον τῶν ὁποίων ἄρχειται σήμερον. Παρ' ὄλον ὅτι πέντε ἐπαναλήψεις δὲν εἶναι ἐπαρκεῖς διὰ νὰ χα-

Διανομή ἀντιδώρου ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο κ.κ. Χριστόδουλο στὸν Π. Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

ρακτηριστὴ ἢ πραγματοποιήσις αὐτῶν ὡς καθιερωμένος θεσμός, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι τὸ ἐπίκαιρον καὶ τὸ ὄξυ τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος, ἢ ἐπίλυσις τοῦ ὁποίου δὲν προσιωνίζεται ἄμεσος, ἀπαιτοῦν αὐξήσιν καὶ οὐχὶ μείωσιν τῶν σχετικῶν προσπαθειῶν καὶ συνεπῶς διεύρυνσιν καὶ οὐχὶ ἐλάττωσιν τῆς προσφοράς τῶν Σεμιναρίων τούτων καὶ συνακολούθως τὴν παγίωσιν, Θεοῦ θέλοντος, τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῶν.

Ὡς εἶναι γνωστὸν τὸ θέμα τοῦ ἐν ἔτει 1994φ πραγματοποιηθέντος ἐνταῦθα Α' Οἰκολογικοῦ Σεμιναρίου ἦτο «Τὸ περιβάλλον καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευσις». Τὸ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1995 πραγματοποιηθὲν ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα «Περιβάλλον καὶ ἠθικὴ». Αἱ κατ' ἀμφοτέρω ταῦτα γενόμεναι εἰσηγήσεις ἐξεδόθησαν ἤδη τύποις ἀγγλιστὶ καὶ εἶναι προσιτὰ παντὶ βουλομένῳ. Τὸ τρίτον κατὰ σειράν Σεμινάριον εἶχεν ὡς θέμα τὸ «Περιβάλλον καὶ ἐπικοινωνία», τὸ δὲ τέταρτον ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα «Οἰκολογία καὶ Δικαιοσύνη». Τοῦ παρόντος πέμπτου τὸ θέμα εἶναι «Περιβάλλον καὶ πτωχεία».

Ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ὡς ἄνω θεμάτων, τὸ κέντρον βάρους τοῦ ἐνδιαφέροντος ἡμῶν εὐρίσκειται εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς βιοῦντα βεβαίως ἐντὸς ὠριμένου γήινου περιβάλλοντος. Διότι τὸ περιβάλλον ἀξιολογεῖται, ἀλλὰ καὶ ὀνομάζεται ἐν σχέσει

πρὸς ὠριμένον κέντρον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει, τὸ κέντρον δὲ αὐτὸ κατὰ βάσιν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἄλλως ὁ ἀνθρώπινος βίότοπος, οὐχὶ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπινον οἰκοσύστημα. Διότι βεβαίως ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσῃ μόνος εἰς τὴν φύσιν. Ζῆ ταυτοχρόνως καὶ παραλλήλως εἰς τὸν αὐτὸν τόπον μετὰ τῆς πληθύος τῶν ζώντων φυτικῶν καὶ ζωϊκῶν ὀργανισμῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων εὐδοκίμει ἢ εὐδοκίμει καλύτερον εἰς ὠρισμένας περιβαλλοντικὰς συνθήκας. Ἐχει ἀνάγκην ἐνὸς φυσικοῦ οἰκοσυστήματος εἰς τὸ ὁποῖον ἐξισορροποῦν καὶ ἀλληλοῦπηρετοῦνται αἱ ἀνάγκαι ὅλων τῶν συνυπαρχόντων ὀργανισμῶν. Ἡ διαταραχὴ τῆς ἰσορροπίας τοῦ οἰκοσυστήματος αὐτοῦ καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν ἐπιβίωσιν ὠρισμένων εἰδῶν, ἢ δὲ τυχὸν ἐξάλειψις αὐτῶν προκαλεῖ τὴν περαιτέρω δυσανάλογον ἢ ἀσύμμετρον ἀνάπτυξιν ἄλλων, μὲ τελικὸν ἀποτέλεσμα τὴν ἀδυναμίαν καλύψεως τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν καὶ τὸν συνακόλουθον θάνατον αὐτῶν, ὁ ὁποῖος πολλάκις ἐμφανίζεται ὡς ἐρήμωσις τοῦ οἰκοσυστήματος ἢ ὡς οὐσιώδης μεταλλαγὴ αὐτοῦ εἰς ἐνδιαίτημα ἄλλων καὶ συνήθως ὑποδεεστέρων ὀργανισμῶν.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν σκέψιν ἡ ἄμετρος ἀνάπτυξις ἐχαρακτηρίζετο ἐνίοτε, συντρεχόντων καὶ τῶν στοιχείων τῆς ὑπεροψίας καὶ τῆς ἀσεβείας, ὡς Ὑβρις, ἐνῶ ἡ συνέπεια αὐτῆς ἐπεφέρετο διὰ τῆς Νεμέ-

Οί Προκαθήμενοι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀνάβουν ἓνα κερὶ στὸ παρεκκλήσιο Ἱ. Μονῆς Χάλκης.

σεως. Εἰς τὴν χριστιανικὴν ὀρολογίαν ὀμιλοῦμεν περὶ ἁμαρτίας, τῆς ὁποίας βασικὸς κορμὸς, ρίζα, πηγὴ καὶ ἀφετηρία εἶναι ὁ ἐγωϊσμός, καὶ περὶ ὀψωνίων αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται μονολεκτικῶς «θάνατος» (Ρωμ. 6,23).

Τὸ θέμα τοῦ ἐφετεινοῦ Σεμιναρίου θέτει ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ ἐρωτήματος περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ὄρου «πτωχεία». Τὸ ὅτι ὁ ὄρος «πτωχεία» ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὸν ὄρον «πλοῦτος», ὁδηγεῖ ἀμέσως τὴν σκέψιν ἡμῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἠθικοῦ, τοῦ δεοντολογικοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ. Διότι εἰς τὸν καθαρῶς βιολογικὸν χῶρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἐπιλογή τοῦ ἠθικῶς καλοῦ καὶ τοῦ ἠθικῶς κακοῦ ἀργεῖ, ὀμιλοῦμεν περὶ ἐπαρκείας καὶ ἀνεπαρκείας, ἥτοι καταστάσεως ἀντικειμενικῆς, ἀνεξαρτήτου τῆς θελήσεως τοῦ ὑποκειμένου καὶ ἄρα ἀχρωματίστου ἠθικῶς.

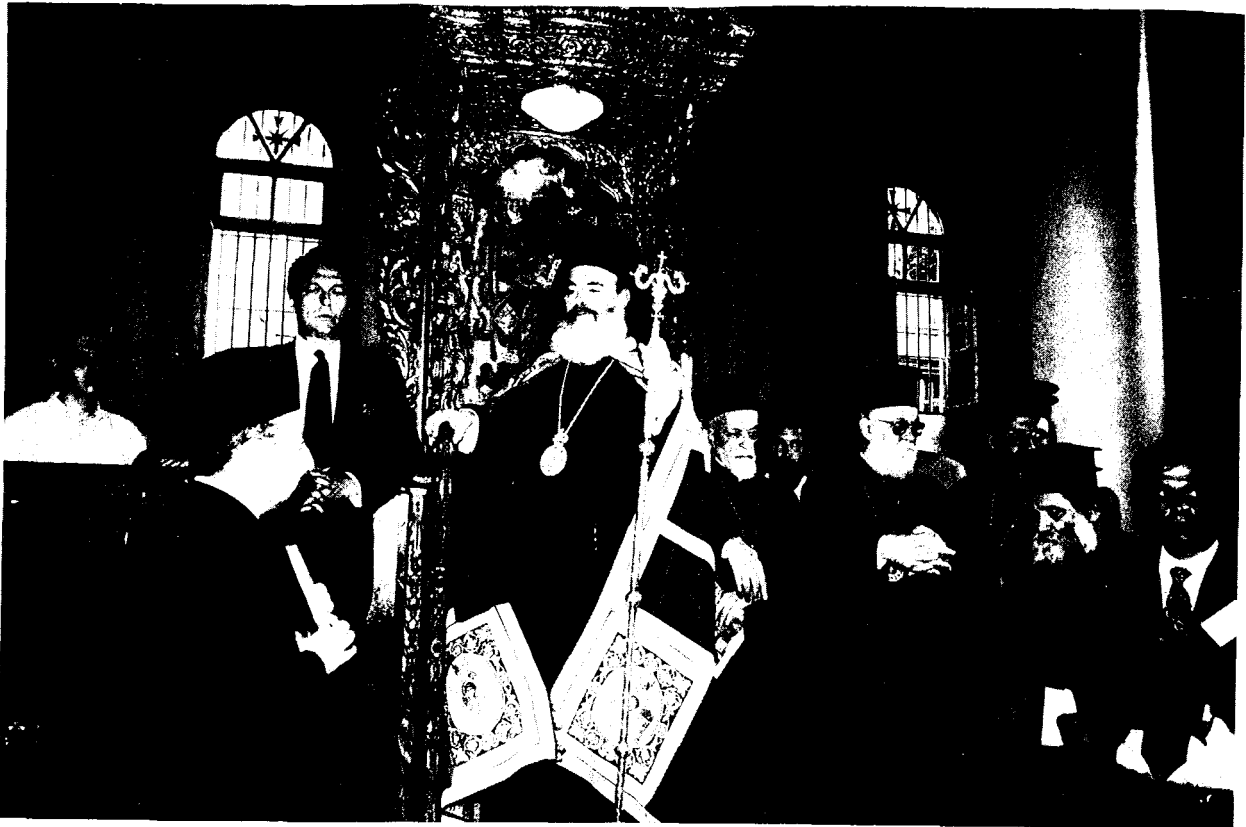
Λέγομεν ἐπὶ παραδείγματι ὅτι εἰς ὠρισμένον οἰκοσύστημα αἱ θρεπτικαὶ οὐσίαι ἐπαρκοῦν ἢ ὄχι, χωρὶς νὰ καταλογίζωμεν εὐθύνας εἰς τὰ ἐν αὐτῷ ἔμβια ὄντα διὰ τὴν ἐπάρκειαν ἢ ἀνεπάρκειαν τῶν ἐν λόγῳ θρεπτικῶν ἢ ἐν γένει ζωτικῶν οὐσιῶν.

Εἰς μίαν ἀνθρωπίνην ὁμῶς κοινωνίαν, λέγοντες ὅτι ὠρισμένα μέλη αὐτῆς πλουτοῦν ἢ ἄλλως ὑπερεπαρκοῦν, ἥτοι περισσότερα τῶν ἀναγκαίων, καὶ ὅτι ἄλλα πτωχεύουν, ἢ ἄλλως στεροῦνται, ἥτοι ἔχουν ὀλιγώτερα τῶν ἀναγκαίων, διερωτῶμεθα ἀμέσως περὶ τοῦ αἰ-

τίου αὐτῆς τῆς ἀνισοκατανομῆς καὶ σκεπτόμεθα ὅτι ἴσως τὸ σύνολον τῶν διαθεσίμων ἀγαθῶν ἐπαρκεῖ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀναγκῶν καὶ συνεπῶς ἡ παρατηρουμένη περίσσεια εἰς τοὺς μὲν καὶ ἔλλειψις εἰς τοὺς δὲ ὀφείλεται εἰς ἐπίμεμπτον ἠθικῶς βούλησιν τῶν πλεονεκτούντων, καταχρωμένων τῶν δυνατοτήτων αὐτῶν ὅπως κατέχουν ἀνευ πραγματικῆς ἀνάγκης τὴν μερίδα τῶν ὑστερουμένων.

Ἐπομένως τὸ θέμα πτωχεία ἔχει πολλὰς πτυχὰς καὶ ἡ ἐκδίπλωσις ἀπασῶν αὐτῶν ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τῆς θεματολογίας τοῦ παρόντος Σεμιναρίου. Ὁλόκληρος, ἄλλωστε, ἡ ἀνθρωπίνη ἱστορία ἐκτυλίσσεται ὡς ἀγὼν διευρύνσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐξουσίας, ἀτομικῆς ἢ ὁμαδικῆς, ἐπὶ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, κατὰ τρόπον προκαλοῦντα τὴν ἀπορίαν εἰς τὸν ἀληθῆ φιλόσοφον, ὅπως καὶ εἰς τὸν ζῶντα ἐν τῇ φυσικῇ ἐπαρκείᾳ πρωτόγονον, περὶ τοῦ διατί αὐτῇ ἡ μανία τῆς ἀποκλειστικῆς ἐξουσιασσεως πραγμάτων δυναμένων νὰ ἐπαρκέσουν εἰς ὅλους.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρόντος Σεμιναρίου θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἐρευναν τῆς σχέσεως τοῦ περιβάλλοντος πρὸς τὴν πτωχείαν. Αἱ δυνατὰ ἀπόψεις ἀπὸ τῶν ὁποίων δύναται τις νὰ μελετήσῃ τὸ ἐν λόγῳ θέμα εἶναι ἴσως, συμφώνως πρὸς τὰ προλεχθέντα, δύο. Ἦτοι ἡ ἀντικειμενικὴ καὶ ἡ δεοντολογικῆ. Χα-

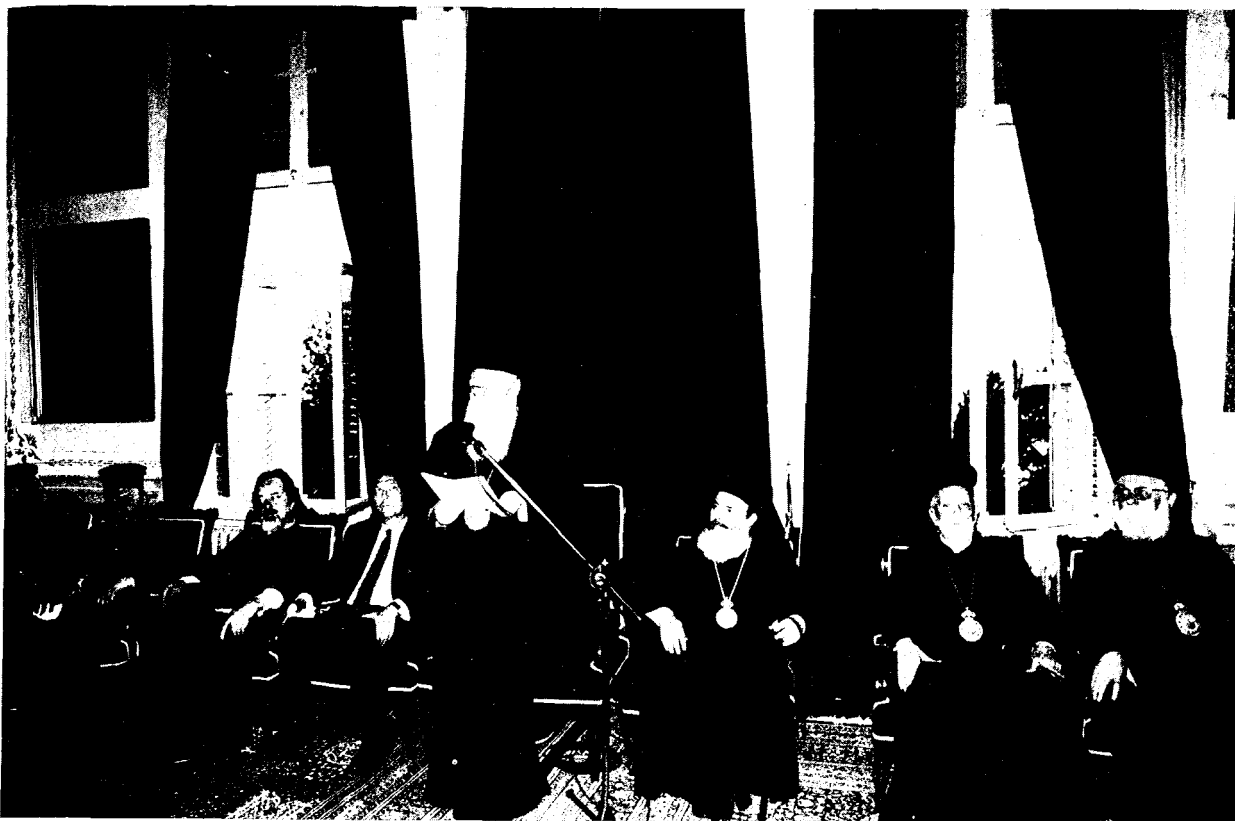
Ο Μακαριώτατος κ.κ. Χριστόδουλος χοροστατεί στον Έσπερινό στην Ί. Μονή Χάλκης. Δίπλα του ο Γεν. Πρόξενος της Ελλάδος στην Κωνσταντινούπολη κ. Ξύδας.

ρακτηρίζομεν ὡς ἀντικειμενικὴν τὴν θέασιν ἐκείνην, ἢ ὅποια ἐρευνᾷ τὴν ἐπάρκειαν ἢ ἀνεπάρκειαν τῶν φυσικῶς ἐξαγομένων καὶ τῶν διὰ τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος παραγομένων ἀγαθῶν διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν. Ἐὰν ἀγνοήσωμεν πρὸς στιγμὴν τὰς ἀπόψεις τῶν οἰκονομολόγων περὶ τοῦ ἀπεριορίστου τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν, διὰ τὸν λόγον ὅτι αἱ ἀπόψεις αὐταὶ δὲν ὁμιλοῦν διὰ τὰς φυσικὰς, ἀλλὰ διὰ τὰς ψυχολογικὰς ἢ ψυχικὰς ἀνάγκας καὶ ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ὡς Ἐκκλησία δὲν ἐγκρίνομεν τὰς ἐκ πλεονεξίας ὄντως ἀπεριορίστους διὰ τὴν ἀσθενῆ ψυχὴν ἀνάγκας, ἀλλὰ μόνον τὰς ἐκ φύσεως ἀληθεῖς τοιαύτας, μετὰ τινος συμφυοῦς πρὸς τὸν κοινωνικὸν διαφορισμὸν διαφοροποιήσεως, καὶ συγκρίνομεν τὰ διαθέσιμα μέσα πρὸς τὰς πράγματι ὑπαρκτάς, καὶ φυσικῶς καὶ ἠθικῶς δεδαικιογημένας ἀνάγκας, θὰ διαπιστώσωμεν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἡ γῆ δύναται νὰ θρέψῃ καὶ ἐν γένει νὰ καλύψῃ ὅλας αὐτὰς διὰ τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Αἱ ἀπαισιόδοξοι θεωρίαι τῶν ὑποστηριζόντων τὰ ἀντίθετα δὲν ἔχουν ἐπαληθευθῆ, ἀντιθέτως μάλιστα ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι διὰ τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐν γένει προόδου ἔχουν ἐπιτευχθῆ ρυθμοὶ ὑπερπαραγωγῆς τοιοῦτοι, ὥστε τὰ προβλήματα δὲν ἐπικεντροῦνται εἰς τὴν ἔλλειψιν παντοειδῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπερ-

παραγωγὴν αὐτῶν. Βεβαίως δὲν ἔχει ἐπιτευχθῆ ἰσόμετρος ἀνάπτυξις, εἰς τρόπον ὥστε περιοχαί τινες πάσχουν ἐξ ὑπερπαρακειίας καὶ ἄλλαι τινὲς ἐξ ἐλλείψεως. Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς ἀνεπάρκειαν τῶν δυνατοτήτων, ἀλλ' εἰς ἀνεπάρκειαν τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, τοῦ ἀνθρώπινου ἦθους καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὀργανώσεως καὶ συνεργασίας, εἶναι δηλαδὴ πρόβλημα ἠθικὸν ἢ δεοντολογικὸν καὶ ὄχι φυσικόν.

Ἵσως ὑπάρξουν ὠρισμένοι ἀντιρροήσεις ἀπὸ πλευρᾶς τῶν ἀπαισιόδοξων, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι αὐταὶ δὲν εὐσταθοῦν. Εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα εἶναι πασιφανὲς ὅτι αἱ δυνατότητες εἶναι τεράστιαι καὶ ὅπωςδήποτε δύναται νὰ ὑπερκαλύψουν τὰς ἀνάγκας. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὰ φυσικὰ προϊόντα αἱ πληροφορίαι ὁμιλοῦν περὶ ὑπερπαραγωγῶν εἰς τὰς προηγμένας χώρας, γεγονός ὑποδηλοῦν ὅτι διὰ τῆς χρήσεως τῶν συγχρόνων μεθόδων ἢ ἐπάρκειας, ἣτις παρατηρεῖται εἰς αὐτάς, δύναται νὰ ἐπεκταθῆ, ἐὰν ὑπάρξῃ βούλησις, εἰς ἀπάσας. Συνεπῶς ἡ ἀντικειμενικὴ ἐξέτασις ὀδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ πρόβλημα ἐκκινεῖ ἐκ κακῆς (ἀντιδεοντολογικῆς) ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς καὶ ὄχι ἐκ τῆς φυσικῆς ἀνεπάρκειας τῶν μέσων.

Οὕτως ἐρχόμεθα εἰς τὴν δευτέραν, τὴν δεοντολο-

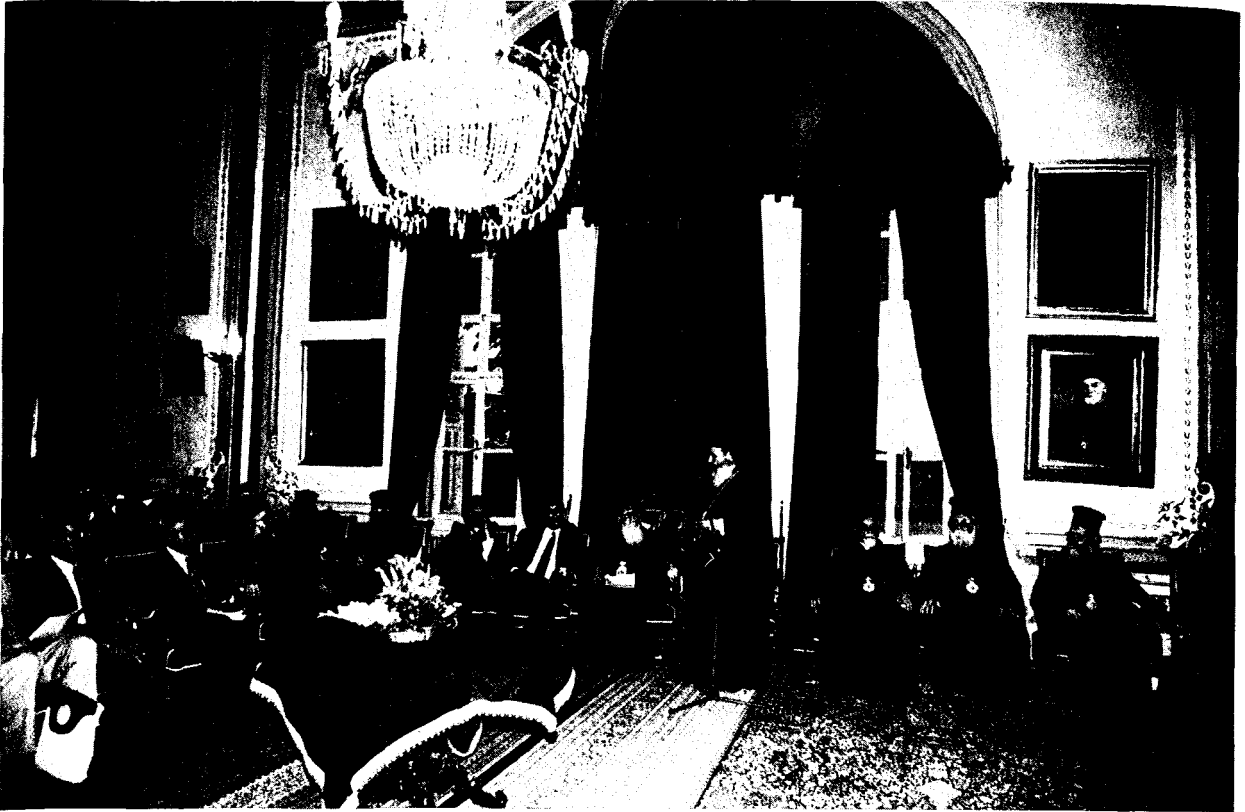

Ε' Οικόλογικό Σεμινάριο Χάλκης. Ὁ Παναγιώτατος κ.κ. Βαρθολομαῖος προσφωνεῖ τοὺς συνέδρους.

γικήν θέασιν τοῦ θέματος. Αἱ σχετικαὶ θέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι, νομίζομεν, γνωσταί. Ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ καθ' ἕκαστον μέλη αὐτῆς πρέπει νὰ αισθάνωνται τὰς ἀνάγκας τῶν ἐλαχίστων ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου ὡς ἰδικὰς τῶν ἀνάγκας καὶ νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῶν. Αἱ περὶ τούτου ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων εἶναι πάμπολλαι. Ὁ μακαρισμὸς «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται» (Ματθ. 5,7), ἡ ὠραιοτάτη παραβολὴ τῆς μελλούσης κρίσεως, καθ' ἣν τὸ πρῶτιστον κριτήριον θὰ εἶναι ἡ φιλάνθρωπος συμπεριφορὰ πρὸς τὸν συνάνθρωπον (Ματθ. 25,31), οἱ λόγοι τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου ὅτι «θηροκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὄρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου» (Ἰακ. 1,27), καὶ «ἐὰν δὲ ἀδελφός ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι καὶ λειπόμενοι ὡσεὶ τῆς ἐφημέρου τροφῆς, καὶ μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος» (Ἰακ. 2, 15-16) καὶ πλῆθος ἄλλων, εἶναι μερικὰ δείγματα τοῦ θετικοῦ χριστιανικοῦ χρέους πρὸς ἀνακούφιον τῶν ἀναγκῶν τῶν συνανθρώπων ἡμῶν. Ἀντιστρόφως ἢ σαφειστάτη καταδίκη τῆς πλεονεξίας ὡς εἰδωλολατρείας (Κολ. 3,5), ἢ ὑπὸ τοῦ Κυρίου διακηρυχθεῖσα δυσχέρεια τῶν πλουσίων ὅπως εἰσέλθουν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (Μα-

τθ. 19,23), ἢ ἐπισημανοὺς τῆς ἐπιθυμίας ἀποκτήσεως ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπολαύσεων ὡς αἰτίων τῶν πολέμων (Ἰακ. 4, 1-2), εἶναι ὀλίγα δείγματα τῆς ἠθικῆς ἀπαξίωσης τοῦ κτητικοῦ ιδεώδους τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος.

Οὕτω πως τὸ χριστιανικὸν φρόνημα εὐρίσκεται ἐγγύτατα πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν, ἢ ὅποια διὰ τοῦ στόματος τοῦ Κυρίου προβάλλεται ὡς ὑπόδειγμα ζωῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον: «Μὴ μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πῖωμεν ἢ τί περιβαλλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ» (Ματθ. 6, 31-32). «Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καταμάθετε τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ» (Ματθ. 6,26,28) καὶ πείσθητε ὅτι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος τρέφει αὐτὰ καὶ ἐνδύει ἐκεῖνα, θὰ δώσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἐπιβίωσιν ἡμῶν. Ἡ προτροπὴ αὕτη, προτροπὴ ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, δηλονότι πίστεως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μέριμναν τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς, δὲν ἀναιρεῖ τὸ χρέος ἡμῶν πρὸς ἐργασίαν καὶ παραγωγὴν τῶν χρειωδῶν, ἀλλὰ καταδικάζει τὴν ἐξ ὀλιγοπιστίας καὶ πλεονεξίας ὑπερβολικὴν καὶ ἄμετρον ἐνασχόλησιν μετὰ τοῦ θέματος τούτου. Μάλιστα δὲ οἱ Νηπιτικοὶ Πατέρες, χωρὶς νὰ βδελύσσονται τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, ἀλλὰ μόνον χάριν ἀσκήσεως, ἀπαρνοῦνται τὰ πλεῖστα τούτων καὶ διακηρύσσουν διὰ στόματος τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου ὅτι «σαφῶς ἐγνωσθῆ ὅτι ὁ Θεὸς καὶ

Προσφώνηση του Μακαριωτάτου κ.κ. Χριστοδούλου στο Ε' Οικολογικό Σεμινάριο της Χάλκης.

οί ἄγγελοι αὐτοῦ ἐν ἀνάγκαις χαίρουσιν, ὁ δὲ διάβολος καὶ οἱ ἐργάται αὐτοῦ ἐν ἀναπαύσει» (Λόγος κζ').

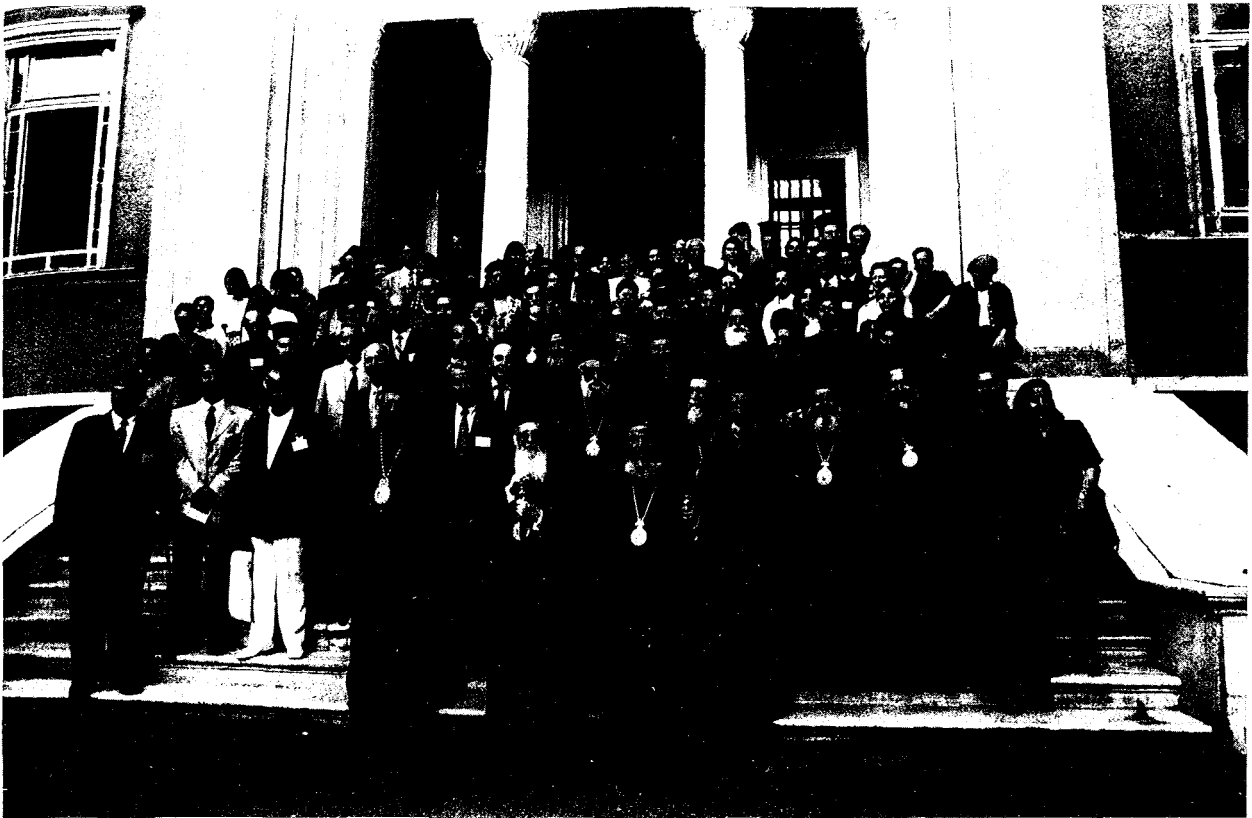
Οὕτω πως ὁ χριστιανὸς ὀδηγεῖται εἰς μίαν μεμετρημένην χρήσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς κτίσεως ἐν ὀλιγαρκείᾳ καὶ αὐταρκειᾳ (Α' Τιμ. 6,6,8) καὶ βαδίζει τὴν βασιλικὴν μεσότητά, εὐχόμενος μετὰ τοῦ Παροισιαστοῦ «πλοῦτον καὶ πενίαν μὴ μοι δῶς» (Παρ. 30,8).

Βεβαίως ὁ σημερινὸς κόσμος, «βουλόμενος πλουτεῖν», ἐμπίπτει «εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ εἰς ἐπιθυμίας πολλὰς, ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀπώλειαν, ρίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία» (Α' Τιμ. 6, 9-10). Αὕτη ἡ ὑπερβολικὴ φιλοκτημοσύνη τοῦ συγχρόνου κόσμου εἶναι ὑπαίτια ἐν πολλοῖς μεγάλου μέρους τῆς οἰκολογικῆς καταστροφῆς τοῦ πλανήτου μας, ἥτις ἐν τελικῇ ἀναλύσει ἀποβαίνει εἰς βᾶρος ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν βουλομένων πλουτεῖν. Οὕτω πως μετὰ μίαν πρώτην φάσιν ὑπερεκμεταλλεύσεως καὶ εὐμαρείας, ἀκολουθεῖ ἀναγκαίως ἡ φάσις τῆς ἐλλείψεως καὶ τῆς πτωχείας, διότι κατηναλώθησαν πλεονεκτικῶς εἰς μίαν περίοδον ἐκεῖνα τὰ ὅποια προωρίζοντο διὰ περισσοτέρας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ πτωχεία δὲν εἶναι συνέπεια μιᾶς ἀντικειμενικῆς ἀνεπαρκειᾶς τῶν πόρων, ἀλλὰ μιᾶς ληστροικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ συνακολούθως ἀχρη-

στεύσεως ὠρισμένων πηγῶν, δηλαδὴ μιᾶς οἰκολογικῆς καταστροφῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ μιᾶς ὑπαίτιον ἀνισοκατανομῆς ἀφ' ἑτέρου. Δι' ἀμφοτέρα ταῦτα τὴν εὐθύνην φέρει ὁ ἄνθρωπος καὶ ὀφείλομεν ἡμεῖς νὰ τὸν βοηθήσωμεν νὰ συνειδητοποιήσῃ τοῦτο καὶ νὰ δραστηριοποιηθῇ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς λελογισμένης ἐκμεταλλεύσεως τῶν πηγῶν, τῆς μὴ διαταράξεως τῶν οἰκολογικῶν ἰσορροπιῶν καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς παραγωγικῆς ἰκανότητος τοῦ πλανήτου ἡμῶν, ὥστε ἡ πτωχεία νὰ ἐκλείψῃ ἢ νὰ περιορισθῇ.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐφετεινοῦ Οἰκολογικοῦ Σεμιναρίου, τοῦ ὁποίου κηρύσσομεν τὴν ἐναρξιν σήμερον, ἔχοντες μεθ' ἡμῶν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, λίαν ἀγαπητὴ καὶ περισπούδαστε Ἀδελφὲ Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Χριστόδουλε, καλωσορίζοντες πάντας τοὺς συμμετέχοντας καὶ εὐχόμενοι ὀλοκαρδίως εὐδωσῶν τῶν ἐργασιῶν ὑμῶν. Ἀμήν».

Πρὸ τὸ Σεμινάριο ἀπηύθυνε κατόπιν χαιρετισμὸ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος, τονίζοντας ὅτι τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα εἶναι ἀπότοκο τῆς κρίσεως τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄσχετη ἀπὸ τὴ δική μας κρίση καὶ προβάλλοντας τὸ ἐντονο ἐνδιαφέρον ποῦ εἶχαν τόσο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ Βυζαντινοὶ γιὰ

'Αναμνηστική φωτογραφία στη Θεολογική Σχολή Χάλκης. Στο Κέντρο οί Προκαθήμενοι τών δύο 'Εκκλησιών.

τήν προστασία τοῦ Περιβάλλοντος;
 Παναγιώτατε Δέσποτα,
 Ἀγαπητοὶ Σύεδροι,

Θεωροῦμεν εὐτυχὴ συγκυρίαν τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ Σεμιναρίου σας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης ἐπισήμου ἐπισκέψεως ἡμῶν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ δρατιόμεθα τῆς εὐκαιρίας τῆς παρουσίας ἡμῶν ἐνταῦθα διὰ νὰ καταστήσωμεν ὑμᾶς κοινωνοὺς ὠρισμένων σκέψεών μας ἐπὶ τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖον καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐργασιῶν σας. Ἀποτελεῖ σπουδαίαν πρωτοβουλίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὑπὸ τὴν πεπνυμένην ἡγεσίαν Ὑμῶν τοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Ταμείου τῆς Φύσεως τελοῦντος μέχρι πρό τινος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Αὐτοῦ Βασιλικῆς Ὑψηλότητος τοῦ Πρίγκηπος τοῦ Ἐδμβούργου Φιλίππου, νῦν Ὁμοτίμου Προέδρου αὐτοῦ, ἡ ὀργάνωσις κατ' ἔτος τῶν Σεμιναρίων αὐτῶν ἐδῶ εἰς τὴν καταπράσινον νήσον τῆς Χάλκης.

«Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» ἡ Ἐκκλησία ὁμιλεῖ διὰ τὴν κρίσιν τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ ὁμιλεῖ ὄχι βεβαίως καταγγέλλουσα τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ προσευχομένη δι' αὐτόν. Δεικνύει τὰ τραγικὰ σφάλματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ «τὰ ὀψώνια» τῆς κρίσεως, ὄχι διὰ νὰ κατηγορήσῃ καὶ ἀπειλήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἐργα-

ζομένη διὰ μίαν νέαν Νινευή, ἐλπίζουσα πάντοτε εἰς τὴν μετάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐνδυναμώνουσα αὐτὸν εἰς τὴν νίκην του ἐπὶ τοῦ κακοῦ.

Ἀναγκαῖον, ἐδῶ νὰ τονισθῇ, ὅτι ἡ κρίσις τῆς ἐποχῆς μας εἶναι καὶ ἰδική μας κρίσις. Ὁ χριστιανὸς δὲν εὐρίσκειται πέραν τῆς κρίσεως, ἀμέτοχος αὐτῆς. Εἴμεθα ὅλοι ἐντὸς τοῦ καιομένου οἴκου. Ὁ δὲ οἶκος καίεται ὄχι τῇ εὐθύνη ἄλλων, ἀλλὰ ἡμῶν ὅλων. Κατὰ τὸν Μ. Φώτιον, ἄλλωστε, «ἀνθρώπων παράλογοι καὶ ἐκθεσμοὶ χρήσεις (τῆς φύσεως) πολλὰ τῶν δημιουργημάτων βεβηλώσασθαι» ἐφθασαν. Μία πτυχή κατὰ ταῦτα τῆς γενικωτέρας κρίσεως εἶναι τὸ πελώριον πρόβλημα τοῦ περιβάλλοντος.

Ὡς πρόβλημα ἡ ρύπανσις καὶ ἡ μόλυνσις τοῦ περιβάλλοντος ἤρchiσε νὰ λαμβάνῃ μεγάλας διαστάσεις ἀπὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου καὶ ἐντεῦθεν. Ἡ βιομηχανικὴ ἐκρηξις καὶ ἡ ἐπέκτασις αὐτῆς εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Γῆς, ὁμοῦ μὲ τὴν γιγαντιαίαν αὔξησιν τῆς καταναλώσεως τῶν προϊόντων τοῦ πετρελαίου καὶ τὴν πολλαπλὴν χρῆσιν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας ὠδήγησαν τοὺς διεθνεῖς Ὄργανισμοὺς Περιβάλλοντος νὰ ἐκπέμπουν ἓνα ἀγωνιώδες οἰκολογικὸν S.O.S. Θὰ ἀναφέρωμεν ὠρισμένα στοιχεῖα διὰ νὰ καταδειχθοῦν τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει ὁ πλανήτης μας. Συμφώνως πρὸς τὰ στοιχεῖα τοῦ Διεθνoῦς Ὄργανισμοῦ διὰ τὴν Προστασίαν τῆς Φύσεως, κατὰ τὴν

Φύτεμα δέντρου στὸν κήπο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἀπὸ τοὺς Προκαθημένους τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

δεκαετιᾶν 1980-1989 ὑπῆρξε μίᾳ δραματικῆ μείωσις εἰς ὅλην τὴν Γῆν τῶν δασικῶν ἐκτάσεων κατὰ 42%. Ἐξ ἄλλου, μὲ βάσιν στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς Η.Π.Α. τὸ 1990, προβλέπεται ὅτι ἡ μείωσις τοῦ στρώματος τοῦ ὄζοντος θὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὴν χώραν αὐτὴν μέχρι τοῦ 2075, 3-15 ἑκατομμύρια περιπτώσεις καρκίνου τοῦ δέρματος, ἀπὸ τὰς ὁποίας 59.000 - 282.000 θὰ εἶναι θανατηφόροι. Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον αἱ ἀναπτυγμέναι βιομηχανικῶς καὶ οἰκονομικῶς χώραι, αἱ ὁποῖαι ἀντιμετωπίζουν σοβαρὰ οἰκολογικὰ προβλήματα. Συμφώνως πρὸς στοιχεῖα τῆς Παγκοσμίου Τραπεζῆς, ὁ ἀπὸ μὲ τὴν περισσοτέραν ρύπανσιν εἶναι αὐτὸς τῆς Κίνας, ὅπου τὸ 1995 ἐξ αἰτίας τοῦ 178.000 πολῖται ἀπώλεσαν τὴν ζωὴν των καὶ 1,7 ἑκατομμύρια ὑπέστησαν χρονίαν βρογχίτιδα.

Ἡ βασικὴ αἰτία τῆς ἐξελιξέως αὐτῆς εἶναι ὁ ἐγωκεντρισμός, ἡ ἀπληστία, ἡ ἀδιαφορία διὰ τὸν πλησίον. Διότι διὰ τὸν Χριστιανὸν κατ' ἐξοχὴν περιβάλλον εἶναι ὁ πλησίον. Μεριμνῶν διὰ τὸν φυσικὸν κόσμον ὁ χριστιανός, μεριμνᾷ διὰ τὴν ἀναπνοήν, τὴν τροφήν, τὴν ζωὴν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πλησίον του. Οὐδέποτε βλέπει τὸν χάρτην δίχως τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἀκόμη δίχως τὸν Θεόν, Δημιουργὸν καὶ Προνοητὴν τῶν Πάντων. Καὶ καθὼς λέγει εἰς Μήνυμά του ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος «ἐκείνο τὸ ὁποῖον χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος

διὰ νὰ ἴδῃ ὀρθῶς τὴν κτίσιν εἶναι ἡ διάνοξις αὐτοῦ πρὸς τὸ ἄκτιστον. Εἶναι ἡ ἐπίγνωσις τοῦ δημιουργικοῦ αἰτίου τῆς κτίσεως, τοῦ αἰτίου καὶ δημιουργοῦ τῶν ὄντων. Εἶναι ἡ ἐπίγνωσις τοῦ “ὄντως ὄντος, τοῦ Θεοῦ”».

Ἐθεωρήθη ὅτι ἡ ὀλιγάρχεια καὶ ἡ συνακόλουθος ἀπόρριψις τοῦ καταναλωτισμοῦ ἀποτελοῦν τὴν διέξοδον διὰ τὸ οἰκολογικὸν πρόβλημα. Εἶναι ὄντως εὐλογημένη ἡ ὀλιγάρχεια καὶ αἱ πνευματικαὶ τῆς προϋποθέσεις καὶ προεκτάσεις. Νομίζω, ὅμως, ὅτι θὰ πρέπει νὰ τεθῆ ὑπὸ συζήτησιν ἐὰν αὕτη ἀποτελεῖ ἐπαρκῆ ἀπάντησιν εἰς τὸ συγκεκριμένον πρόβλημα, ὑπὸ συνθήκας παγκοσμιοποιημένου ἐμπορίου καὶ ὑπερταχύτητος τῶν μεταφορῶν. Θὰ χρειασθῆ νὰ μελετηθοῦν αἱ συνέπειαι τῶν μεγάλων ἀριθμῶν. Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ λησμονώμεν, ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς ζεῖ ὑπὸ συνθήκας αἱ ὁποῖαι δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν οὔτε νὰ ἐλπίσῃ, οὔτε νὰ ζητήσῃ τὴν κάλυψιν τῶν πλέον στοιχειωδῶν ἀναγκῶν του, ὅτι πάσχει ἀφορητῶς καὶ διαβιοὶ πολὺ πέραν τῆς ὀλιγαρχείας, ὑπὸ συνθήκας ἀπεριγράπτου πτωχείας καὶ πόνου.

Διὰ τοῦτο, πέραν τῆς ὀλιγαρχείας, τὸ πρόβλημα ἀπαιτεῖ σεβασμὸν πρὸς τὸν Δημιουργόν, πρὸς τὸν πλησίον πρὸς τὴν φύσιν. Τὸν σεβασμὸν αὐτὸν συνδραζόμενον μετὰ τῆς ζωῆς πρῶτοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ βυζαντινοὶ ἀπόγονοὶ των ἀπέδειξαν ὑπο-

Διμερείς συνομιλίες στο Φανάρι υπό την προεδρία των δύο Προκαθημένων.

τάσσουντες εις αὐτὸν πᾶσαν ἄλλην ἐπιδίωξιν, ὥστε νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν τεχνολογίαν διασφαλίζοντες τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς. Ὁ Ἀλεξάντρο Κοῦρὲ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ «Δυτικὸς Πολιτισμὸς» γράφει ὅτι «ὁ πῶς μέγας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μηχανικοὺς ὁ Ἀρχιμήδης δὲν κατάφερε, ὅπως φαίνεται, νὰ πεισθῇ ὁ ἴδιος γιὰ τὴν θεμιτότητα τῶν ἐργασιῶν του στὸ χῶρο τῆς μηχανικῆς». Διὰ τὸν μέγαν αὐτὸν Γεωμέτρην ὁ Πλούταρχος γράφει ὅτι ὁ Ἀρχιμήδης δὲν ἐξετίμα διόλου οὔτε ὑπελόγιζε ὡς τι ἄξιον λόγου τὰς περιφρήτους μηχανάς, τὰς ὁποίας ἐφεῦρε καὶ ἐχρησιμοποίησε κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἀφοῦ ἡ ὁμορφιὰ καὶ ἡ λεπτότης τῆς ἐπιστήμης ἀνεμειγνύετο μὲ τὴν ἀναγκαιότητα.

Ἡ νοοτροπία αὐτὴ ἥλλαξε ἐντελῶς εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Μεσαίωνος ἰδίως ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ τεχνολογία χρησιμοποιουμένη οὐσιαστικῶς διὰ τὴν ψυχαγωγίαν, ἐγένετο πρωταρχικὸν στοιχείον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ τότε ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ πρὸς ὄφελός του τὰ ὑλικά καὶ τὰ μέσα, τὰ ὁποία τοῦ προσφέρει ἡ Φύσις. Αὐτὸ ὠδήγησεν εἰς τὴν παγκόσμιον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, εἰς τὴν βελτίωσιν γενικῶς τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὴν ἐξασφάλισιν καλυτέρων συνθηκῶν διὰ τὴν ὑγείαν αὐτῶν. Ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εὐλογῇ τὰς κατακτήσεις τῆς τεχνολογίας,

αἱ ὁποῖαι βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπον, ὡς πρόσωπον, νὰ ζῆσθαι καλύτερον. Ὅμως παραλλήλως σημειοῖ ὅτι ἡ βελτίωσις τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν εἰς τὴν ζωὴν μας δὲν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα αὐτομάτως τὸ νὰ γίνωμεν εὐτυχέστεροι ἢ νὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς τὴν σωτηρίαν. Ἡ τεχνολογία εἶναι τι τὸ οὐδέτερον. Ἄν θὰ εἶναι εὐεργετικὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν καὶ μόνον. Ὅσον δὲ ἀναπτύσσεται ἰλιγγιωδῶς ὁ ἄνθρωπος καὶ δὲν βελτιοῦται εἰς τὸν ἠθικὸν τομέα ἀναλόγως, καὶ ὁ κίνδυνος διὰ τὴν κακὴν χρῆσιν τῆς τεχνολογίας γίνεται μεγαλύτερος καὶ ἔχει ἐπίπτωσιν εἰς μεγαλύτερον πλῆθος ἀνθρώπων.

Καὶ ἐπειδὴ ἀνεφέρθημεν εἰς τὴν ποιότητα ζωῆς, σημειοῦμεν τοὺς Κανόνες καθιέρωσε ὁ βυζαντινὸς νομικὸς Κωνσταντῖνος Ἀρμενόπουλος, εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ἔζησε κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα. Τὸ βιβλίον εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρονται οἱ Κανόνες αὐτοὶ καλεῖται «Πρόχειρον νόμων ἢ Ἐξάβιβλος». Γράφει λ.χ. ὁ Ἀρμενόπουλος: ἂν τις θέλῃ νὰ ἀνακαινίσῃ ἢ νὰ κἀνῃ μία προσθήκην εἰς τὴν οἰκίαν του θὰ τὸ κἀνῃ χωρὶς νὰ ἀφαιρέσῃ φῶς ἢ θεᾶν ἀπὸ τὸν γείτονά του. Ἐπίσης ἐπιβάλλεται ἡ ἀπόστασις καὶ ὁ τρόπος οἰκοδομήσεως τῶν νέων οἰκῶν νὰ εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε κανεὶν ἐκ τῶν γειτόνων νὰ μὴν ἐμποδίζεται ἡ θεὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ἢ τὸ βουνόν, διότι ἡ θεὰ προκαλεῖ εἰς αὐτοὺς εὐεξίαν, εἶναι ἐπομένως ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἀφαιρέσῃ. Ἀκόμη αἱ καπνοδόχοι τῶν οἰκιῶν ἢ τῶν ἐπιχειρήσεων πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἔξοδον αὐτῶν καὶ νὰ ἀνεγερθῇ προστατευτικὸς τοῖχος κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἐνοχλοῦν τοὺς γείτονας. Ἐπίσης βιοτεχνίαι, ὅπως κεραμοποιεῖα, τυροκομεῖα, ἀσβεστοκάμνοι, βαφεῖα, ὑαλορυγεία, σιδηρουργεῖα κ.λ.π. ὑποχρεοῦνται νὰ εὐρίσκωνται μακρὰν τῶν κατοκημένων περιοχῶν καὶ νὰ λειτουργοῦν, οὕτως ὥστε νὰ προστατεύεται κατὰ τὸ δυνατόν ἡ ὑγεία τῶν ἐργαζομένων εἰς αὐτάς. Τέλος, ἡ χρῆσις τῶν ὑδάτων ἐπιβάλλεται νὰ γίνεται κατὰ τρόπον ὥστε τὰ ἀπόνερα τῶν νεροχυτῶν καὶ οἱ ὑπόνομοι νὰ μὴ προκαλοῦν προβλήματα εἰς τοὺς γείτονας. Αὐτὰ κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀξίζει κατὰ ταῦτα, νὰ ἀναθεωρήσωμεν σήμερον πολλὰς ἐν χρήσει πρακτικὰς, μὲ κριτήρια χρησιμοθηρικὰ ἐπιλεγμένας καὶ νὰ προσαρμόσωμε τὴν ζωὴν μας εἰς ἐπιλογὰς ποὺ μᾶς ἐξασφαλίζουν διάρκειαν καὶ ποιότητα ζωῆς μέσα εἰς τὸν κοινὸν μας οἶκον, ποὺ εἶναι ὀλόκληρος ἡ Φύσις, ἔργον τοῦ πανσόφου Δημιουργοῦ.

Εὐχομαι ἐκ μέσης καρδίας πλήρη εὐδωσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σεμιναρίου σας ἐκτιμῶν τὴν χρησιμότητά καὶ τὸ παραγόμενον ὑπ' αὐτοῦ ὠφέλιμον διὰ τὴν Ἀνθρωπότητα ἔργον».

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐναρκτήριας συνεδρίας τοῦ Σεμιναρίου ὁ Παναγιώτατος καὶ ὁ Μακαριώτατος φύ-

Διμερείς Συνομιλίες στο Φανάρι. Έκτός των δύο Προκαθημένων διακρίνονται οί Σεβ. Μητροπολίτες Νεαπόλεως κ. Διονύσιος, Πατρών κ. Νικόδημος, Κορίνθου κ. Παντελεήμων, Γέρον Έφέσου κ. Χρυσόστομος, Γέρον Χαλκηδόνος κ. Ίωακείμ, Πέργης κ. Ευάγγελος, Ήλιουπόλεως και Θείρων κ. Αθανάσιος.

τευσαν συμβολικά ένα δένδρο στην αυλή και στη συνέχεια παρατέθηκε δεξίωση στον κήπο της μονής όπου κουαρτέτο έπαιξε κομμάτια κλασικής μουσικής. Το βράδυ ο Μακαριώτατος μετέβη με άτιμάκατο στο Bey-Ierbeyi, όπου παρακάθησε σε δείπνο στο έσσιατόριο «Cecconi's» και επέστρεψε όδικώς στο κατάλυμά του.

Έπίσημες διμερείς συνομιλίες

Όλοκληρο το πρωινό της Δευτέρας 15 Ιουνίου άφιερώθηκε σε έπίσημες διμερείς συνομιλίες μεταξύ των άντιπροσωπειών του Οίκουμηνικού Πατριαρχείου και της Έκκλησίας της Ελλάδος με έπικεφαλής την Α. Θ. Π. τον Οίκουμηνικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο και την Α. Μ. τον Αρχιεπίσκοπο Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστόδουλο. Οί συνομιλίες άρχισαν στις 10 π.μ., διακόπηκαν το μεσημέρι για το γεύμα που παρατέθηκε στο άνάκτορο - ξενοδοχείο «Cinağan» και συνεχίστησαν ως το άπόγευμα, που ο Μακαριώτατος συναντήθηκε με τη νεολαία της όμογένειας της Κωνσταντινουπόλεως.

Όπως αναφέρεται στο άνακωνωθέν που έκδόθηκε από τις Αρχιγραμματείες των δύο Έκκλησιών το βράδυ της 15ης Ιουνίου:

Μεταξύ 13ης και 17ης Ιουνίου 1998 έπραγματοποιήθη ή Είρηνηκή, μετά την άνοδον αυτού εις τον Θρόνον της Αρχιεπισκοπής Άθηνών και πάσης Ελλάδος, έπίσημος έπίσκεψις του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου κ.κ. Χριστοδούλου προς το Οίκουμηνικόν Πατριαρχείον.

Άπό πλευράς Οίκουμηνικού Πατριαρχείου έξεδηλώθη ποικιλοτρόπως ή χαρά και ή ίδιαιτέρα συγκίνηση επί τη έκλογή και καταστάσει του Μακαριωτάτου και άμα ή βεβαιότης περι έπιτυχίας της Πρωθιεραρχικής αυτού διακονίας επ' άγαθῶ της Άγιοτάτης Έκκλησίας της Ελλάδος, των μετά της Μητρος Έκκλησίας σχέσεων αυτής και της όλης Όρθοδοξίας. Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Άθηνών, άφ' έτέρου, έξεδήλωσε πολλαπλώς τα αισθήματα άγάπης, τιμής και άναγνωρίσεως της διακονίας και της προσφοράς του Οίκουμηνικού Πατριαρχείου και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου προσωπικώς. Κατά την έπίσκεψιν ταύτην διετρανώθη άπαξ έτι το άγαθόν κλίμα και αί στεναι άδελφικαι σχέσεις των δύο Έκκλησιών, Κωνσταντινουπόλεως και Ελλάδος. Έξήρθη έκάτέρωθεν και έτονίσθη ή άναγκαιότης συνεργασίας αυτών εις πάντας τους τομείς της έκκλησιαστικής και κοινωνικής ζωής κατά τους συγχρόνους δυσχειμέρους καιρούς.

Προσφορά άνθέων από όμογενή νεάνιδα στον Μακαριώτατο κ.κ. Χριστόδουλο.

Έν τῷ πλαίσιῳ τῆς εὐλογημένης ταύτης ἐπισκέψεως διεξήχθησαν καί επίσημοι συνομιλίας ἐπὶ διμεροῦς καί διορθοδόξου ἐνδιαφέροντος ζητημάτων. Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνονται:

α) Ἡ ἀπευθυνθεῖσα ἀδελφική πρόσκλησις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη ὅπως ἐπισκεφθῆ ἐπίσημως τὴν Ἀγιοτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Κατόπιν ἀπὸ κοινοῦ συνεννόησεως ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ ἐπίσκεψις αὐτῆ πραγματοποιηθῆ κατὰ τὴν μεταπασχάλιον περίοδον τοῦ προσεχοῦς ἔτους·

β) Ἡ ἴδρυσις Γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Ἀθήναις πρὸς ἔτι περαιτέρω σύσφιξις καί προώθησις τῶν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀδελφικῶν σχέσεων, παρακολούθησις δὲ καί προαγωγὴν τῶν ἀνακυπτόντων καί ἀπασχολούντων τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ζητημάτων·

γ) Ἡ παρουσία τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῆ Ἑυρωπαϊκῆ Ἐνώσει δι' αὐτοτελοῦς Ἀντιπροσωπείας, συνεργαζομένης μετὰ τῆς ἀντιστοίχου Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρὰ τῷ ἐν Βρυξέλλαις Γραφείῳ τῆς «Ἐπιτροπῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας παρὰ τῆ Ἑυρωπαϊκῆ Ἐνώσει».

Αἱ ἐπὶ μέρος λεπτομέρειαι ἐπὶ τῶν κατ' ἀρχὴν ὧς ἄνω ἀποφασισθέντων καθορισθήσονται ἐν τῷ πλαι-

σίῳ συγκροτηθσομένης Ἐπιτροπῆς ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

δ) Ἡ συνεργασία τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ὁργανώσεως ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῷ ἰωβηλαίῳ τοῦ σωτηρίου ἔτους 2000.

ε) Αἱ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καθιερωμένοι καί ὑφιστάμενοι διμερεῖς συνομιλίας κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα συνεχίζονται. Ἡ προσεχὴς φάσις τῶν διμερῶν τούτων συνομιλιῶν διεξαχθήσεται ἐν Ἀθήναις.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῆ 15ῃ Ἰουνίου 1998.

Ἐκ τῶν Ἀρχιγραμματειῶν τῶν Ἐκκλησιῶν
Κωνσταντινουπόλεως καί Ἑλλάδος.

Ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς νέους τῆς Ὁμογένειας ὁ Μακαριώτατος τοὺς μίλησε με πατρικὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ ἔντονο ἐθνικὸ παλμό, ὑπογράμμισε τὴ σημασία τῆς παρουσίας της γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὸ Γένος καὶ μίλησε γιὰ τὴν παρακαταθήκη ποὺ φέρουν. Ἦταν μιὰ συνάντησις ἐγκάρδια μέσα σὲ ἓνα ζεστὸ κλίμα, ποὺ ἔδωσε τὴ δυνατότητα στοὺς νέους τῆς Πόλης νὰ γνωρίσουν τὸν νέο Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ὁραματισμοὺς του, τὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν νεότητα, σὴν ὁποία ἔχει ἀφιερῶσει πολλὰ προσπάθειες ὡς σήμερα.

Τὸ βράδν ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ.

Όμιλία του Μακαριωτάτου κ.κ. Χριστοδούλου πρὸς τὴ νεολαία τῆς Ὁμογενείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ξύδας παρέθεσε στὴν προξενικὴ κατοικία δείπνο πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου, στὸ ὁποῖο παρακάθησαν οἱ δύο Προκαθήμενοι, Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὰ μέλη τῆς συνοδείας τοῦ Μακαριωτάτου, ὁ πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἄγκυρα κ. Νεζερίτης μετὰ τὴν σύζυγό του, προξενικοὶ ὑπάλληλοι, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐστίας Θεολόγων Χάλκης στὴν Ἀθήνα Καθηγ. κ. Βασ. Ἀναγνωστόπουλος, ὁ κ. Ἄδαμ. Ἀνεστίδης κ.ἄ. Ὁ Μακαριώτατος πρόσφερε στὸν Γεν. Πρόξενο γιὰ τὸν οἶκό του εἰκόνα τῆς Παναγίας.

Στὴν Ἱ. Μητρόπολη Χαλκηδόνος

Τὸ πρωὶ τῆς Τρίτης 16 Ἰουνίου ὁ Μακαριώτατος μετὰ τὸν Παναγιώτατο ἐπισκέφθηκαν τὸ ἀνακαινισμένο Γεν. Προξενεῖο τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου τὸν ὑποδέχθηκε ἐπικεφαλῆς τοῦ προσωπικοῦ ὁ Γεν. Πρόξενος κ. Ξύδας. Παρευρισκόταν ὁ Πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἄγκυρα κ. Νεζερίτης. Παρατέθηκε δεξίωση, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας ὁ Παναγιώτατος πρόσφερε στοὺς συνοδεύοντες τὸν Μακαριώτατο δημοσιογράφους καὶ ἄλλους ἐκπροσώπους τοῦ Τύπου ἀναμνηστικὰ δῶρα μετὰ τὰ πατριαρχικὰ σήματα.

Στὶς 12 τὸ μεσημέρι ὁ Μακαριώτατος μετὰ τὸν Παναγιώτατο ἐφθασαν στὴν Ἱ. Μητρόπολη Χαλκηδόνος, ὅπου τὸν ὑποδέχθηκε ὁ Μητροπολίτης Γέρων Χαλκη-

δόνος κ. Ἰωακεῖμ καὶ τὸν δεξιώθηκε στὸ Ἐπισκοπεῖο. Ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης, παλαιὸς γνώριμος καὶ φίλος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὸν καλωσόρισε μετὰ θερμοῦς λόγους στὴν ἱστορικὴ Μητρόπολη ἐκφράζοντας τὰ αἰσθήματα χαρᾶς καὶ συγκινήσεως ποὺ προκάλεσε ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ μεσημέρι ὁ Σεβασμιώτατος παρέθεσε πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου γεῦμα στὸ παραθαλάσσιο ἐστιατόριο «Moda Club», ὅπου παρακάθησε ὁ Παναγιώτατος καὶ τὰ μέλη τῶν συνοδειῶν τους.

Στὶς 4 μ.μ. ὁ Μακαριώτατος ἔκανε ἐθιμοτυπικὴ ἐπίσκεψη στὸν Νομάρχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ στὶς 6 μ.μ. παρέστη στὴν ἀποχαιρετιστήρια δεξίωση ποὺ παρέθεσε ἡ Α. Θ. Π. στὴν αἴθουσα τοῦ Θρόνου καὶ στὴν ὁποία προσήλθαν ἐκπρόσωποι ξένων δογμάτων, οἱ ταγοὶ τῆς ὁμογενείας κ.λπ. Ἀποχαιρετώντας τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Παναγιώτατος ἀναφέρθηκε στὴν νέο περίοδο στενῆς συνεργασίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ποὺ ἐγκαινιάσθηκε, στὸν ρόλο ποὺ πρέπει νὰ διαδραματίζει ἡ Ἐκκλησία στὸν σύγχρονο κόσμο, προδιορίζοντας μετὰ σαφήνεια τὸν χαρακτήρα του, στὸ πρόσωπο τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τὶς προσδοκίες ποὺ τρέφει ἡ Μητέρα Ἐκκλησία σ' αὐτόν, δεδομένης τῆς ἀγάπης καὶ προσηλώσεώς του πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἡδὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἦταν ἀρχιμανδριτής:

Ἀναμνηστική φωτογραφία ἀπὸ ἐπίσκεψι τοῦ Μακαριωτάτου κ.κ. Χριστοδούλου στὸ Γενικὸ Προξενεῖο τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολη, Δίπλα του ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος.

Μακαριώτατε καὶ τιμιώτατε ἀδελφὲ Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Χριστόδουλε, Ἱερώτατοι ἅγιοι ἀδελφοί, Τέκνα τῆς ἐν Ἐκκλησίας προσφιλή,

Ἄν καὶ λέγη ἡ παροιμία ὅτι πάντα τὰ ὥραϊα ἔχουν τέλος καὶ θὰ ἡδυνάμεθα ἐκ τούτου ἐπηρεαζόμενοι νὰ εἰπώμεν ὅτι λύπη διακατέχει τὴν καρδίαν ἡμῶν ἐπὶ τῷ ἐγγίξοντι ἀποχωρισμῷ, λόγῳ τῆς ἐπικειμένης ἀναχωρήσεως Ὑμῶν, Μακαριώτατε ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ κύριε Χριστόδουλε, ἐν τούτοις ἀπροσδοκῆτως λέγομεν ὅτι τοσαύτη χαρὰ ἔχει πλημμυρίσει τὴν καρδίαν ἡμῶν ἐκ τῆς μετὰ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος τετραήμερου ἀναστροφῆς καὶ συνεργασίας, ὥστε νὰ ὑπερκαλύπτῃ αὐτὴ καὶ διαλύῃ τὴν σκιὰν τοῦ σωματικοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἐνεκα τῆς ἐδραιωθείσης βεβαιότητος τῆς συνεχοῦς ἐνταῦθα παρουσίας Ὑμῶν ἐν ταῖς ἡμετέραις καρδίαις καὶ τῆς ἡμετέρας πνευματικῆς παρουσίας ἐν Ἀθήναις, ἐν ταῖς καρδίαις τῆς τε Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῆς περὶ Ὑμᾶς σεβασμίας Ἱεραρχίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καθόλου.

Εἶναι δηλαδὴ ἡ παρούσα δεξιῶσις οὐχὶ ἀποχαιρετιστήριο, ἀλλ' ἐναρκτήριο, πλήρης ἐλπίδων καὶ ἀγαθῶν οἰωνῶν, διὰ τὴν θεμελίωσιν μιᾶς νέας περιόδου συνεργασίας, περισσότερον συστηματικῆς καὶ αποτελεσματικῆς. Οἱ οἰωνοὶ καὶ αἱ προβλέψεις ἐδράζονται

ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας καλῆς θελήσεως καὶ τῆς μέχρι τούδε καρποφόρου συνεργασίας, διὰ τὴν ὁποῖαν καὶ ἐκφράζομεν τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν ἡμῶν.

Εἶναι γεγονός ὅτι εἰς τὸν σύγχρονον ταχύτατα μεταλλασσόμενον κόσμον αἱ Ἐκκλησίαι πᾶσαι καὶ περισσότερον αἱ ἐπιθυμοῦσαι νὰ διατηρήσουν ἀνόθευτον τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ παράδοσιν αὐτῶν, ὡς αἱ ἡμετέραι, ἀντιμετωπίζουν συνεχῶς νέα θέματα καὶ νέους προβληματισμούς. Εἰς τὰ νέα αὐτὰ προβλήματα δὲν ὑπάρχουν ἔτοιμοι ἐκ τῆς παραδόσεως λύσεις. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέχωμεν ἐκάστοτε εἰς τὰς ριζικὰς καὶ θεμελιώδεις ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ ἀρῶμεθα τὰς ἀρχὰς καὶ κατευθύνσεις, δι' ὧν θὰ ὁδηγηθῶμεν εἰς τὰς ὀρθὰς λύσεις. Τοῦτο ἀπαιτεῖ, ὑπὲρ ποτε καὶ ἄλλοτε, τὴν συνεργασίαν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τὴν ὁποῖαν μάλιστα ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ πεδίου ἔχει διευκολύνει τὰ μέγιστα ἡ ἐξαιρετικὴ βελτίωσις τῶν ἐπικοινωνιακῶν δυνατοτήτων.

Οἱ υἱοί, ἄλλωστε, τοῦ αἰῶνος τούτου, οἱ φρονιμώτεροι εἰς τὰς ἐαυτῶν ὑποθέσεις τῶν υἱῶν τῆς βασιλείας, κατὰ τὴν ρῆσιν τοῦ Κυρίου, ἔχουν ἀναγνωρίσει τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὴν ὠφελιμότητα τῆς συνεργασίας καὶ διαρκῶς δημιουργοῦν νέα σχήματα καὶ μορφὰς τοιαύτης ἐπὶ παντὸς πεδίου τῆς δραστηριότητος αὐτῶν, οικονομικοῦ, ἰδεολογικοῦ, πολιτικοῦ καὶ εἴτινος ἄλλου.

Προσφορά Έγκολπίου από τόν Μακαριώτατο κ.κ. Χριστόδουλο στόν Σεβ. Γέροντα Χαλκηδόνο κ. Ιωακείμ.

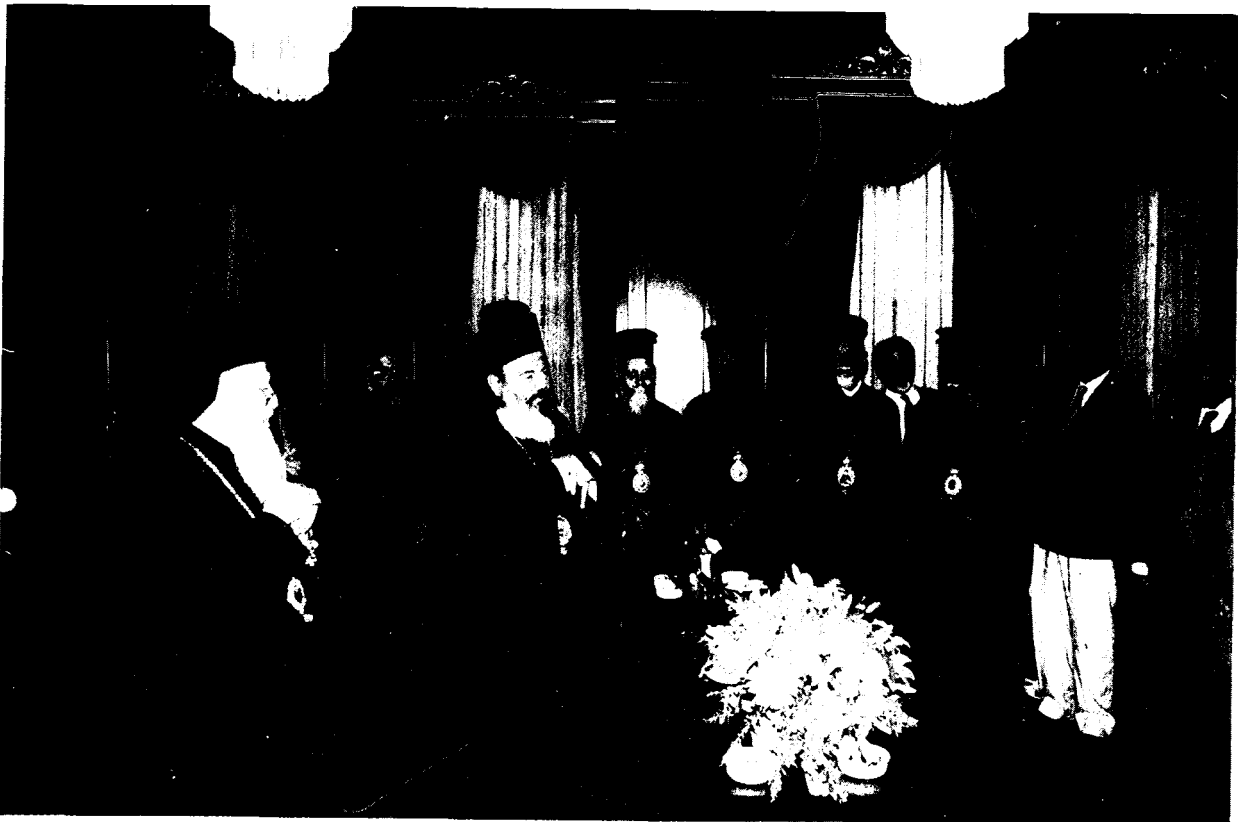
Ἡ ἀποστολή τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας δέν εἶναι βεβαίως ἀνταγωνιστική καί δέν κινεῖται εἰς αὐτούς τοὺς χώρους. Ἐν τούτοις, ἀντιμεταπίζει ἐνίοτε τὰς αὐτὰς προσηλυτιστικὰς εἰς βάρος τοῦ ποιμνίου αὐτῆς προκλήσεις, τὰς αὐτὰς παγκοσμίως διαδιδόμενας θρησκευτικὰς ἀμφισβητήσεις καί τὰ αὐτὰ νέα ἐρωτήματα περὶ τοῦ τί τὸ ἀγαθόν καί εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ ἐπὶ τῶν καινοφανῶν συγχρόνων προβλημάτων, ὥστε ἡ συνεργασία νὰ καταδεικνύεται ἐκ τῶν πραγμάτων ὡς ἀναγκασιότατη.

Ἐξ ἄλλου, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διὰ τοῦ ἐφαρμοζομένου ὑπ' αὐτῆς Συνοδικοῦ συστήματος ἔχει ἀρχαίῳθεν ἀναγάγει, συμφώνως τῇ Κυριακῇ ἐντολῇ, τὴν συνεργασίαν εἰς βασικὸν στοιχεῖον τῆς λειτουργίας αὐτῆς. Καί ναι μὲν αἱ πολιτικαὶ καί πολεμικαὶ συγκυρίαὶ τῶν τελευταίων αἰώνων ἔφερον πολλάκις ἀντιμετώπους λαοὺς ὀρθόδοξους καί κατέστησαν τὴν ἐν λόγῳ συνεργασίαν προβληματικήν, πλην ἤδη, ἂν καί ἀκόμη δέν ἔχουν ἐξαλειφθῆ πλήρως αἱ ἀντιθέσεις καί αἱ ἀντιπαράθεσεις, ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο θὰ συντείνῃ καί εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν λαῶν, εἰς ἣν, ἄλλωστε, αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καθήκον ἔχουν νὰ εἶναι πρωτοπόροι καί ὄχι οὐραγοί.

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία διὰ τῆς καθιερώσεως τῆς πε-

ριοδικῆς συναντήσεως τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἔχει ἐνεργήσει ἐν πρώτον βῆμα. Διὰ τῆς καλλιιεργείας τῶν διμερῶν καί πολυμερῶν ἐνδορθόδοξων ἐπαφῶν προχωρεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς μονίμου δικτύου διαρκοῦς ἐπικοινωνίας καί ἀλληλοενημερώσεως. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπει μετὰ πολλῶν ἐλπίδων εἰς τὴν βοήθειαν τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία εἶναι καί ἡ μόνη Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δέν ἀντιμετώπισε τὴν λαίλαπα τῆς ἀθεϊστικῆς πολεμικῆς.

Διὰ τοῦτο εἶπομεν ὅτι δέν βλέπομεν τὴν συνάντησιν αὐτὴν ὡς ἀποχαιρετιστήριο, ἀλλ' ὡς ἐναρκτήριο. Βεβαίως καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει πρὸς ἀντιμετώπισιν τὰ ἴδια αὐτῆς προβλήματα, ὡς πάσα ἄλλη. Ἐν τούτῳ αἱ εὐχαὶ ἡμῶν ἀμέριστοι καί ὀλόθυμοι συνοδεύουν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, τιμώτατε ἀδελφὲ κύριε Χριστόδουλε, ἀλλ' ὡς γνωστὸν ἡ Θεία Χάρις, ἥτις κατευθύνει τὰς διανοίας ἡμῶν εἰς ὀρθὴν καί θεάρεστον ἀντιμετώπισιν τῶν διαφορῶν καταστάσεων, εὐαρεστεῖται εἰς τὴν σύναξιν τῶν πιστῶν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου, ἐν ἧ καί ὑπεσχέθη ὁ Κύριος τὴν Ἐαυτοῦ παρουσίαν. Συνεπῶς ἡ συναντήσις τῶν διαφορῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐν Πνεύματι σύναξις, καί ἡ κατὰ καιροὺς ἀδελφικὴ συνεργασία ἐκπροσώπων αὐτῶν, εἶναι καί θεάρεστος καί ἐποφελῆς καί ἰδιαίτερος κατὰ τοὺς παρόντας καιροὺς ἐπιβεβλημένη.

Ἀπὸ τὴν Ἀποχαιρετιστήρια Δεξίωση στὸ Πατριαρχεῖο. Ἐκτὸς τῶν δύο Προκαθημένων κ.κ. Βαρθολομαίου καὶ Χριστοδούλου, διακρίνονται οἱ Μητροπολίτες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἄλλα μέλη τῆς συνοδείας του καὶ ὁ Πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολη κ. Νεζερίτης.

Μακαριώτατε,

Ἡ αἰσίως λήγουσα ἐπίσημος ἐπίσκεψις Ὑμῶν ἐνταῦθα καὶ οἱ κατ' αὐτὴν ἐκφωνηθέντες λόγοι καὶ τὰ διαδηλωθέντα αἰσθήματα Ὑμῶν ἤλθον εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ὧν ἐξεδηλώσατε καὶ διειρανώσατε ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πανηγυρικῆς ἐκλογῆς Ὑμῶν ὑπὲρ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, μάλιστα δὲ ἐν τῷ ἐνθρονηστικῷ λόγῳ Ὑμῶν, τὰ ὅποια αἰσθήματα καὶ ἐκδηλώσεις ὑπὲρ αὐτῆς ἀνάγονται εἰς τοὺς παλαιότερους χρόνους.

Νεαρὸς Ἀρχιμανδρίτης εἶχατε συνοδεύσει τὸν μακαριστὸν προκατόχον Ὑμῶν κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσημον ἐπίσκεψιν Αὐτοῦ ἐνταῦθα. Καὶ περιγράφων ἐν τῷ Περιοδικῷ «Ἐκκλησία» τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην ἐγράφετε: «Ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος δὲν εἶναι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας ἀπλῶς μία ἀδελφὴ Ἐκκλησία. Εἶναι ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, καὶ ἡμεῖς εἴμεθα τὰ ἔκγονα αὐτῆς. Ἐκείνη μὲ στοργικὸν βλέμμα παρακολουθεῖ τὴν πορείαν μας μέσα εἰς τὸν διορθόδοξον, παγχριστιανικὸν καὶ παγκόσμιον χώρον, καὶ ἡμεῖς μὲ σεβασμὸν προσβλέπομεν πρὸς αὐτὴν καὶ κινώμεθα ἐν αὐτῇ καὶ συντονίζομεν τοὺς κτύπους τῶν καρδιῶν μας, καὶ τοὺς παλμοὺς τοῦ στήθους μας. Δι' ἡμᾶς, ἀκόμη, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν εἶναι ἀπλῆ Μήτηρ Ἐκκλησία. Εἶναι κάτι περισσότερο. Εἶναι ἡ τυραννι-

σμένη καὶ αἰεὶ δοκιμαζομένη Τροφός, ἡ ἐκ τῶν σπλάγγνων τοῦ αἵματός της ζωογονοῦσα τὰ τέκνα της καὶ ἡ λαμπὰς ἢ ἄσβεστος ἢ φωτίζουσα τὴν οἰκουμένην ἐν τῇ ἑαυτῆς ἀναλώσει».

Ἐκτοτε οὐκ ἐπαύσατε ἐκδηλῶν κατὰ τρόπον συγκινητικὸν τὰ αἰσθήματα Ὑμῶν ταῦτα, νῦν δὲ ὅτε ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἠξίωσεν Ὑμᾶς νὰ ἀνέλθῃτε ἐπαξίως εἰς τὸν πρῶτον Θρόνον τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετουσιῶντε ταῦτα καὶ εἰς πράξιν διὰ τῆς ἐτοιμότητος καὶ προθυμίας Ὑμῶν πρὸς συνεργασίαν ἐπὶ τῷ κοινῷ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν ἀγαθῷ ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῆς Ὁρθοδοξίας.

Εἰς ταύτην βασιμῶς ἀποβλέποντες καὶ ἡμεῖς, χαίρετιζομεν τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ἐκφράζομεν τὴν χαρὰν καὶ ἰκανοποίησιν ἡμῶν καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὴν συνεργασίαν καὶ τὸν τεθέντα θεμέλιον λίθον τῆς περαιτέρω ἀνοικοδομήσεως αὐτῆς καὶ εὐχόμεθα Ὑμῖν ὅπως ἡ Θεία Χάρις κατευθύνῃ πάντα τὰ διαβήματα Ὑμῶν εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἀμήν.

Τὸν λόγο ἔλαβε κατόπιν ὁ Μακαριώτατος, ὁ ὁποῖος εὐχαρίστησε τὸν Παναγιώτατο γιὰ τὴν θερμό-

τατη ύποδοχή και την άβραμιαία φιλοξενία, εξέφρασε την ίκανοποίησή του για την αίσια έκβαση των διμερών συνομιλιών, στην όποία συνέβαλε άποφασιστικά ό Παναγιώτατος, τόν όποίο άποκάλεσε «καύχημα τής Όρθοδοξίας», έπισήμανε ότι ή έπίσκεψή του στο Οικουμενικό Πατριαρχείο δέν είχε έθιμοτυπικό χαρακτήρα, αλλά όδηγησε σε έμβάθυνση, άναζωπύρηση και περαιτέρω σύσφιγξη των δεσμών μεταξύ των δύο Έκκλησιών όχι μόνον όσον άφορά στις μεταξύ τους σχέσεις, αλλά και στον ρόλο που καλείται να διαδραματίσει ή Όρθοδοξία στην άνατέλλουσα τρίτη χιλιετία στη διαμόρφωση του πολιτισμού και την άντιμετώπιση των κοινωνικών θεμάτων που άνακύπτουν.

Σε ειδική άποστροφή του λόγου του, ό Μακαριώτατος άναφέρθηκε στην Όμογένεια, για την όποία είπε ότι «φυλάει Θερμοπύλες» και ότι πρέπει να γνωρίζει ότι δίπλα της βρίσκεται το μητροπολιτικό κέντρο, ή «μητέρα Πατρίδα», αλλά και όλόκληρος ό Έλληνισμός, ό όποίος στις πιό κρίσιμες καμπές του άναγεννάται όπως ό φοίνικας άπό την τέφρα του. Ό λόγος του Μακαριώτατου παρατίθεται στη συνέχεια:

Παναγιώτατε και Θειότατε Δέσποτα όταν πρότεσσάρων ήμερών έξεκινούμεν έξ Άθηνών ή ταπεινότης μου και ή τιμία μεθ' ήμών συνοδεία, είχομεν την συνείδησιν ότι το ταξίδιόν μας άυτό εις την Μητέρα Έκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, δέν έπρόκειτο να είναι άπλώς μιá εκδήλωσις ένός χρέους άκραιφνώς τυπικού αλλά ότι έπέπρωτο και έπρεπε ή έπίσκεψις άυτή να όδηγήσει εις την άφετηρίαν μιás νέας περιόδου νέων στενών σχέσεων μεταξύ τής Έκκλησίας τής Ελλάδος και τής Μητρος Έκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Διά τουτο και είχομεν ψυχικώς προετοιμασθεί διά να θεμελιώσωμεν μαζί με την Ύμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα και την περι Ύμιάς Ίεραρχίαν του Θρόνου, την νέαν άυτήν περίοδον των στενών τούτων σχέσεων, επί τῷ λόγω ότι όχι μόνον τουτο επέβαλλον τά καλώς νοούμενα συμφέροντα άμφοτέρων των Έκκλησιών αλλά ότι, όπως και Σεις προηγουμένως ένόνισατε, τουτο επέβαλλον αί συνθήκαι τής έποχής, καθώς όλόκληρος ό κόσμος και ή Έκκλησία βαδίζομεν ήδη προς την αύγήν τής τρίτης χιλιετίας ή όποία έπιφυλάσσει έναν νέον πολιτισμόν εις τόν κόσμο και μιάν νέαν πραγματικότητα, εις την δημιουργίαν τής όποίας όφείλει και ή Όρθόδοξος Έκκλησία να προσφέρει τόν ιδιόν της όβολόν.

Ήδη μετά τετραήμερον παραμονήν εις την πόλιν άυτήν, την Πόλιν των όνειρων παντός Έλληνας, δράττομαι τής εύκαιρίας διά να διακηρύξω προς πάνσαν κατεύθυνσιν ότι είμαι βέβαιος ότι ό στόχος ούτος έπετεύχθη με την χάριν του Άγίου Πνεύματος και ότι πλέον αί δύο Έκκλησίαι μας, Κωνσταντινουπόλεως και Ελλάδος, καλούνται να βαδίσουν προς την νέαν χιλιετίαν εις άναπεπταμένα πεδία εύθυνών με-

γάλων, προκειμένου να δοξάσουν το όνομα του Θεού και να προαγάγουν τά καλώς νοούμενα συμφέροντα τής ύπ' ούρανόν Όρθοδοξίας.

Βεβαίως, Παναγιώτατε Δέσποτα, Σας γνωρίζομεν άπό 30ετίας και πλέον, ως και Ύμεις προηγουμένως έννημονεύσατε. Άλλά κατά την έπίσκεψιν άυτήν, έδόθη εις ήμάς ή εύκαιρία και ή δυνατότης να έκτιμήσωμεν έν πάσαις ταίς διαστάσει την πολυμερή και πολύπτυχον προσωπικότητά Σας, ή όποία δέν διατάζω να διακηρύξω ότι άποτελεί το καύχημα τής Όρθόδοξου Έκκλησίας μας.

Παναγιώτατε, πιστεύσατε ότι καθ' όλας αύτάς τάς ήμέρας, όπου ύπήρξεν τόσο στενή ή μεταξύ ήμών άναστροφή, έδόθη εις όλους μας, και ιδιαίτερος εις έμέ, ή εύκαιρία να έκτιμήσω εις το πρόσωπόν Σας τόν άληθή ήγέτην τής Όρθόδοξου Έκκλησίας. Να έκτιμήσω τά πολυποίκιλα φυσικά και έπίκτητα χαρίσματα με τά όποία Σας έπροίκισεν ό Θεός και τά όποία έν συνεχεία Ύμεις εκαλλιεργήσατε έν πόνω και μόχθω!

Να έκτιμήσω τόν ρηξικέλευθον άνδρα, ό όποίος προηγείται κατά πολυ τής έποχής του. Να έκτιμήσω άκόμη τόν θρησκευτικόν εκείνον Πατέρα, ό όποίος με την μετριοπάθειάν Του διασώζει την ειρήνην και την συνεργασίαν μεταξύ των Έκκλησιών και των λαών.

Μου έδόθη ή εύκαιρία άκόμη, να θαυμάσω την ψυχραιμίαν Σας, την ώριμότητα τής σκέψεώς Σας άλλά και τόν ύποκάριον πόθον Σας αί σχέσεις μεταξύ των Έκκλησιών μας πραγματικά να άναχθούν εις έν άναπεπταμένον πεδión, το όποίον θα μάς έπιτρέψη να δράσωμεν και να διαδραματίσωμεν ρόλους ίστορικούς έν όψει των έπερχομένων γεγονότων.

Και ή κατάθεσις άυτής τής μαρτυρίας μου, γίνεται τώρα που έτοιμαζόμεθα πλέον να άποχωρισθώμεν και να διατηρήσωμεν τόσο άγαθήν άνάμνησιν άπό άυτήν την έπίσκεψίν μας. Γίνεται τώρα που έχομεν ήδη θεμελιώσει επί νέων βάσεων, σταθερών όπως έλπίζομεν, άυτήν την νέαν περίοδον και την νέαν έποχήν εις τάς σχέσεις των δύο Έκκλησιών μας.

Θέλω να Σας εύχαριστήσω, διότι συνεβάλατε τά μέγιστα ώστε το άποτέλεσμα των διμερών έπαφών και συνομιλιών μας να όδηγηθή εις αίσιον τέρμα, πράγμα το όποίον άρέσει εις τόν Θεόν και πράγμα το όποίον θα άποδείξη εις το μέλλον πόσον ή ρηξικέλευθος παρέμβασίς σας θα έχη ίστορικάς διαστάσεις διά την περαιτέρω ζών και δράσιν των ήμετέρων Έκκλησιών.

Καθώς έτοιμαζόμεθα να άποχωρισθώμεν, βεβαίως λυπούμεθα ως άνθρωποι διότι ύστερα άπό την τετραήμερον άυτήν έδώ παρουσίαν μας, άπλώς θα συναποκομίσωμεν τάς άρίστας έντυπώσεις τάς όποίας μάς έδημιούργησεν ή έγκαρδιότης μετά τής όποίας μάς ύπεδέχθητε και ή οικειότης την όποιαν με την ιδικήν Σας φιλάδελφον άγάπην έδείξατε και με την

όποιαν ήθελήσατε να μᾶς περιβάλλετε, ἐν πλημοσύνῃ θὰ ἔλεγα ἀγάπης καὶ σοφίας ὅλας αὐτὰς τὰς ἡμέρας.

Θὰ διατηρήσωμεν εἰς τὴν ἀνάμνησίν μας τὸ ἐνθῦμον αὐτῶν τῶν περιοπουδάστων λόγων καὶ πράξεων Σας. Καὶ ἐπιθυμῶ νὰ Σᾶς εὐχαριστήσω ἐκ μέσῃ καρδιάς ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν διακεκριμένων μελῶν τῆς ἡμετέρας συνοδείας, δι' ὅλα ὅσα ἀπηλάυσασμεν κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας, κυρίως δὲ διὰ τὴν ἐγκαρδιότητα, τὴν οἰκειότητα, τὴν ἀγάπην Σας, τὴν φιλίαν Σας καὶ ὅλα ὅσα ἀπερρευσαν καὶ ἀπορρέουν ἀπὸ αὐτὰς τὰς χαρακτηριστικὰς ιδιότητάς Σας, τὰς ὁποίας ἀπλόχερα σκορπίζετε εἰς τοὺς φιλοῦντας Ὑμᾶς.

Σᾶς εὐχαριστῶ τέλος, καὶ διὰ τὴν διοργάνωσιν αὐτῆς τῆς ἐσπερίδος τῆς ἐπισήμου, ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τῆς ἀντιπροσωπείας μας, τὴν ὁποίαν τιμοῦν μὲ τὴν παρουσίαν των τὰ ἐπιλεκτὰ στελέχη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἢ Ἱεραρχία ἢ περὶ Ὑμᾶς, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ διπλωματικοὶ κύκλοι τῆς πόλεως ταύτης.

Ἰδιαιτέρως ἐπιθυμῶ νὰ ἀπευθυνθῶ εἰς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ὁμογενείας μας εἰς τὴν Πόλιν. Σ' ἐσᾶς, οἱ ὁποῖοι φυλάσσετε τὰς Θεομοπίλας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ Γένους καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, μὲ πολλὰς θυσίας καὶ μὲ πολλοὺς κόπους. Λέγεται καὶ γράφεται ὅτι συρρικνώνεται ὁ Ἑλληνισμός. Ἄλλ' ὅμως πρέπει ὅλοι μας νὰ γνωρίζωμεν ὅτι τὴν ἱστορίαν δὲν τὴν γράφουν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τὴν γράφει ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ πιστεύωμεν καὶ διακηρύσσομεν καὶ πρέπει νὰ πιστεύωμεν καὶ πρέπει νὰ διακηρύσσομεν, ὅτι ὑπεράνω πάντων ἡμῶν εἶναι ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνὴ ποὺ κατευθύνει τὸν ροῦν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Καὶ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ παραδιδόμεθα εἰς ἀπελπίδας σκέψεις ἀλλὰ πάντοτε νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἀπὸ τῆς σημερινῆς καταστάσεως εἶναι δυνατὸν ἐκεῖ ὅπου ὁ ἄνθρωπος νοῦς ἐνδεχομένως ὀδηγεῖται εἰς ἀδιέξοδα, ὁ Θεὸς νὰ διανοίγῃ θύρας.

Σᾶς παρακαλοῦμε νὰ σταθῆτε ὄρθιοι ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων σας, ὅπως ἦδη στέκεσθε. Σᾶς θαυμάζουμε γι' αὐτὴ Σας τὴν στάσιν. Γνωρίζουμε πόσας δυσκολίας ἀντιμετωπίζετε σεῖς καὶ ἰδιαιτέρως τὰ παιδιά σας, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμείνετε εἰς τὰς ἑδρας σας, νὰ παραμείνετε εἰς τὰς θέσεις σας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιταγὴ τῆς Ἱστορίας καὶ πάντοτε οἱ Πατέρες μας καὶ ἐμεῖς, πάντοτε μέσα ἀπὸ ἀγῶνες διεξεδικήσαμε τὴν θέσιν μας κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ πάντοτε παραμείναντες πιστοὶ εἰς τὸ χρέος, ὄρθιοι ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων μας, κατεκτήσαμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο μᾶς ἀνήκε. Διότι ὅλες οἱ νίκαι δὲν χαρίζονται, ἀλλὰ κατακτώνται. Καὶ τίς κατακτοῦν οἱ τολμηροί, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θέτουν ὑπεράνω τῶν προσωπικῶν προβλημάτων τὸ γενικότερον συμφέρον, τὰ γενικότερα συμφέροντα αὐτοῦ τοῦ Γένους.

Ὑποκλινόμεθα μὲ σεβασμὸν ἐμπρὸς εἰς τὸ παλαίφατον τοῦτο Πατριαρχεῖον ποὺ ἀποτελεῖ τὸ σέμνωμα τοῦ Γένους καὶ ἀποτελεῖ ἐπίσης τὸ κρηπίδωμα ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἰστάμενοι οἱ Πανέλληνες, οἱ Ὁρθόδοξοι Πανέλ-

λινες, δυνάμεθα νὰ ἐκτινασσώμεθα κάθε τόσο πρὸς νέας ἐπιδόσεις καὶ πρὸς νέας κατακτήσεις. Τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων, ἔχει αὐτὸ τὸ προνόμιο. Νὰ στηρίζεται γερὰ στὰ θεμέλιά του καὶ νὰ ἀναγεννᾶται ὅπως ὁ φοῖνιξ ἀπὸ τὴν τέφραν του.

Δὲν ἔχομε φθάσει σὲ τέτοιο κατώτερο σημεῖο, εἶναι ἀλήθεια. Ἀλλὰ ὡστόσο ἄς μὴν ἀφήσωμεν σκέψεις ἀπαισιοδοξίας νὰ κυριαρχήσουν μέσα μας. Κοντὰ σας εἴμαστε ὅλοι ἐμεῖς, δὲν εἴσθε μόνοι. Ἡ Μητέρα Πατρίδα, ἢ Μητρόπολις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἄς τὴν ὀνομάσω ἔτσι, ἐπειδὴ εἶναι ἐλευθέρη καὶ δημοκρατικὴ, εἶναι στὸ πλευρὸν σας καὶ σᾶς σκέπτεται. Καὶ σᾶς σκεπτόμεθα ὅλοι γιατί εἴμαστε ἀδελφοὶ σας, γιατί γνωρίζομε τὸ τί προσφέρετε παραμένοντας ἐδῶ, στὰ σπίτια σας, στὶς γειτονίες σας, στὸν τόπο ὅπου εἶναι θαμμένοι οἱ δικοὶ σας.

Ἐδῶ, ὅπου ἀναπτύσσετε τίς δραστηριότητές σας, γιὰ νὰ ἀποδεικνύετε ὅτι εἴμαστε ὅλοι μας μιὰ φύτρη ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχεται τόσοσ δυναμισμὸς ἀξεπέρατος, γιὰ νὰ δίδῃ ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ὑπὸ τὰς πιὸ δυσμενεῖς ἀκόμη συνθήκας, μιὰ μαρτυρία δημιουργίας, ἔστω καὶ μέσα ἀπὸ ἓνα μαρτύριο.

Σᾶς εὐχομαι τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπικαλοῦμαι, Παναγιώτατε, καὶ τὰς Ὑμετέρας θεοπειθεῖς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἐπ' ἐμέ, ἐπὶ τὰ μέλη τῆς τιμίας συνοδείας μου, ἐπὶ πάντα τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, καὶ ἐπὶ τὴν ἀγνωστὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐπαναλαμβάνω ὅτι Σᾶς ἀναμένομεν μὲ πολλὴν στοργήν. Σᾶς ἀναμένομεν μὲ μεγάλην ἀνυπομονήσιν νὰ ἐπισκεφθῆτε καὶ νὰ εὐλογήσετε τὴν χώραν μας, ὥστε νὰ δοθῇ ἡ εὐκαιρία καὶ εἰς τὸν κλῆρον μας, νὰ ἀποδείξῃ δι' ὧν ἐκεῖνος γνωρίζει μέσων, τὰ αἰσθήματα τῆς βαθυτάτης τιμῆς, ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ μὲ τὰ ὁποῖα πάντοτε περιβάλλει τὸν θεσμὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὸ σεπτὸν πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος.

Νὰ ζήσετε, Παναγιώτατε, εἰς ἔτη πολλά!

Τὸ βράδυ παρατέθηκε δεῖπνο στὸ ξενοδοχεῖο «Hilton» καὶ τὸ πρωὶ τῆς Τετάρτης 17 Ἰουνίου μὲ τὴν πτήσιν τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἀεροπορίας ὁ Μακαριώτατος ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα προπεμφθεὶς ἀπὸ Πατριαρχικὴ Ἀντιπροσωπεία μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Γέροντα Χαλκηδόνο κ. Ἰωακείμ. Στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας μας ὑποδέχθηκαν Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοὶ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Ἡ ἐπίσημη ἐπίσκεψή του στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καλύφθηκε εὐρύτατα ἀπὸ ἑλληνικά, ἀλλὰ καὶ τουρκικά, ραδιοτηλεοπτικὰ δίκτυα καὶ τὸν Τύπο τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς γείτονος χώρας. Οἱ περισσότερες ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες εἶχαν ἀποστείλει ἀπεσταλμένους, ἐνῶ ἄλλες ἐνημερώθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀνταποκριτῆς τους στὴν Κωνσταντινούπολη.

Φωτογραφίες τοῦ Χρονικοῦ: ΝΙΚΟΣ ΜΑΓΓΙΝΑΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Τὸ πρότυπον τῆς ζωῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος»

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος κατὰ τὸν χαιρετισμόν, τὸν ὁποῖον ἀπηύθυνε ὑποδεχόμενος στὸ Φανάρι τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, ἀναφερόμενος στὴν ἐνότητα τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐτόνισεν ὅτι αὐτὴ στηρίζεται θεολογικῶς στὴν ἐνότητα καὶ συνεργασία τῶν τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Χαρακτηριστικῶς ὁ Παναγιώτατος εἶπε:

«Τὸ πρόσωπον τῆς ζωῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τὸ ἀληθές πρότυπον, ἐν τῇ μιμῆσει τοῦ ὁποῖου ἐπιδιώκεται καὶ ἐπιτυγχάνεται τὸ κατὰ τὴν πλαστοουργίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐντεθὲν αὐτῷ δυναμικὸν γίνεσθαι καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ. Ὅθεν, οὔτε ἀμφιβάλλεται οὔτε συμβουλῆς ἀντικείμενον καθίσταται μεταξὺ τῶν ὄντως ὀρθοδόξων τὸ αὐτοθρόως τῇ ὀρθοδόξῳ ιδιότητι συνυπάρχον καὶ συνεργουόμενον βίωμα τῆς ἀμοιβαίας συνεργασίας, ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῆς οἰκειώσεως τοῦ Ἁγιοτριαδικοῦ τρόπου ὑπάρξεως καὶ συνακολουθῶν ἐν τῇ καθόλου ζωῇ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κατὰ τόπους ἐπὶ μέρους Ἁγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

»Ταύτης τῆς ἀρίστης συνεργασίας καὶ συμπονοίας φρονημάτων προγευόμενοι σήμερον τῆς πραγματώσεως ἀγαλλόμεθα, ὑποδεχόμενοι τὴν Ὑμετέραν λίαν ἡμῖν ἀγαπητὴν καὶ τετιμημένην Μακαριότητα.»

Εἰς «μίαν σύνταξιν» πίστεως καὶ λατρείας καὶ ἠθικῆς

Στὴ συνέχεια πρέπει νὰ ἐπισημανθῇ ὅτι καὶ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, στὴν ὁμιλία Του κατὰ τὸ πανηγυρικὸ Συλλεῖτουργο τῆς 14ης Ἰουνίου ἐ.ε., ἐξαίρων τὴν ἐνότητα τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ μὲ τίς ἄλλες ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καὶ συσχετίζων, ὅπως καὶ ὁ Παναγιώτατος, τὴν ἐνότητα αὐτῆ μὲ τὴν ἐνότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος, τόνισε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ πρωτόθρονος Ἐκκλησία ἐκ παλαιοῦ ἔχει τὴν τιμὴν, διότι ἐστερεώθη, κατὰ Γρηγόριον τὸν

Θεολόγον, “ἐπὶ προκαθεζομένης πόλεως τῆς Εὐρώπης” (Ἐπιστ. πρὸς Καισάριον, Ἐ.Π. 37, 21-288) καὶ συνεπῶς “ἐπομένη τοῖς ἁγίοις πατράσι” ἐγένετο φορεὺς τῆς ἀληθείας καὶ πρόμαχος τῶν δικαίων καὶ τῆς κανονικῆς ὑποστάσεως ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ Μέσης Ἀνατολῆς. Κατέχουσα τὴν κλεῖδα τοῦ Πανδέκτου τῆς ἱεροκανονικῆς Τάξεως, διηκόνησε “ἐν πνεύματι νιπτήρος” τὴν πανορθόδοξον ἐνότητα. Ὡς φιλόστοργος Μήτηρ ἐδίδαξε τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐσωτερικῆς συνοχῆς, τῆς ἀλληλεξαρτήσεως, τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ, τῆς διευθετήσεως τῶν ἀναφυομένων προβλημάτων “ἐν Χριστῷ”. Ὅτε δὲ καὶ ἐπέστη “ὁ καιρὸς”, ἐσεβάσθη τὴν γεωγραφικὴν ἰδιαιτερότητα τῶν νεοπαγῶν κρατῶν καὶ “ἐπλάτυνε τὴν ἀγάπην”, μητρικὴ προνοία. Κατένευε τὰ ἱστορικὰ καὶ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν, δι’ αὐτενεργὸν καὶ αὐτοτελεῆ “οἰκονομίαν” τῶν τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

»Ἡ κατανομή αὕτη τῆς πατριαρχικῆς δικαιοδοσίας ἀσφαλῶς δὲν ἐγένετο πρὸς κατακερματισμὸν τοῦ ἐνιαίου καὶ ἀδιαίρετου Σώματος τῆς Μιάς Ἐκκλησίας. Ὡς βάσις ἐτέθη ἡ συναρμογὴ πάντων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν εἰς “μίαν σύνταξιν” πίστεως καὶ λατρείας καὶ ἠθικῆς, ἀλλὰ καὶ παραδόσεων, ἐν ἀδελφικῇ πάντοτε συμπονοίᾳ καὶ κοινωνίᾳ “τριαδικῆς” περιχωρήσεως. Πρωτογενὲς ἀρχέτυπον τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιχωρήσεως εἶναι ἡ ἐνότης τῆς Ἁγίας Τριάδος. Κατ’ αὐτὴν ἀποκλείεται πᾶν εἶδος “ὑποτάξεως”, ἐφ’ ὅσον τὰ τρία Πρόσωπα εἶναι συγχρόνως “ἀσύγχυτα” καὶ “ἀδιαίρετα” καὶ συναποτελοῦν “μίαν δύναμιν, μίαν προσκύνησιν” τῆς μιάς οὐσίας τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ μόνη ὑφισταμένη διαφορὰ πρὸς τὸ Μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἡ ἐκ τῶν λόγων ἱστορικῶν καὶ κανονικῶν τήρησις τῆς Τάξεως τῶν Θρόνων, κατὰ τὰ ἀπὸ αἰῶνων θεοπισθέντα ἀπὸ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους.»

«Ἀνεπίτρεπτον νὰ ἐκφέρωνται ὑποκειμενικαὶ καὶ ἀνέριστοι γνώμαι»

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, κατὰ τὸ ἤδη μνημονευθὲν Συλλεῖτουργο τῆς 14ης Ἰουνίου, θέτων τέρμα στίς καλόπιστες ἢ κακόπιστες παρανοήσεις ἐπὶ τοῦ ζη-

τήματος τῶν σχέσεων τῆς Πρωτοθρόνου στῆν Ὁρθοδοξία Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶπε μὲ σαφήνεια καὶ ἐπιγραμματικὴ διατύπωση τὰ ἑξῆς:

«Ἡ καλλίγονος Μήτηρ Ἐκκλησία, ὡς ἀμπελος εὐθυνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τοῦ οἴκου Κυρίου, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ συνοδικῶς ἀποφαινομένη ἀνηγόρευσε καὶ ἐκήρυξε τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν Ἀυτοκέφαλον καὶ τὴν ἐν αὐτῇ Σύνοδον ἀδελφὴν ἐν πνεύματι ἑαυτῆς τε καὶ πάσης ἄλλης ἀναμέρους Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, πρὸ ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτῶ ἐτῶν, τὴν 29ῃν Ἰουνίου 1850. Τὸ ἀρχικὸν τοῦτο καὶ «τιμαλφές καὶ ὄσιον δῶρον», κατὰ τὸν πρῶτον προκάτοχον ἡμῶν Νεόφυτον Ε' τὸν Μεταξᾶν († 1861), εἰ καὶ μετὰ τινος κατὰ ἀλήθειαν παιδαγωγικῆς φειδοῦς, ἔνεκα τῶν εἰδικῶν ἱστοριοεκκλησιαστικῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς παρὰ τῆς φιλοσόργου Μητρὸς Ἐκκλησίας τότε προσφερθέν, συνεπληρώθη μεταγενεστέρως διὰ τῆς Πράξεως τοῦ ἔτους 1928 καὶ τινων ἄλλων πρὸ καὶ μετ' αὐτῆν, ἵνα μεγαλύνηται ἡ ὁμοίωσις καὶ ὁμόλογος καὶ ὁμογενὴς Ἐκκλησία ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐδάφους, «περιχωροῦσα ἐν ἀλλήλοις» καὶ ἀντιδίδουσα εὐεργετικὴν ποιμαντικὴν φροντίδα εἰς τὸ σύνολον τοῦ χριστεπωνύμου λαοῦ. Ὡς ἐκ τούτου οἱ διατελέσαντες Πρόεδροι Ἀθηνῶν στερεῶς ἐτίμησαν τὰ συνομολογηθέντα μέχρι καὶ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ διακηρύξαντος ἐν τῷ ἐνθρονιστηρίῳ αὐτοῦ λόγῳ ὅτι: «ἐν εὐλαβείᾳ εὐλαβησόμεθα τὰ ἱερὰ κείμενα τοῦ Τόμου τοῦ 1850 καὶ τῆς Πράξεως τοῦ 1928 καὶ ἀνυστάκτῳ ὄμματι μεριμνήσομεν διὰ τὴν ἀκλινὴ ἐφαρμογὴν αὐτῶν», ὅπερ καὶ εἰσηγήθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν δεκάτην ἐβδόμη μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1974, ὅτε καὶ ἀπεφασίσθη ἡ διὰ νόμου κατοχύρωσις τούτων τῶν ἱερῶν καταστατικῶν κειμένων, περιληφθέντων τελικῶς ἐν τῷ Συντάγματι τῆς Χώρας. Ἐκτοτε ἡ εὐθύνη πιστότητος καὶ σεβασμοῦ πρὸς αὐτὰ ἀνετέθη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν ἀπάντων τῶν εὐλογηθέντων καὶ εἶναι ἀνεπίτρεπτον νὰ ἐκφέρωνται ὑποκειμενικαὶ καὶ ἀνέριστοι γνώμαι ἐπὶ ἱερωτάτων καὶ τιμιωτάτων ἐκκλησιαστικῶν κειμένων καὶ πράξεων ἄνευ σοβαρῶν λόγων.

»Οἱ δεσμοὶ πίστεως καὶ αἵματος φέρουν σήμερον ἐγγύτατα τὰς δύο Ἐκκλησίας εἰς μίαν πλέον ἀδελφικὴν ὄντοτητα διασφαλίζουσαν τὴν ἐνότητα συνειδήσεως ὄλων τῶν Χριστιανῶν, εἴτε

ἀνήκουν εἰς τὸ Κλίμα τοῦ Θρόνου, εἴτε εἰς τὸ τοῦ αὐτοκεφάλου».

«Συνδεδεμένοι ἀρρήκτως»

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον στὶς σχέσεις Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖες ἐκ παρανοήσεως παρουσιάζονταν προσφάτως, ὡς μὴ ὠφέλε, κάπως διαταραγμένες, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος καὶ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος μὲ κρυστάλλινη διαύγεια ἔθεσαν τὰ πράγματα στῆ θέσι τους.

Ὁ Παναγιώτατος, στὴν προσφώνησί Του κατὰ τὸ ἐπίσημον γεῦμα τῆς 14ῆς Ἰουνίου ἐ.ε., ὑπεγράμμισεν ὅτι «χάριτας καὶ εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν τῷ Κυρίῳ διότι διατηρεῖ ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας, τὴν τε τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος, συνδεδεμένας ἀρρήκτως εἰς τὸ ἐνιαῖον σῶμα τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ρέη καὶ εἰς τὰ μέλη αὐτῶν ὁ ζωογόνος χυμὸς τῆς ἀποστολικῆς καὶ πατερικῆς παραδόσεως τοῦ ὁποῖου ἀναγνωρίζοντες τὴν ζωοπάροχον σπουδαιότητα, ὀφείλομεν νὰ διατηρήσωμεν ἀνοικτοὺς τοὺς αὐλοὺς καὶ συνδεδεμένους τοὺς ἀγωγοὺς κυκλοφορίας, ἵνα διοχετεύηται δι' αὐτῶν ἡμῖν ἡ θεία ζωή, ἡ θεία σύνεσις καὶ σοφία, ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη καὶ ἀδελφωσύνη καὶ ἡ ἐν Αὐτῷ συνταύτισις καὶ ἐνότης, ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ τὸ κριτήριον τῆς πρὸς Αὐτὸν πιστότητος».

«Περιβάλλον καὶ πτωχεία»

Ἡ ἑναρξὶς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ε' Θερινοῦ Οἰκολογικοῦ Σεμιναρίου Χάλκης μὲ θέμα «Περιβάλλον καὶ πτωχεία» ἐλαμπρύνθη μὲ τὴν παρουσία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου καὶ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, οἱ ὁποῖοι στοὺς χαιρετισμοὺς τῶν διετύπωσαν βαρυσήμαντες ἀπόψεις.

Ἐτσι λ.χ. ὁ Παναγιώτατος ἐτόνισεν ὅτι «τὸ περιβάλλον ἀξιολογεῖται, ἀλλὰ καὶ ὀνομάζεται ἐν σχέσει πρὸς ὠρισμένον κέντρον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει, τὸ κέντρον δὲ αὐτὸ κατὰ βάσιν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἢ ἄλλως ὁ ἀνθρώπινος βίωτος, οὐχὶ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπινον οἰκοσύστημα».

Ὅσον ἀφορᾷ πρὸς τὸ θέμα τῶν σχέσεων «περιβάλλοντος καὶ πτωχείας» ὁ Παναγιώτατος Προ-

καθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως τόνισε: «ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ὡς Ἐκκλησία δὲν ἐγκρίνομεν τὰς ἐκ πλεονεξίας ὄντως ἀπειριορίστους διὰ τὴν ἀσθενῆ ψυχὴν ἀνάγκας, ἀλλὰ μόνον τὰς ἐκ φύσεως ἀληθεῖς τοιαύτας, μετὰ τινος συμφυοῦς πρὸς τὸν κοινωνικὸν διαφορισμὸν διαφοροποιήσεως, καὶ συγκρίνομεν τὰ διαθέσιμα μέσα πρὸς τὰς πράγματι ὑπαρκτάς, καὶ φυσικῶς καὶ ἠθικῶς δεδικοιολογημένας ἀνάγκας, θὰ διαπιστώσωμεν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἡ γῆ δύναται νὰ θρέψῃ καὶ ἐν γένει νὰ καλύψῃ ὅλας αὐτὰς διὰ τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Αἱ ἀπαισιόδοξοι θεωρίαι τῶν ὑποστηριζόντων τὰ ἀντίθετα δὲν ἔχουν ἐπαληθευθῆ, ἀντιθέτως μάλιστα ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι διὰ τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐν γένει προόδου ἔχουν ἐπιτευχθῆ ρυθμοὶ ὑπερπαραγωγῆς τοιοῦτοι, ὥστε τὰ προβλήματα δὲν ἐπικεντροῦνται εἰς τὴν ἔλλειψιν παντοειδῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπερπαραγωγὴν αὐτῶν. Βεβαίως δὲν ἔχει ἐπιτευχθῆ ἰσόμετρος ἀνάπτυξις, εἰς τρόπον ὥστε περιοχαί τινες πάσχουν ἐξ ὑπερεπαρκειᾶς καὶ ἄλλαι τινὲς ἐξ ἐλλείψεως. Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς ἀνεπάρκειαν τῶν δυνατοτήτων, ἀλλ' εἰς ἀνεπάρκειαν τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, τοῦ ἀνθρωπίνου ἠθους καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὀργανώσεως καὶ συνεργασίας, εἶναι δηλαδὴ πρόβλημα ἠθικὸν ἢ δεοντολογικὸν καὶ ὄχι φυσικόν».

Τεχνολογία καὶ ἄνθρωπος

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος στὸν χαιρετισμὸ Του κατὰ τὴν ἑναρξί τοῦ Ε' Θερινοῦ Οἰκολογικοῦ Σεμιναρίου τῆς Χάλκης, ἀναφέρθηκε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, στὸ ζήτημα τῆς ἀξιολογήσεως τῆς Τεχνολογίας καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Τεχνολογία χρησιμοποιουμένη οὐσιαστικῶς διὰ τὴν ψυχαγωγίαν, ἐγένετο πρωταρχικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ τότε ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ πρὸς ὄφελός του τὰ ὑλικά καὶ τὰ μέσα, τὰ ὅποια τοῦ προσφέρει ἡ Φύσις. Αὐτὸ ὠδήγησε εἰς τὴν παγκόσμιον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, εἰς τὴν βελτίωσιν γενικῶς τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὴν ἐξασφάλισιν καλύτερων συνθηκῶν διὰ τὴν υγείαν αὐτῶν. Ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εὐλογῇ τὰς κατακτήσεις τῆς Τεχνολογίας, αἱ ὁ-

ποῖαι βοηθοῦν τὸν ἄνθρωπον, ὡς πρόσωπον, νὰ ζῆσθαι καλύτερον. Ὅμως παραλλήλως σημειοῖ ὅτι ἡ βελτίωσις τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν εἰς τὴν ζωὴν μας δὲν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα αὐτομάτως τὸ νὰ γίνωμεν εὐτυχέστεροι ἢ νὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς τὴν σωτηρίαν. Ἡ Τεχνολογία εἶναι τι τὸ οὐδέτερον. Ἄν θὰ εἶναι εὐεργετικὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν καὶ μόνον. Ὅσον δὲ ἀναπτύσσεται ἰλιγγιωδῶς ὁ ἄνθρωπος καὶ δὲν βελτιοῦται εἰς τὸν ἠθικὸν τομέα ἀναλόγως, καὶ ὁ κίνδυνος διὰ τὴν κακὴν χρῆσιν τῆς Τεχνολογίας γίνεται μεγαλύτερος καὶ ἔχει ἐπιπτώσιν εἰς μεγαλύτερον πλῆθος ἀνθρώπων».

Ἡ οἰκουμενικότης τοῦ Χριστιανισμοῦ

Εἰς μίαν ἐποχὴ, στὴν ὁποία προβάλλονται τὰ ιδεώδη τῆς ἰσότητος, τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπίκαιρος ἡ σχετικὴ διδασκαλία τοῦ Ἀπ. Παύλου, τὴν ὁποία τὴν 29ην Ἰουνίου 1998 προέβαλεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου Πανοσ. Ἀρχιμ. π. Δανιὴλ Πουρτσουκλῆς μετὰ τὸν πανηγυρικὸν λόγο του γιὰ τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Παῦλον κατὰ τὸν καθιερωμένον Πανηγυρικὸν Ἑσπερινὸν πάνω στὸν λόφο τῆς Πνύκας.

Στὸν Ἑσπερινὸν αὐτό, στὸν ὁποῖο χοροστάτησε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ Πανοσ. Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου, ὁμιλήσας ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ δημηγορία τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον ὁδοδείκτης τῆς σύγχρονης πορείας μας», ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εὐστόχως τὰ ἑξῆς: «Ὁ Ἀπ. Παῦλος κατενόησε περισσότερον παντὸς ἄλλου τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐν ἧ' «οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἑλληνι, οὐκ ἐνὶ δούλῳ οὐδὲ ἐλεύθερῳ, οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θήλῳ πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ' 28). Αὐτὸς μετὰ τὴν θεολογία του κατήργησε πᾶσαν ἀφορμὴν διαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων εἰσάγων τὸν νέον, τὸν ἐν Χριστῷ κτισθέντα καὶ ἀνακαινούμενον ἄνθρωπον. Αὐτὸς ποὺ ἀπέδειξε τὸ μάταιον τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀτελέσφορον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἀγκάλιασε ὅλους τοὺς λαοὺς, ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ διεκήρυξε: «δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρώτον καὶ Ἑλληνι' οὐ γὰρ ἔστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ» (Ρωμ. β' 10).

Ε.Δ.Θ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Κυθήρων

Έν Χώρα Κυθήρων τῆ 15ῆ Ἰουνίου 1998

ΚΛΗΣΙΣ

Πρὸς τὸν
Πρεσβύτερον Ἰωάννην Γολεμάτην τοῦ Φιλίππου
κληρικὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κυθήρων
νῦν ἀγνώστου διαμονῆς

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἐμοῦ, τοῦ Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Ἀθανασοπούλου, ἐνεργοῦντος ὡς Ἀνακριτοῦ, συνωδὰ τῆ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 813/16.3.1998 ἀποφάσει τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 340/14.5.1998 ἐντολῆ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυθήρων, καὶ δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 110 τοῦ Ν. 5383/1932, ἐν Χώρα Κυθήρων καὶ ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυθήρων τῆ 17ῆ μηνὸς Σεπτεμβρίου 1998, ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 9.00 π.μ., προκειμένου ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδιδόμενων σοι κατηγοριῶν ἐπὶ α) ἐγκαταλείψει τῆς θέσεώς σου ὡς Κληρικοῦ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυθήρων, β) ἐξυβρίσει τῆς Ἱεραρχίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ γ) προσχωρήσει σου εἰς τὸ Παλαιὸν Ἡμερολόγιον.

Ἀδικήματα προβλεπόμενα καὶ τιμωρούμενα ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Νόμων τῆς Πολιτείας.

Προσεπιδηλούμέν σοι ὅτι ἐν περιπτώσει ἀπειθείας σου καὶ μὴ ἐμφανίσεώς σου τὴν ὡς ἄνω ἡμέραν καὶ ὥραν, θέλει, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 109 τοῦ Ν. 5383/1932 περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας, ὡς ταῦτα ἰσχύουσι κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 44 παρ. 1 τοῦ Ν. 590/1977, ἡ κατὰ σοῦ διενεργουμένη ἀνάκρισις λογισθῆ ὡς περατωθεῖσα.

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
Ἱερεὺς
Νικόλαος Κουτρομπῆς

Ο ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ
Ἀρχιμανδρίτης
Θεόκλ. Ἀθανασόπουλος

Ίερά Μητρόπολις Κυθήρων

Έν Χώρα Κυθήρων τῆ 15ῆ Ἰουνίου 1998

ΚΛΗΣΙΣ

Πρὸς τὸν
Ἀρχιμανδρίτην Ἀθηναγόραν, κατὰ κόσμον
Σβέτοσλαβ Ἰβάνοβ τοῦ Στογιάνοβ
κληρικὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κυθήρων
νῦν ἀγνώστου διαμονῆς

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἐμοῦ, τοῦ Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Ἀθανασοπούλου, ἐνεργοῦντος ὡς Ἀνακριτοῦ, συνωδὰ τῆ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 813/16.3.1998 ἀποφάσει τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 340/14.5.1998 ἐντολῆ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυθήρων, καὶ δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 110 τοῦ Ν. 5383/1932, ἐν Χώρα Κυθήρων

καὶ ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυθήρων τῆ 18ῆ μηνὸς Σεπτεμβρίου 1998, ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 9.00 π.μ., προκειμένου ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδιδόμενων σοι κατηγοριῶν ἐπὶ α) ἐγκαταλείψει τῆς θέσεώς σου ὡς Κληρικοῦ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυθήρων, β) ἐξυβρίσει τῶν πιστῶν καὶ γ) ὑπεξαιρέσει Ἐκκλησιαστικῶν χρημάτων καὶ κλοπῆ.

Ἀδικήματα προβλεπόμενα καὶ τιμωρούμενα ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Νόμων τῆς Πολιτείας.

Προσεπιδηλούμέν σοι ὅτι ἐν περιπτώσει ἀπειθείας σου καὶ μὴ ἐμφανίσεώς σου τὴν ὡς ἄνω ἡμέραν καὶ ὥραν, θέλει, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 109 τοῦ Ν. 5383/1932 περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας, ὡς ταῦτα ἰσχύουσι κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 44 παρ. 1 τοῦ Ν. 590/1977, ἡ κατὰ σοῦ διενεργουμένη ἀνάκρισις λογισθῆ ὡς περατωθεῖσα.

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
Ἱερεὺς
Νικόλαος Κουτρομπῆς

Ο ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ
Ἀρχιμανδρίτης
Θεόκλ. Ἀθανασόπουλος

Ίερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικῶν ἐφημερίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀκρασίου καὶ Κοιμήσεως Θεοτόκου Μιστεγνῶν
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Έν Μυτιλήνῃ τῆ 18ῆ Ἰουνίου 1998

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τῶν ἀρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακέρηξιν ὑποψηφίου πρὸς πληρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικῶν Διακόνου ἐν τῷ ἱ. ναῷ

Ἁγίου Βασιλείου Βόλου
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Έν Βόλῳ τῆ 24ῆ Ἰουνίου 1998

Ὁ Τοποτηρητής
† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Ζιχνών και Νευροκοπίου

Έχοντες υπ' όψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἀρθρῶν 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πληρῶσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῶ

Ἁγίου Γεωργίου Τούμπα Σερρῶν καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαπτέρω.

Ἐν Ν. Ζίχνη τῆ 29ῆ Ἰουνίου 1998

† Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Ζιχνών και Νευροκοπίου

Έχοντες υπ' όψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Χαραλάμπους Ἀχλαδιάς Κ. Νευροκοπίου καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ν. Ζίχνη τῆ 29ῆ Ἰουνίου 1998

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΣΠΥΡΙΔΩΝ

**Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον
Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία Πάτμου**

Πράξις ὑπ' ἀριθμ. 17

Ο ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΣ
ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΕΞΑΡΧΟΣ ΠΑΤΜΟΥ
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΣ

Έχοντες υπ' όψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, Νήσου Ἀρκιῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας Πάτμου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν τῇ Ἱερά Πατριαρχικῇ Ἐξαρχίᾳ Πάτμου
τῆ 1ῆ Ἰουλίου 1998

† Ὁ Καθηγ. καὶ Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος Πάτμου
Ἀρχιμ. Ἀμφιλόχιος

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ
Τηλ. καὶ Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

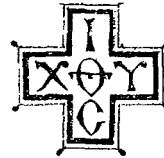
- † Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ
- † Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
- † Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
- † Ὁ Γόρτυνος ΘΕΟΦΙΛΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ὁμότ. Καθηγ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μ.Χ.Ε.
Τακτικὸν Μέλος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
Ἰασίου 1, 11521 Ἀθῆναι, Τηλ. 7210.734
Προϊστάμενος Ἐπιτρόπος Μαυρογόνατος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου καὶ τῆς Συνοδείας Αὐτοῦ στὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο.

Μητρ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μνήμη τῆς Ἀλώσεως τῆς βασιλείδος τῶν Πόλεων.

Ἀρχιμ. Δανιὴλ Πουρτσουκλή, Ἡ δημιουργία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ὁδοδείκτης τῆς σύγχρονης πορείας μας.

Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ ἐπίσημη ἐπίσκεψη τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου στὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο (13-17 Ἰουνίου 1998).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Παράρτημα.